

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Realizace společné zemědělské politiky v České republice
se zaměřením na Státní zemědělský intervenční fond

Bc. Hana Pospíšilíková

Diplomová práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Hana POSPÍŠILÍKOVÁ**
Osobní číslo: **E09765**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Realizace společné zemědělské politiky v ČR se zaměřením na Státní zemědělský intervenční fond**
Zadávací katedra: **Ústav veřejné správy a práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je analyzovat cíle, nástroje a problémy společné zemědělské politiky EU. Zaměřena bude především na stav, předpokládaný vývoj a doporučení pro společnou zemědělskou politiku v České republice v období 2007 - 2013 a její aplikaci prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu, především prostřednictvím Programu rozvoje venkova.

Diplomová práce bude obsahovat:

- Teoretická východiska společné zemědělské politiky EU
- Charakteristiku zemědělské politiky ČR
- Aplikaci společné zemědělské politiky prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu
- Perspektivy společné zemědělské politiky

Rozsah grafických prací: –
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

1. FINGLEON, B., European Regional Growth, Vydáno: Springer, Cambridge, 2008
2. FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. Společné politiky EU : Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 179 s. ISN 978-80-7179-939-9.
3. KÖNIG, Petr, a kol. Rozpočet a politiky Evropské unie. Příležitost pro změnu. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9.
4. NEUMANN, Pavel. Společná zemědělská politika EU : Vznik vývoj a reformy, mezinárodní komparace. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.
5. VILAMOVÁ, Šárka. Jak získat finanční zdroje Evropské unie. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0828-0.
6. European Commission. Agriculture and Rural Development [online]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture>
7. Státní zemědělský intervenční fond [online]. Dostupný z WWW: <http://www.szif.cz>

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Ivana Mandysová, Ph.D.**
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání diplomové práce: **21. června 2010**

Termín odevzdání diplomové práce: **6. května 2011**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejnková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 16. srpna 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do její skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 5. 5. 2011

Hana Pospíšilíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Ing. Ivaně Mandysové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce.

SOUHRN

Diplomová práce se zabývá realizací společné zemědělské politiky v České republice. Nejprve jsou vymezena teoretická východiska SZP. Dále je charakterizován zemědělský trh EU i ČR a analyzována zemědělská politika ČR po přistoupení do EU. Zvláštní pozornost je věnována roli Státního zemědělského intervenčního fondu z hlediska využívání nástrojů SZP v jednotlivých programových obdobích, zejména v aktuálním období 2007 až 2013. Práci uzavírají perspektivy SZP.

KLÍČOVÁ SLOVA

Evropská unie, společná zemědělská politika, Státní zemědělský intervenční fond, zemědělství

TITLE

Implementation of Common Agriculture Policy in the Czech Republic focusing on State Agriculture Intervention Fund

ABSTRACT

Diploma thesis deals with implementation of Common Agriculture Policy in the Czech Republic. Firstly theoretical data of CAP are defined. Further agricultural market of EU and Czech Republic is characterised and agricultural policy of Czech Republic analysed. Special attention is paid to role of State Agricultural Intervention Fund in light of using of AIF instruments in particular program periods, especially in current period from 2007 to 2013. Diploma thesis is concluded by perspectives of CAP.

KEY WORDS

European Union, Common Agriculture Policy, State Agriculture Intervention Fund, Agriculture

Obsah

Seznam obrázků.....	9
Seznam tabulek.....	9
Seznam grafů	9
Seznam zkratk.....	11
Úvod	12
1. Teoretická východiska společné zemědělské politiky EU	14
1.1 Charakteristika zemědělského trhu EU.....	14
1.2 Základní charakteristika společné zemědělské politiky.....	18
1.2.1 Vznik a podstata SZP	18
1.2.2 Nástroje SZP, regulační a cenové mechanismy	20
1.2.3 Financování	22
1.2.4 Reformy.....	24
2. Charakteristika zemědělské politiky ČR	27
2.1 Zemědělský trh v ČR	27
2.1.1 Ekologické zemědělství.....	32
2.2. Vybrané subjekty realizující zemědělskou politiku.....	35
2.2.1 Ministerstvo zemědělství	35
2.2.2 Ostatní organizace	37
2.3 Předvstupní pomoc – program SAPARD	39
2.3.1 Implementace v České republice.....	39
2.3.2 Realizace akreditovaných opatření.....	41
2.3.3 Přínos programu	44
3. Zemědělská politika ČR po přistoupení do EU	46
3.1. Terminologie.....	47
3.2 Vstupní období.....	48
3.2.1 Horizontální plán rozvoje venkova ČR.....	51
3.2.2 Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.....	54
3.2.3 Přímé platby	55
3.2.4 Další opatření	57

4. Aplikace společné zemědělské politiky prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu	59
4.1 Vymezení SZIF	59
4.1.1 Právní a institucionální rámec	59
4.1.2 Finanční rámec	61
4.1.3 Současná organizační podoba SZIF	62
4.2 Provádění opatření Společné organizace trhu	64
4.3 Přímé platby	66
4.4 Program rozvoje venkova	68
4.4.1 Východiska programu	68
4.4.2 Realizovaná opatření	70
4.4.3 Financování	72
4.4.4 Implementace a aktuální stav čerpání prostředků	74
4.4.5 Hodnocení programu	76
4.5 Komparace nástrojů SZP v aktuálním období	77
5. Perspektivy společné zemědělské politiky	80
Závěr	83
Seznam literatury	86
Seznam příloh	91

Seznam obrázků

Obrázek 1 Podíl zemědělství na tvorbě HDP v členských zemích EU	17
Obrázek 2 Označování ekologické produkce	35
Obrázek 3 Mapa regionů NUTS 2 v České republice	62
Obrázek 4 Logo PRV	68

Seznam tabulek

Tabulka 1 Snižování podpor v letech 2007 – 2013 (v %)	26
Tabulka 2 Vybrané ukazatele zemědělství v České republice	28
Tabulka 3 Podnikatelská struktura v zemědělství – stav koncem roku 2009	28
Tabulka 4 Vybrané ukazatele kapitoly 329 Ministerstvo zemědělství pro rok 2011	36
Tabulka 5 Přehled priorit/opatření a objemu podpor programu SAPARD v ČR	41
Tabulka 6 Proplacené projekty za program SAPARD podle regionů	44
Tabulka 7 Přehled vybraných vyjednaných kvót	49
Tabulka 8 Základní údaje o zemědělství vybraných členských států EU v roce 2004	50
Tabulka 9 Podíly členských států EU na výdajích SZP v roce 2006	50
Tabulka 10 Výdaje na opatření HRDP v letech 2004 – 2006 (v tis. Kč)	53
Tabulka 11 Celková alokace OP RVMZ v letech 2004 – 2006	54
Tabulka 12 Sazby národních doplňkových plateb v roce 2006	56
Tabulka 13 Působnost regionálních odborů SZIF	63
Tabulka 14 Sazby dotačních titulů přímých plateb pro rok 2010	66
Tabulka 15 Přehled opatření realizovaných v rámci PRV	71
Tabulka 16 Finanční alokace Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 - 2013	72

Seznam grafů

Graf 1 Podíl zemědělských odvětví na celkové zemědělské produkci EU (v %)	14
Graf 2 Struktura výdajů EU v letech 2007 – 2013 (v %)	22
Graf 3 Vývoj výdajů rozpočtu EU a záruční sekce EAGGF (v mil. EUR, běžné ceny)	23
Graf 4 Velikostní struktura podniků obhospodařujících zemědělskou půdu (v %)	29
Graf 5 Vývoj zaměstnaných osob v zemědělském sektoru v ČR (v tis.)	30
Graf 6 Struktura produkce zemědělského odvětví ČR v roce 2010 (v %)	30
Graf 7 Hospodářské výsledky zemědělství ČR v letech 2000 – 2010 (v mld. Kč, běžné ceny)	31
Graf 8 Vývoj ekologického zemědělství v ČR v letech 1990 - 2009	33
Graf 9 Ekologické hospodaření podle krajů v roce 2009	34
Graf 10 Množství přijatých závazků z programu SAPARD v kandidátských zemích	42
Graf 11 Projekty proplacené z programu SAPARD podle opatření (2002 – 2005)	43
Graf 12 Vyplacené prostředky na přímé platby v ČR letech 2004 – 2006 (v mil. Kč)	56
Graf 13 Výdaje na SOT v ČR letech 2004 – 2006 (v mil. Kč)	57
Graf 14 Struktura zdrojů SZIF v roce 2009	61
Graf 15 Výdaje na SOT v ČR letech 2007 – 2010 (v tis. Kč)	64
Graf 16 Struktura výdajů na SOT v ČR v letech 2007 – 2010 (v %)	65
Graf 17 Výdaje na přímé platby v ČR v letech 2007 – 2010 (v tis. Kč)	67
Graf 18 Struktura zdrojů EU na PP v ČR v letech 2007 – 2010 (v %)	68
Graf 19 Alokační finančních prostředků PRV mezi Osy (v %)	73

Graf 20 Alokace prostředků z EZFRV na PRV v letech 2007 – 2013 (v tis. Kč).....	73
Graf 21 Proplacené výdaje v rámci PRV v letech 2007 – 2010 (v tis. Kč).....	75
Graf 22 Rozložení celkově vyplacených prostředků PRV mezi Osy (v %).....	75
Graf 23 Celkové výdaje na SOT, PP a PRV v letech 2007 – 2010 (v mil. Kč)	78
Graf 24 Rozložení výdajů SZP v letech 2007 – 2010 (v %)	78
Graf 25 Vývoj rozdílu mezi příjmem z EU a odvody do EU (v mld. Kč)	79

Seznam zkratk

AEO	Agroenvironmentální opatření
AK ČR	Agrární komora České republiky
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
EUR	Euro
EZ	Ekologické zemědělství
EZFRV (EARFD)	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EZOZF (EAGGF)	Evropský zemědělský orientační a záruční fond
EZZF (EAGF)	Evropský zemědělský záruční fond
FAO	Organizace spojených národů pro výživu a zemědělství
IN	Intervenční nákup
LFA	Oblasti méně příznivé pro hospodaření
HDP	Hrubý domácí produkt
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MZe	Ministerstvo zemědělství
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
NSPRV	Národní strategický plán rozvoje venkova
OP	Operační program
PP	Přímé platby
PRV	Program rozvoje venkova
SAPS	Single Area Payment Scheme; zjednodušený systém přímých plateb
SFTR	Státní fond tržní regulace
SPS	Single Payment Scheme; systém přímých plateb
SOT	Společná organizace trhu
SR	Státní rozpočet
SSP	Separate Sugar Payment; oddělená platba za cukr
SVS	Státní veterinární správa
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá, jak je i patrné ze samotného názvu, realizací společné zemědělské politiky v České republice, se zdůrazněním role Státního zemědělského intervenčního fondu. Důvod, který mě vedl k výběru tohoto tématu, je hlubší zájem o danou problematiku daný i mým zaměstnáním přímo ve Státním zemědělském intervenčním fondu.

Počátky společné zemědělské politiky spadají již do 50. let 20. století a souvisejí s tehdejší neutěšenou poválečnou situací na trhu se zemědělskou produkcí, kdy evropské státy nebyly soběstačné při zajišťování potravin pro domácí obyvatelstvo. K integračním aktivitám v zemědělství vedly i některé další důvody, související zejména s jeho specifičností. K faktickému vzniku společné zemědělské politiky došlo v roce 1962, tehdy také byly zformulovány první nástroje a regulační mechanismy, které v zásadě zůstaly s jistými změnami zachovány dodnes.

Během téměř padesáti let své existence prošla společná zemědělská politika změnami a nadále se neustále vyvíjí, což pramení z potřeb měnícího se zemědělského trhu a společnosti, nutnosti reagovat na objevující se nové problémy (např. nadprodukce či nespravedlivá distribuce), ale i z podstatného rozšíření členských států Evropské unie od doby jejího vzniku. V České republice je společná zemědělská politika uplatňována od 1. května 2004, kdy došlo k přistoupení do Evropské unie. Před samotným vstupem byl v ČR realizován program SAPARD, který přispěl a usnadnil její napojení do evropských struktur v agrárním sektoru.

Cílem diplomové práce je analyzovat cíle, nástroje a problémy společné zemědělské politiky EU.

Práce je rozdělena do pěti ucelených částí a jsou v ní využity vědecké metody – komparace, analýza a syntéza.

První část je věnována teoretickým východiskům společné zemědělské politiky z hlediska jejího vzniku, cílů, nástrojů, užívaných regulačních a cenových mechanismů, způsobu financování a také nejdůležitějších reforem, kterými od svého vzniku prošla. Rovněž jsou zde zmíněny základní rysy agrárního sektoru zemí EU.

Ve druhé kapitole je charakterizován tuzemský zemědělský trh se zdůrazněním vývoje a role ekologického zemědělství v současné zemědělské politice. Vedle toho je podrobně rozebrána realizace a přínos předvstupního programu SAPARD.

Těžištěm práce je analýza cílů a nástrojů současné společné zemědělské politiky. Ve třetí kapitole je charakterizováno období po vstupu ČR do Evropské unie (2004 až 2006).

Ve čtvrté kapitole jsou podrobně analyzovány cíle a nástroje SZP v aktuálním programovém období 2007 až 2013 se zaměřením na tři nejvýznamnější nástroje: společnou organizaci trhu, přímé platby a především Program rozvoje venkova. Zvláštní pozornost je věnována roli Státního zemědělského intervenčního fondu při využívání jednotlivých nástrojů společné zemědělské politiky.

Poslední kapitola je zaměřena na předpokládaný vývoj SZP v budoucím programovém období v kontextu nutnosti řešení problémů, se kterými se potýká.

1. Teoretická východiska společné zemědělské politiky EU

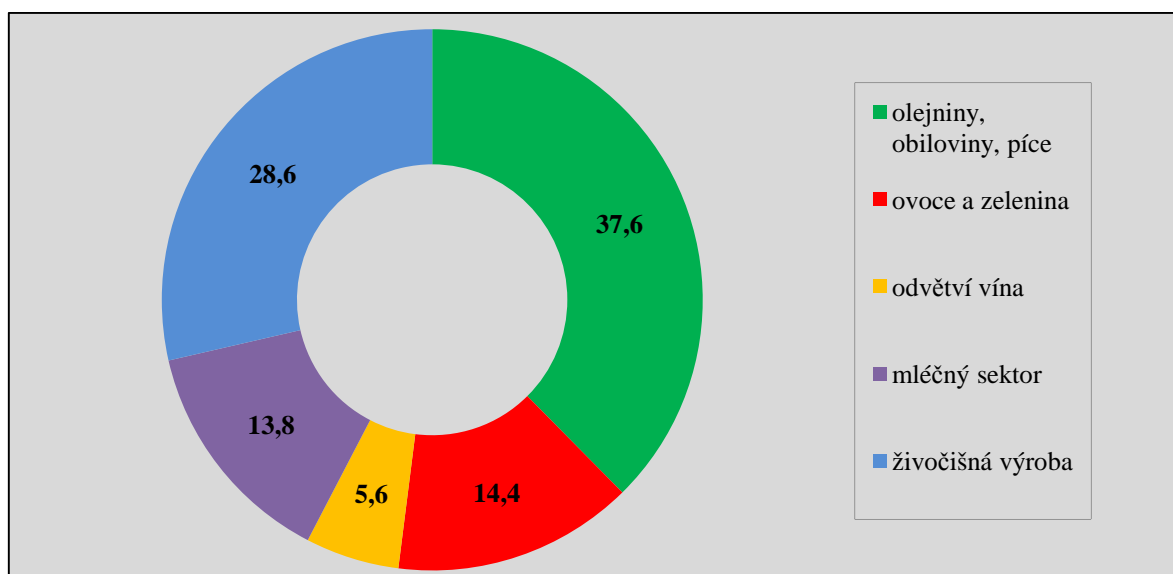
Tato kapitola se zabývá teoretickými východisky společné zemědělské politiky. Je charakterizován současný zemědělský trh států Evropské unie a společná zemědělská politika z hlediska jejího vzniku, cílů, nástrojů, užívaných regulačních a cenových mechanismů a způsobu financování. V závěru jsou zmíněna některá nejdůležitější reformní opatření.

1.1 Charakteristika zemědělského trhu EU

Evropa se skládá z mnoha regionů s různými podmínkami pro zemědělskou produkci. Současné zemědělství v EU zahrnuje širokou škálu činností, od rostlinné a živočišné výroby sloužící k produkci potravin, přes jejich zpracování, až po údržbu krajiny a zachování životního prostředí. Hrubá přidaná hodnota vyprodukovaná sedmadvaceti členskými státy činila v roce 2008 141 207 milionů EUR, k tomuto výsledku nejvíce přispěla Itálie (18,2 % z uvedené hodnoty), Francie (17,4 %), Španělsko (14,5 %) a Německo (10,2 %).¹

V následujícím grafu je znázorněn podíl jednotlivých odvětví zemědělské produkce na celkové zemědělské produkci členských zemí EU v roce 2004. Jak je zřejmé, největší podíl připadá na skupinu obilniny, olejnin, píce a dále na živočišnou výrobu, zahrnující produkci hovězího a vepřového masa, drůbeže a ostatních zvířat.

Graf 1 Podíl zemědělských odvětví na celkové zemědělské produkci EU (v %)

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů BusinessInfo.cz: Společné organizace trhu (vybrané komodity) [online]. [cit. 2010-11-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/spolecne-organizace-trhu-komodity/1000521/53172/>>.

¹ European Commission. *Europe in figures - Eurostat yearbook 2010*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, s. 100 a 426.

K nejdůležitějším odvětvím **rostlinné výroby** patří v členských zemích EU obiloviny, olejnin a sušená píce, tyto komodity se pěstují na 57 milionech hektarů a představují *nejvýznamnější položku financování SZP*. Nejvýznamnějšími producenty jsou Francie, Polsko, Německo a Španělsko. Od počátku 80. let 20. století se EU potýkala s nadprodukcí obilovin překračující domácí spotřebu. Při vývozu na světové trhy musely však být vypláceny vyrovnávací dávky (vývozní subvence), neboť ceny obilí byly v EU mnohem vyšší než na světových trzích. Spolu s náklady na skladování zásob obilí to vedlo k významné zátěži unijního rozpočtu a situace na trhu s touto komoditou se pak stala přímým impulsem pro reformy SZP. **Pro regulaci trhu obilovin je využíváno intervenčních cen a přímých plateb**. Obiloviny patří k plodinám, jimž je poskytována nejvyšší ochrana na trhu v rámci tzv. komunitární preference.

Naopak v pěstování olejnin není Evropská unie soběstačná, v obchodní bilanci se zemědělským zbožím je dovoz olejnin třetí finančně nejnáročnější položkou, hned po ovoci a skupině zahrnující kávu, čaj a koření. Trendem současného období je rozšiřování ploch pro energetické využití, přičemž zaujímají klíčovou pozici právě olejnin. Intervenční ceny byly u olejnin zrušeny již v 90. letech minulého století, a tak zemědělci nabízejí svou produkci za tržní ceny, jejich výše je přitom srovnatelná s cenami na světových trzích.²

V **živočišné výrobě** je nejvýznamnější produkce vepřového a hovězího masa spolu s odvětvím výroby mléka. EU je po USA druhým největším producentem hovězího masa na světě, největšími producenty jsou Francie, Německo, Itálie a Velká Británie, tyto země zajišťují více než 2/3 produkce EU. Pro toto odvětví byl významným předělem rok 1996, kdy propukla nemoc BSE (tzv. nemoc šílených krav) a došlo následně k významnému poklesu spotřeby hovězího masa. EU musela vykoupit statisíce tun hovězího masa, pro které se nenašlo odbytiště, což bylo spojeno s vysokými finančními náklady. Hlavním principem SOT s hovězím masem je snižování intervenčních cen, cílem je přizpůsobit evropské ceny situaci na světovém trhu, přesto zůstávají evropské ceny vyšší než světové a vývoz hovězího masa do třetích zemí je tak možný pouze při poskytnutí vývozních subvencí. Ochrana domácího trhu je zajištěna vysokými cly. U vepřového masa je dlouhodobým trendem růst produkce, zatímco na počátku 70. let dodali evropští zemědělci na trh 8,2 milionů tun, v roce 2007 se jednalo o 22,8 milionů tun. Administrativní zásahy jsou u vepřového masa na rozdíl od masa hovězího nepatrné, Rada EU každoročně stanoví základní cenu za tunu masa, která má za cíl stanovit rovnováhu na trhu. Silný nárůst zaznamenalo v posledních desetiletích odvětví drůbežního

² BusinessInfo.cz: Společné organizace trhu (vybrané komodity) [online]. [cit. 2010-11-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/spolecne-organizace-trhu-komodity/1000521/53172/>>.

masa, jeho produkce činí ročně necelých 11 milionů tun, roční spotřeba na osobu vzrostla ze 4,8 kg v roce 1960 na současných 22 kg. Vejce a drůbež jsou jedním z nejméně subvencovaných v EU, nejsou stanoveny intervenční ceny, nákupy či opatření. Přes velmi silnou konkurenci jsou drůbežářské podniky států EU schopny prosazení se i na světovém trhu.³

Nejvýznamnějším odvětvím zemědělství je **sektor mléka a mléčných výrobků**, Evropská unie stojí s cca 135 miliony tun kravského mléka v čele všech světových producentů. Více než 93 % mléka je zpracováváno mlékárenskými podniky, nejvíce mléka se zpracuje na sýry, 70 % celkové produkce sýrů se vyrobí v Německu, Francii, Itálii a Nizozemí. Vzhledem k tomu, že mléko patří mezi rychle se kazící potraviny, vykupují intervenční sklady v EU pouze dvě hlavní složky mléka nepodléhající zkáze, a to máslo a sušené odstředěné mléko. Zpočátku vykazoval mléčný sektor stále větší nadprodukcí, proto Rada EU přijala v roce 1984 klíčové opatření, kterým bylo zavedení *mléčných kvót*, tento systém je platný dodnes. Na celoevropské úrovni je stanoveno celkové množství mléka, které se podle určitých kritérií rozdělí mezi členské státy. Kontrola výroby se neuskutečňuje na úrovni státu či regionu, ale přímo u výrobce. Každému výrobcí je přidělena individuální mléčná kvóta, za jejíž dodržení je přímo zodpovědný, v případě porušení je sankcionován. V rámci reformního programu Health Check bylo schváleno odstranění kvót na mléko a mléčné výrobky do roku 2015.

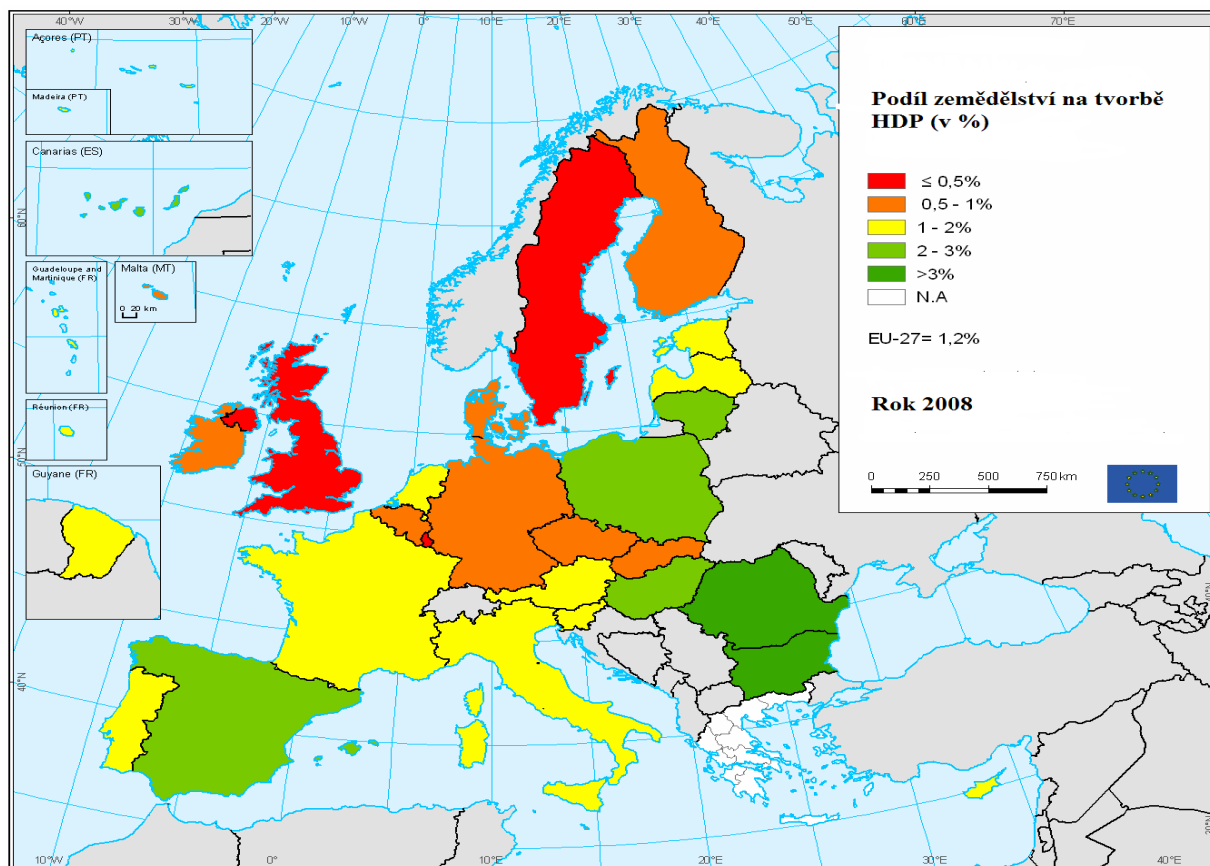
Vedle produkce mléka je Evropská unie světovou jedničkou také na trhu s *vínem*. Nalézají se zde 45 % všech světových vinic, podíl na světové výrobě činí 57 % a podíl na světovém vývozu 70 %. Vzhledem k rozdílnosti klimatických podmínek se víno nepěstuje na celém území EU, největšími producenty jsou Francie, Itálie a Španělsko. Současná podoba společné organizace trhu s vínem byla vytvořena při reformě v roce 2008, která reagovala na neustálé přebytky vína. Do roku 2010 bylo zakázáno rozšiřování vinic a povolena pouze opětovná výsadba na obnovu vinic.

EU je třetím největším producentem *ovoce a zeleniny* na světě, a to po Asii a zemích Latinské Ameriky a Karibského moře. Pěstování ovoce a zeleniny je vysoce intenzivní a zabírá poměrně malou část zemědělské půdy. Situace uvnitř EU je opět značně rozdílná v závislosti na klimatických a přírodních podmínkách a pěstitelských tradicích.

³ Zpracováno dle BusinessInfo: Společné organizace trhu (vybrané komodity) [online]. [cit. 2010-11-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/spolecne-organizace-trhu-komodity/1000521/53172/>>.

Na obrázku 1 je znázorněn podíl zemědělství na tvorbě HDP v roce 2008, v daném roce činil v členských zemích EU průměrně 1,2 %. Největší podíl je u posledně přistoupivších zemí, tedy Rumunska a Bulharska, kde se zemědělství podílí na tvorbě HDP více než třemi procenty. K zemím, u nichž podíl leží v pásmu 2 – 3 %, patří Polsko, Rakousko, Španělsko a Litva. Na opačném konci pomyslného žebříčku stojí Velká Británie, Švédsko a Lichtenštejnsko.

Obrázek 1 Podíl zemědělství na tvorbě HDP v členských zemích EU

Pramen: European Commission: Agricultural and Rural Development [online]. [cit. 2010-11-21]. Dostupný z WWW: < http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/2009/table_en/>.

Mezi další ukazatele, kterými je možno charakterizovat agrární sektor členských států EU, patří **podíl zaměstnaných osob v zemědělství**. Dle statistiky zveřejněné Evropskou komisí⁴ bylo v roce 2008 ve státech „evropské sedmadvacítky“ zaměstnáno v zemědělství průměrně 5,4 % všech zaměstnaných osob. Nejvíce zaměstnaných bylo v Rumunsku (více než 15 %), dále v Polsku, Řecku a Portugalsku (shodně mezi 10 a 15 %), naopak mezi státy s nejnižším podílem zaměstnaných osob v zemědělství patří země Beneluxu, Německo, Velká Británie a Švédsko, v těchto státech je podíl 3 % a méně.

⁴ European Commission: Agricultural and Rural Development [online]. [cit. 2010-11-21]. Dostupný z WWW: < http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/2009/table_en/B0-1-2012s5M.pdf >.

1.2 Základní charakteristika společné zemědělské politiky

Společná zemědělská politika (*angl. Common Agricultural Policy, CAP*) je nejstarší a současně finančně nejnáročnější⁵ politikou EU. Jak je již patrné z názvu, řadí se mezi *společné (sdílené) politiky*, tzn., že členské státy delegovaly převážnou část svých kompetencí v oblasti zemědělství na orgány a instituce EU, které na základě jednotných pravidel a norem regulují společný zemědělský trh a současně vytvářejí opatření k ochraně zemědělských výrobců před zahraniční konkurencí. Členské státy mohou vydávat legislativu v této oblasti pouze za předpokladu, že již tak neučinily orgány EU. Společné je rovněž financování opatření přijatých v rámci společné zemědělské politiky. Národní zdroje zde představují pouze doplňkový zdroj.

V následujících podkapitolách je blíže charakterizován vznik a podstata společné zemědělské politiky, její nástroje, regulační a cenové mechanismy, jakož i nejdůležitější reformy, které se jí týkají.

1.2.1 Vznik a podstata SZP

První aktivity zemědělské integrace spadají již do 50. let 20. století. Po druhé světové válce nebyly státy schopny zajišťovat zemědělskou produkci, a bylo nutné vytvořit účinný mechanismus, který by zajišťoval plynulé dodávky potravin. Při utváření SZP bylo přihlíženo *ke specifickým rysům zemědělství*, k nimž patří zejména⁶:

- **Silný vliv přírodních faktorů.** Zemědělská výroba je jimi místně a časově omezena, vyznačuje se nepružností nabídky a ve ztížených podmínkách často hrozí větší výpadky produkce, jestliže nedojde k podpoře výroby státem.
- **Nedokonalá konkurence.** Velkou část zemědělských podniků představují malovýrobci, kteří jsou v nevýhodném postavení vůči vesměs silným odběratelům jejich produkce i dodavatelům výrobních vstupů. Stát může regulativními zásahy zmírňovat tento tlak.
- **Nižší úroveň produktivity práce.** Tento faktor může způsobit pomalejší nárůst důchodů zemědělců a diferenciaci jejich životní úrovně, jakož i zprostředkovaně na životní úroveň spotřebitelů (promítnou-li se vysoké náklady výroby do cen).

⁵ Např. v roce 1979 činily výdaje na SZP 75 % rozpočtu tehdejšího EHS, v roce 2006 šlo o 45 % rozpočtu EU.

⁶ Neumann, Pavel. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004, s. 5.

- **Ekologie a krajinaotvorba.** Stát zmírňuje nepříznivé dopady zemědělské činnosti a podporuje alternativní – nezemědělské – aktivity, zaměřené na formování vyvážené kulturní krajiny.

Většina těchto faktorů je vedle důvodů pro státní zásahy také **motivem pro mezinárodní integraci v zemědělství**. Po druhé světové válce se objevily (vedle výše uvedených činitelů přírodně ekonomického rázu) i *další důvody integrace*, jimiž byl potravinový deficit v západní Evropě a z něj plynoucí obavy o dostatek potravin a dále relativní zaostalost výkonnosti evropského zemědělství ve srovnání s USA či jinými zámořskými producenty.

Dlouhodobým záměrem bylo vytvořit volný trh se zemědělskou produkcí, jež by reguloval obchod s těmito komoditami s nečlenskými státy, a tím neohrozil domácí producenty. Tento protekcionistický přístup podporovala zejména Francie, která byla nejvýznamnějším zemědělským producentem mezi zakládajícími státy EHS a ve společném trhu spatřovala významné odbytiště svých zemědělských produktů. Stejný názor na fungování společné zemědělské politiky sdílela rovněž Itálie a Nizozemsko. Naopak Německo usilovalo o vytvoření společného trhu s volným pohybem zboží. Na základě kompromisního řešení, učiněného zejména ze strany německého kancléře Adenauera⁷ byla formulována společná zemědělská politika. Jak uvádí odborná literatura (Fiala, Pitrová, 2009), **k faktickému založení SZP došlo 14. ledna 1962, kdy byl vytvořen hlavní finanční nástroj zemědělské politiky – Evropský zemědělský orientační a záruční fond**. Během let 1962 – 1963 byly potom zavedeny první regulační mechanismy jednotlivých skupin výrobků.

Základní cíle SZP definuje článek 33 Smlouvy o založení Evropského společenství takto:

- Zvýšit produktivitu zemědělství pomocí technického rozvoje, racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálním využitím výrobních faktorů, zejm. pracovní síly;
- Zajistit životní úroveň zemědělského obyvatelstva, odpovídající úrovni ostatních hospodářských sektorů, zejména zvyšováním individuálních výdělků zemědělců;
- Stabilizovat trhy se zemědělskou produkcí;
- Zajistit, aby evropský region byl maximálně soběstačný v zemědělských produktech, odpovídajících mírnému klimatu;
- Zajistit dodávky potravin za přiměřené ceny pro spotřebitele.

Aby bylo možno dosáhnout vymezených cílů, bylo nutné zpracovat mechanismus regulace produkce i odbytu, který by současně zohledňoval kurzové výkyvy národních měn

⁷ Konrad Adenauer (5. 1. 1876 – 19. 4. 1967). Německý konzervativní politik, první poválečný kancléř.

členských států EHS. Jak uvádí odborná literatura (König, a kol, 2009), tento mechanismus byl založen **na třech hlavních principech**:

- **Jednotný trh pro zemědělské výrobky.** Spojen s volným pohybem zemědělských výrobků mezi členskými státy. Byla odstraněna cla, kvóty a opatření s podobným účinkem (např. národní dotace), zavedeny byly společné ceny zemědělských produktů⁸.
- **Preferenční přístup ke komunitárním výrobkům.** Ochrana evropských zemědělců před konkurenčními dovozy z třetích zemí, které byly nabízeny za nižší ceny, byla zajištěna uvalením tzv. dovozní dávky na tyto výrobky. Dovozní clo představovalo rozdíl mezi nižší cenou na světovém trhu a vyšší cenou na trzích EHS. Zároveň byl podporován vývoz zemědělské produkce ze zemí EHS na světové trhy, a to zvláštními vývozními dotacemi.
- **Finanční solidarita.** Předpokládala vyplácení dotací domácím výrobcům, kteří tak byli motivováni ke zvyšování zemědělské produkce. Dotace byly rovněž poskytovány při vývozu zemědělské produkce na trhy třetích zemí. Na financování se podílely všechny členské země společně prostřednictvím svých příspěvků do evropského rozpočtu.

1.2.2 Nástroje SZP, regulační a cenové mechanismy

Globálně lze SZP charakterizovat jako „*trh zemědělských výrobků, který je regulován jednotně na úrovni celého Společenství, zároveň se však použité metody i nástroje pro jednotlivé skupiny výrobků liší*“⁹. Zemědělský trh je značně diferencován a segmentován, **jednotná politika je uplatňována v rámci zbožových skupin**, které představují víceméně izolovaný trh se zvláštním režimem regulace. Regulace zemědělského sektoru v EU je zajišťována prostřednictvím Společné organizace trhu, jednotných pravidel pro dovoz zemědělských výrobků ze třetích zemí a dále pomocí opatření podporujících strukturální změny v zemědělství. **Hlavním nástrojem** k řízení zemědělské produkce, stabilizaci trhů a k zajištění příjmu zemědělcům jsou Společné tržní organizace (*Common Market*

⁸ Jsou každoročně stanovovány Radou ministrů na základě návrhu Komise.

⁹ ŠREIN, Zdeněk. *Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000, s. 216.

Organizations, CMO). Podle typu produkce jsou tržní organizace rozčleňovány do čtyř skupin¹⁰:

- **Zaručující minimální ceny a odbyt.** Slouží k nákupu přebytků a zároveň mají chránit vnitřní trh proti levnějším dováženým produktům. V případě, že cena poklesne pod určitou úroveň, tržní organizace zřízená v každé členské zemi vykoupí jakékoliv množství nabízené produkce, které skladuje nebo případně prodá na třetích trzích. Jestliže výrobce svou produkci vyváží do třetích zemí, získává nárok na exportní subvenci. Tento typ je uplatňován asi u 70 % produkce (např. obiloviny, rýže, cukr, mléko a mléčné výrobky).
- **Zaručující ochranu domácího trhu.** Uplatňováno přibližně u 25 % produkce, která nevyžaduje podporu, ale je zde zajištěna ochrana domácího trhu prostřednictvím specifického cla (např. u vajec, vína, květin).
- **Zaručující neměnnost dovozních cel.** Výkyvy cen jsou kompenzovány přímými platbami. Jsou uplatňovány u zhruba 2 % produkce (zejm. řepka, luštěniny).
- **Zaručující plošnou podporu.** Podpora je vyplácena na jednotku obdělávané půdy nebo na vyprodukovaný objem výroby. Aplikuje se přibližně u 1% produkce (např. len, chmel).

Pokud jde o *cenovou regulaci*, na jednotném vnitřním trhu EU jsou ceny zemědělských komodit každoročně stanovovány Radou EU. Ceny aplikované u zemědělských výrobků na společném trhu EU lze rozdělit do následujících kategorií¹¹:

- **Cílová cena** (target price). Musí pokrývat náklady a běžnou míru zisku, kromě toho plní i sociální funkci, neboť je stanovována tak, aby poskytovala výrobcům stabilizovaný důchod. Stanovuje ji každoročně Rada. Podle Baldwina a Wyplosze (2008) je tato cena cenou teoretickou, je směnicí pro skutečné ceny. U obilovin odpovídá velkoobchodní ceně pšenice v městě Duisburgu v Německu.
- **Intervenční cena** (intervention price) je nižší než cena cílová. Představuje nejnižší možnou hranici domácí ceny, je garantována jako minimální zaručená cena pro zemědělce. Využívá se při převaze nabídky, intervenční agentury vykoupí za tuto cenu produkci. Vykoupená produkce je následně skladována či umístěována na trhy třetích zemí ve formě potravinové pomoci.

¹⁰ Zpracováno podle FOJTÍKOVÁ, Lenka. LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky Evropské unie: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 8.

¹¹ Zpracováno podle NEUMANN, Pavel. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004, s. 14 – 15.

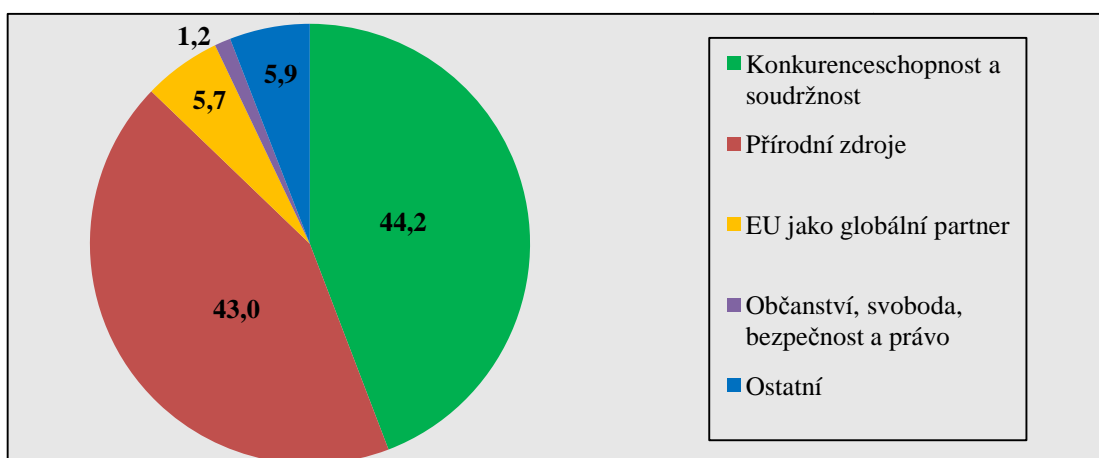
- **Prahová cena** (threshold price). Reaguje na situaci, že světové ceny zemědělských výrobků jsou vesměs nižší než ceny EU. Tato cena tak představuje minimální cenu dovozu, která brání tomu, aby zahraniční zboží bylo na vnitřním trhu EU nabízeno levněji než domácí produkce. Rozdíl mezi světovou a prahovou cenou byl v minulosti označován jako dovozní dávka.
- **Vývozní subvence.** Představují podporu exportu tím, že vyrovnávají rozdíl mezi světovou a vnitřní cenou, a umožňují tak dražšímu evropskému zboží uplatnit se na světových trzích.

1.2.3 Financování

K financování politik EU a k finančnímu zajištění fungování Unie jako takové slouží Rozpočet EU. Velikost rozpočtu EU, vyjádřená jako podíl na HDP, je od roku 2002 omezena stropem ve výši 1,24 %. Od roku 1988 jsou každoroční rozpočty Evropské unie sestavovány v rámci tzv. *finančních perspektiv*, kterými jsou víceleté finanční rámce. První finanční rámec byl pětiletý a pokrýval období 1988 – 1992. Následující finanční rámce byly již sedmileté, a to v období 1993 – 1999, 2000 – 2006 a aktuálně 2007 – 2013.

Zemědělské fondy jsou významnou výdajovou položku rozpočtu EU, přestože je v této oblasti zjevný klesající trend: zatímco v roce 1970 bylo na zemědělskou politiku vynaloženo téměř 96 % všech výdajů unijního rozpočtu, od roku 1980 se výdaje neustále snižují, např. v roce 1990 šlo o 58,5 %. Následující graf udává podíl jednotlivých oblastí na celkových výdajích EU ve finančním rámci 2007 – 2013. Zemědělství je součástí kapitoly „Ochrana a správa přírodních zdrojů“.

Graf 2 Struktura výdajů EU v letech 2007 – 2013 (v %)

Pramen: FOJTÍKOVÁ, Lenka. LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky Evropské unie: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha : C.H. Beck, 2008, s. 12. Vlastní zpracování.

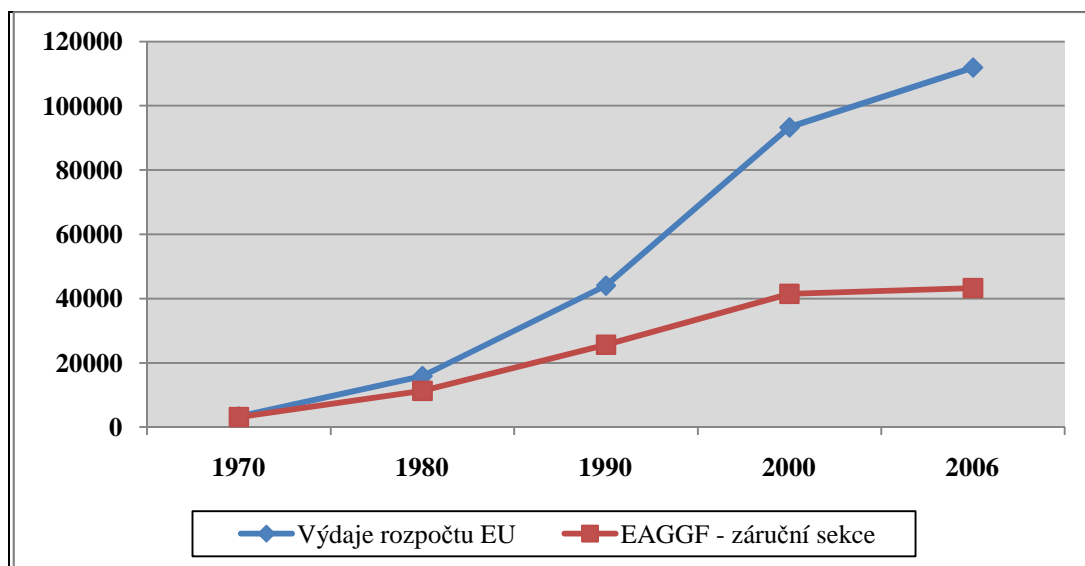
Financování společné zemědělské politiky bylo do roku 2006 realizováno prostřednictvím zvláštního fondu, kterým je **Evropský zemědělský orientační a záruční fond** (*angl. European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF*), byl vytvořen v roce 1962. Prostřednictvím tohoto fondu byla podněcována zemědělská výroba, zajišťována podpora cen a garantovány stabilní příjmy zemědělcům, později fond rovněž přispíval k podpoře restrukturalizace zemědělství v EU.

Výdajová část fondu byla od r. 1964 tvořena dvěma sekcemi¹²:

- **Záruční sekci**, která pokrývala zhruba 90 % výdajů na SZP. Sloužila k financování cenových a regulačně stabilizačních opatření, prostředky z ní byly určeny k úhradě intervenčních opatření, vývozních subvencí, k financování přímých plateb a rovněž k financování programů na podporu rozvoje venkova. Oblasti, které pokrývala záruční sekce, měly v evropském rozpočtu charakter povinných výdajů;
- **Orientační sekci** (též usměrňovací), ze které byly financovány strukturální opatření v zemědělství. Prostředky byly vynakládány na modernizaci zemědělství, rozvoj venkova či zlepšování životních podmínek zemědělců.

V následujícím grafu je zachycen vývoj celkových výdajů EU a výdajů záruční sekce EAGGF. Přestože je u výdajů na zemědělskou politiku patrný klesající trend, je na tuto politiku vynakládána nejvyšší část celkových unijních výdajů.

Graf 3 Vývoj výdajů rozpočtu EU a záruční sekce EAGGF (v mil. EUR, běžné ceny)

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z KÖNIG, Petr, a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 246.

¹² CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav, a kol. *Evropská integrace – Evropská unie*. Praha: Oeconomica, 2004. s. 85.

Do 30. 6. 1965 pocházely finanční prostředky fondu z národních příspěvků. V roce 1970 byly stanoveny **tři hlavní zdroje příjmů** při financování SZP¹³:

- **zemědělské dávky** - prémie, přírážky a vyrovnávací dávky, které jsou uvaleny na obchod se zemědělskými produkty se třetími státy;
- **cla** vybíraná na základě společného celního sazebníku v obchodě se třetími státy;
- **příjmy z DPH** vybírané v členských státech, zpočátku až do úrovně 1 % výnosu daně. Po přistoupení Španělska a Portugalska v roce 1986 byla tato hranice zvýšena na 1,4 %.

V roce 1988 byl zaveden tzv. *čtvrtý zdroj rozpočtu společenství*, který je vypočten jako podíl každého státu na hrubém domácím produktu společenství. Zdroje slouží k financování všech výdajů EU.

Od roku **2007** probíhá financování prostřednictvím dvou fondů, které budou blíže zmíněny v kapitole 4:

- **Evropský zemědělský záruční fond** (*European Agricultural Guarantee Fund, EAGF*).
- **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova** (*European Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD*).

1.2.4 Reformy

Při realizaci společné zemědělské politiky se na jedné straně podařilo naplnit stanovené cíle: došlo k růstu produkce, produktivity i obchodu se zemědělskými výrobky, stabilizaci trhu, podařilo se zajistit zásobování potravinami a ochránit farmáře od fluktuací na světových trzích. Na straně druhé však vyvstaly nové problémy, které pramenily zejména z nadprodukce¹⁴ a ze značného nárůstu výdajů na SZP. Poskytování dotací bylo spojeno s jejich nespravedlivou a nerovnoměrnou distribucí¹⁵. Ve všech zemích rovněž klesala váha zemědělského sektoru v ekonomice, snížil se podíl zemědělství na tvorbě HDP a počet osob zaměstnaných v zemědělství.

¹³ BusinessInfo.cz: Historie společné zemědělské politiky [online]. 2010 [cit. 2010-11-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/#financ3>>.

¹⁴ Zemědělská produkce rostla od roku 1973 zhruba o 2 % ročně, zatímco spotřeba potravin pouze o 0,5 % ročně.

¹⁵ 80 % finanční podpory dostává 20 % zemědělců.

Pokus o reformu byl uskutečněn ze strany Evropské komise, která v roce 1985 vydala Zelenou knihu nazvanou **Perspektivy pro Společnou zemědělskou politiku**. Snahou bylo získat rovnováhu na trhu, zavést nové způsoby snižování produkce v problémových sektorech a analyzovat možná řešení pro realizaci SZP. Růstu absolutních výdajů na SZP však nebylo zabráněno.

Průlomové změny v SZP přinesla tzv. **McSharryho reforma**¹⁶ z roku 1992. Stěžejním opatřením bylo podstatné snížení intervenčních cen, aby se přiblížily cenám na světových trzích, tato změna se dotkla cca ¾ zemědělské produkce. Pokles příjmů zemědělců byl kompenzován přímými platbami. Zásadou reformy se podařilo snížit nadbytečné zásoby, nicméně bylo potřeba v reformním procesu pokračovat i nadále, z tohoto důvodu navrhla Evropská komise v roce 1997 rozsáhlou reformu SZP v rámci dokumentu **Agenda 2000**. Reforma byla přijata v roce 1999, nejdůležitější změnou bylo přenesení těžiště SZP k neekonomickým aspektům, jako je nezávadnost potravin a jejich kvalita, ochrana přírody, rozvoj venkovských sídel či dobré zacházení se zvířaty.

Před rozšířením EU o deset nových členských zemí byl zhodnocen průběh reformy z roku 1999 a byla navržena její úprava, která vešla v platnost v roce 2005 s tím, že nové členské státy mohly odložit termín nejpozději do roku 2007. Nová úprava reformy zahrnovala tyto aspekty¹⁷:

- „**Decoupling**“, tj. oddělení plateb od produkce na farmě zavedením jednotné platby na farmu (Single Payment Scheme, SPS). Místo několika plateb získává zemědělec jen jednu platbu, vztahuje se na obiloviny, olejniny, len, konopí, luskoviny a další komodity. Nové členské státy EU mohou v prvních letech hospodaření po vstupu do Unie využívat zjednodušený postup, tzv. *systém SAPS* (Single Area Payment Scheme) a teprve později uplatnit SPS. Cílem zavedení tohoto systému je snížit objem produkce, která byla v přímé vazbě na dotace zbytečně vysoká.
- „**Cross-compliance**“ (C/C), tzn., že platby jsou závislé na splnění určitých standardů a nikoli na objemu produkce. Bylo přijato 19 legislativních předpisů (např. ochrana životního prostředí, nezávadnost a kvalita potravin), při porušení může být farmářům uložena pokuta. Zemědělská půda, na niž se vztahují pravidla C/C, nesmí být použita pro pěstování trvalých kultur, k produkci ovoce a zeleniny.

¹⁶ Ray McSharry vykonával od roku 1991 funkci Evropského komisaře pro oblast zemědělství.

¹⁷ FOJTÍKOVÁ, Lenka. LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky Evropské unie: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C H. Beck, 2008, s. 14-15.

- „*Systém povinné modulace*“ a zvětšení objemu finančních prostředků určených na rozvoj venkova. Nový systém zavádí progresivní odvody, a to podle celkové částky přímých plateb pobíraných jednotlivými farmami tak, že tyto platby se v každém rozpočtovém roce postupně snižují. Výši odvodů v současném programovém období udává následující tabulka.

Tabulka 1 Snižování podpor v letech 2007 – 2013 (v %)

Typ farmy podle výše podpory (EUR)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
do 5.000	0	0	0	0	0	0	0
5.001 – 50.000	1	3	7,5	9	10,5	12	12,5
50.001 a více	1	4	12	14	16	18	19

Pramen: KÖNIG, Petr, a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 225.

Část uspořené zdrojů je převedena na podporu rozvoje venkova, část na pokrytí dodatečných nákladů spojených s reformou ostatních tržních opatření. Tento systém napomáhá odstranit současnou nerovnováhu, kdy 80 % pomoci v rámci SZP směřuje do 20 % farem. Prostředky jsou mezi členské státy rozděleny podle tří kritérií, kterými jsou výměra zemědělské půdy, zaměstnanost v zemědělství a HDP na obyvatele. V programovém období 2007 – 2013 získají členské státy na rozvoj venkova dotace ve výši 1,48 mld. EUR. Podporování mají být zejména mladí farmáři, malí zpracovatelé, skupiny producentů. Platby jsou zaměřeny i na podporu zavádění standardů na farmách a zavedení auditu farem. Vedle výše uvedených reforem došlo rovněž k dílčím reformám v oblasti společné organizace trhu, a to v odvětví cukru, obilovin, ovoce a zeleniny, vína, rýže a dalších zemědělských komodit. V současné době je připravována reforma SZP zejména v souvislosti s blížícím se novým programovým obdobím, blíže je charakterizována v části 5 této diplomové práce.

2. Charakteristika zemědělské politiky ČR

Zemědělská výroba a návazně na ni potravinářský průmysl patří mezi tradiční odvětví národního hospodářství České republiky. Podíl zemědělství (spolu s lesnictvím) na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství se přibližuje průměru zemí bývalé evropské patnáctky. Zemědělství dnes plní i společenské a ekologické funkce. Zemědělská činnost je nedílnou složkou venkovského prostoru, který si zaslouží péči a podporu. Zemědělci jsou k těmto činnostem vedeni i celou škálou dotačních nástrojů, ať již národních či evropských.

Zemědělství je jeden z mála sektorů, který je v EU **značně regulován**, a to v rámci společné zemědělské politiky. Na ČR se SZP vztahuje od 1. května 2004, tedy ode dne přistoupení do EU, nicméně zpočátku s některými výjimkami (přechodná období, nižší sazby přímých plateb).

Tato kapitola je věnována charakteristice tuzemského zemědělského trhu, včetně ekologického zemědělství, kterému je Evropskou unií věnována nemalá část prostředků, dále jsou zmíněny subjekty, které se podílejí na realizaci zemědělské politiky, včetně aktuálních zemědělsko-politických opatření. Podrobně je rozebrána realizace předvstupního programu SAPARD v ČR, který významně usnadnil vstup ČR do EÚa napojení do jejích struktur v oblasti agrárního sektoru a na jehož implementaci se spolupodílel předchůdce Státního zemědělského intervenčního fondu – Agentura SAPARD.

2.1 Zemědělský trh v ČR

Do roku 1989 byla v rámci centrálně plánovaného hospodářství zabezpečována zemědělská produkce prostřednictvím státních statků a centrálně ovlivňovaných jednotných zemědělských družstev, které obhospodařovaly téměř 2/3 zemědělské půdy. Při transformaci zemědělství došlo k vlastnickým změnám i změnám ve výrobní struktuře. V zemědělství proběhly tři specifické transformační procesy, kterými jsou restituce soukromého vlastnictví půdy a ostatního zemědělského majetku, privatizace státního zemědělského majetku a majetkoprávní transformace družstev¹⁸. O změnách ve výrobní struktuře svědčí data Českého statistického úřadu, která jsou uvedena v následující tabulce. Je zřejmé, že od roku 1989 došlo k poklesu rostlinné i živočišné výroby. Nejmarkantnější je pokles počtu

¹⁸ DOUCHA, Tomáš, a kol. *Vývoj agrárního sektoru ČR v období 1989-1997*. Praha : Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1998.

chovaného skotu, kdy v roce 2008 bylo dosaženo pouze 40% úrovně roku 1989. Z vybraných ukazatelů došlo pouze k nárůstu produkce řepky, a to o celých 250 %

Tabulka 2 Vybrané ukazatele zemědělství v České republice

Ukazatel	Jednotka	1989	1993	1997	2001	2003	2005	2007	2008
Hrubá zemědělská produkce na 1 ha zemědělské půdy	Kčs/Kč, stálé ceny r. 1989	25 564	19 395	17 946	17 794	15 740	17 259	17 129	17 904
Výroba mléka	mil. litrů	4 892	3 350	2 703	2 702	2 646	2 739	2 684	2 728
Výroba masa	tis. t ž. hm	1 487	1 297	1 180	1 105	1 082	976	935	944
Osevní plochy obilovin	tis. ha	1 670	1 607	1 696	1 627	1 452	1 593	1 561	1 553
Osevní plochy brambor	tis. ha	115	105	73	54	36	36	32	30
Osevní plochy cukrovky technické	tis. ha	127	107	94	78	77	66	54	50
Osevní plochy řepky	tis. ha	102	167	230	344	251	267	338	357
Skot	tis. kusů	3 481	2 512	1 866	1 582	1 474	1 397	1 391	1 402
Prasata	tis. kusů	4 686	4 599	4 080	3 594	3 363	2 877	2 830	2 433

Pramen: Český statistický úřad: Česká republika od roku 1989 v číslech [online]. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989>.

Aktuálně hospodaří zemědělské subjekty v ČR na přibližně **4 264 tis. ha zemědělské půdy**, která tak tvoří přibližně **polovinu (54 %) celkové rozlohy státu**. Na jednoho obyvatele připadá 0,42 ha zemědělské půdy, z toho 0,30 ha půdy orné, což odpovídá evropskému průměru. Více než třetinu půdního fondu tvoří lesní pozemky. Od roku 1995 ubylo 15 tis. ha zemědělské půdy, oproti tomu výměra lesní půdy vzrostla o 16 tis. ha. V evropských poměrech má území ČR charakter **horské až podhorské oblasti**, 1/2 zemědělského půdního fondu se nachází v oblastech méně příznivých pro hospodaření (tzv. LFA oblasti¹⁹).²⁰

Většina zemědělské půdy je nyní ve vlastnictví fyzických a právnických osob. Podnikatelskou strukturu v zemědělství v roce 2009 uvádí následující tabulka.

Tabulka 3 Podnikatelská struktura v zemědělství – stav koncem roku 2009

Právní forma	Počet podniků	Obhospodařovaná zemědělská půda		Obhospodařovaná orná půda	
		ha	%	ha	%
Fyzické osoby celkem	44 028	1 058 533	29,9	651 624	25,4
Právnické osoby celkem	3 536	2 478 254	70,1	1 912 949	74,6
- v tom: obchodní společnosti	2 739	1 620 171	45,8	1 216 740	47,4
družstva	585	828 482	23,4	678 075	26,4
ostatní ¹⁾	212	29 600	0,8	18 133	0,7
Celkem	47 564	3 536 787	100,0	2 564 574	100,0

¹⁾Státní podniky, příspěvkové organizace, aj.

Pramen: Ministerstvo zemědělství. *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2009*. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2010. s. 71. Vlastní zpracování.

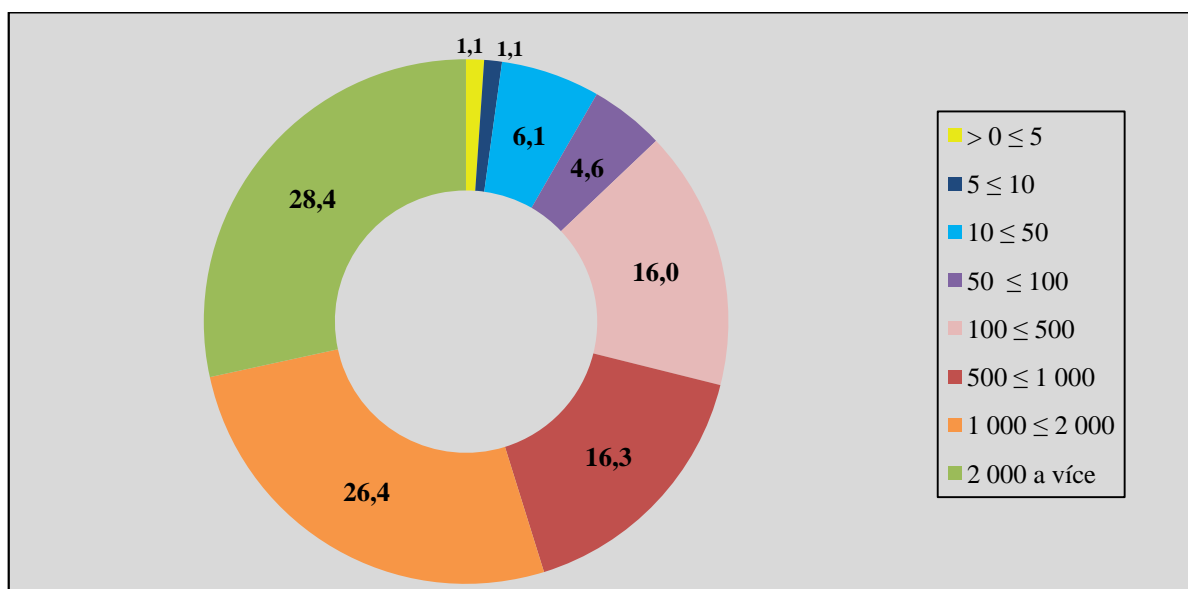
¹⁹ Mapa LFA oblastí, platná od roku 2010, je uvedena v Příloze A.

²⁰ Ministerstvo zemědělství: Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 [online]. [cit. 2011-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>>.

Jak vyplývá ze statistik uvedených v tabulce, bylo koncem roku 2009 evidováno 47 564 subjektů – zemědělských jednotek, z nichž 92,56 % tvořily fyzické osoby a zbývající část právnické osoby, které obhospodařovaly více než 70 % zemědělské půdy. Převažující právní formou jsou obchodní společnosti (zejména spol. s r.o.).

Agrární sektor ČR je charakteristický velkou roztržitostí vlastnictví půdy a velkým podílem najaté půdy od velkého počtu pronajimatelů. V následujícím grafu je znázorněna velikostní struktura fyzických a právnických osob obhospodařujících zemědělskou půdu podle stavu v roce 2009. Podniky s více než 50 ha zemědělské půdy zaujímaly 91,7 % z celkové výměry obhospodařované zemědělské půdy. **Velikostní struktura podniků v agrárním sektoru ČR se tak výrazně liší od struktury podniků členských zemí Evropské unie.**

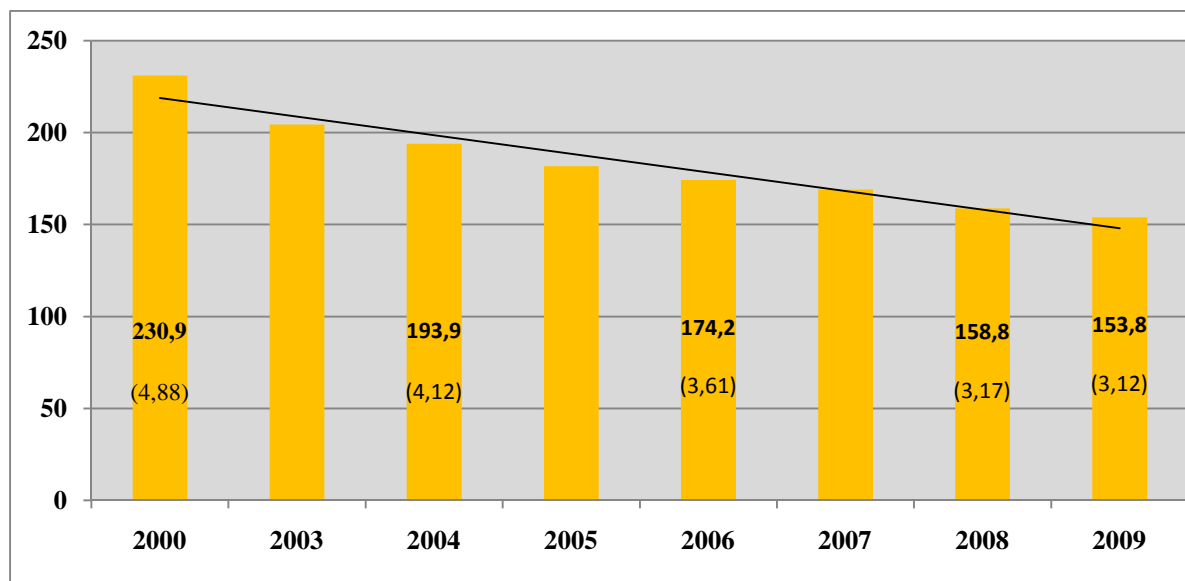
Graf 4 Velikostní struktura podniků obhospodařujících zemědělskou půdu (v %)

Pramen: Ministerstvo zemědělství. *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2009*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2010. s. 72. Vlastní zpracování.

Počet osob zaměstnaných v agrárním sektoru vykazuje neustále klesající trend, jak také dokládá následující graf, v němž je zachycen vývoj počtu osob zaměstnaných v zemědělském sektoru v ČR od roku 2000. První číslo udává počet osob zde zaměstnaných (v tis.), druhé číslo představuje procentní podíl osob zaměstnaných v zemědělství na celkovém počtu zaměstnaných osob v České republice.

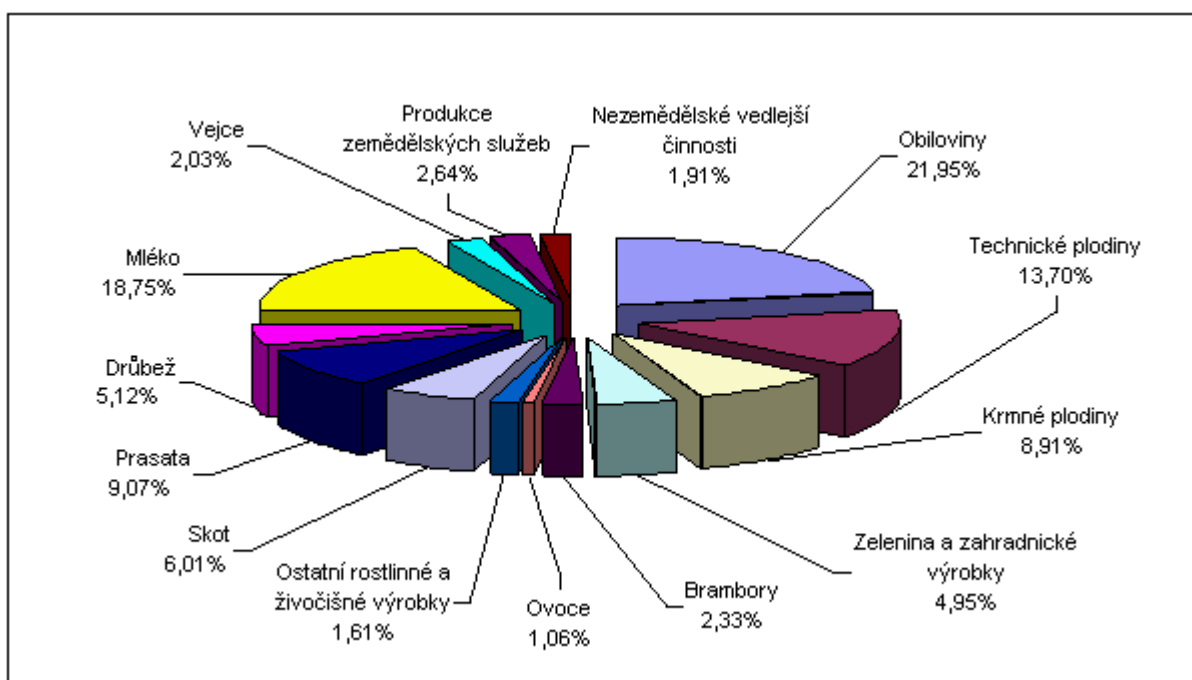
Graf 5 Vývoj zaměstnaných osob v zemědělském sektoru v ČR (v tis.)

Pramen: Český statistický úřad. *Statistická ročenka České republiky 2010*. Scientia, 2010. Vlastní zpracování.

Následující graf znázorňuje strukturu produkce zemědělského odvětví v ČR v roce 2010. Na rostlinné produkci se nejvýznamněji podílely obiloviny a technické plodiny. Nejdůležitějšími složkami živočišné výroby byla produkce mléka a chov jatečných prasat.

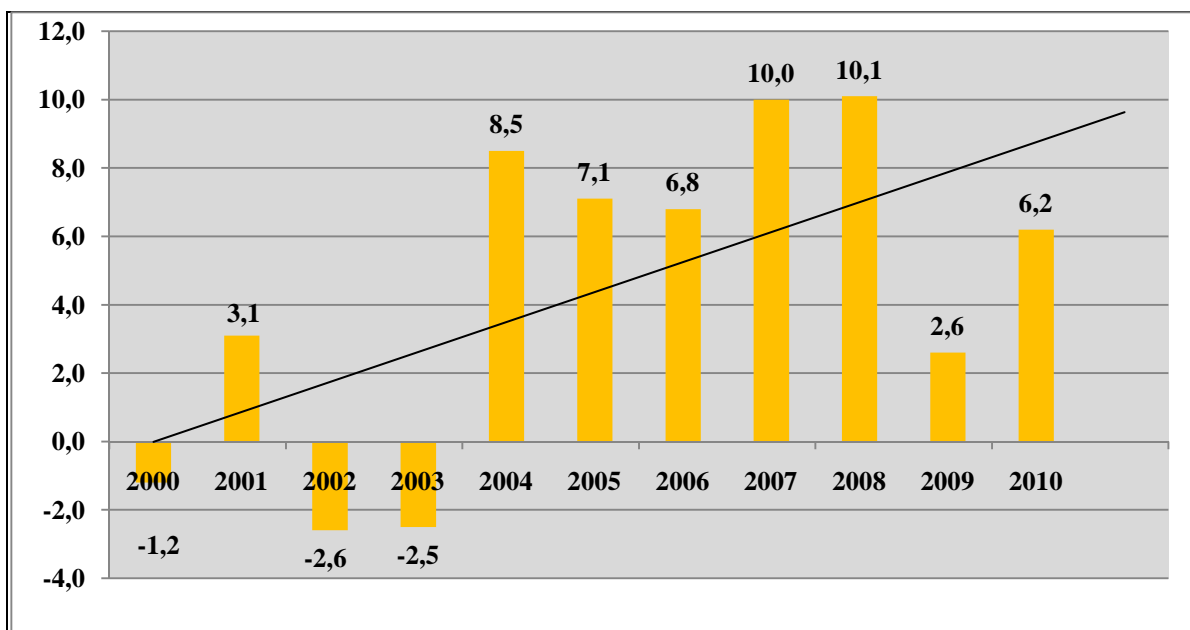
Graf 6 Struktura produkce zemědělského odvětví ČR v roce 2010 (v %)

Pramen: Český statistický úřad. Souhrnný zemědělský účet za rok 2010. [online]. [cit. 2011-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2011ednicniplan.nsf/tab/400034E00D>>.

Podle předběžných výsledků *Souhrnného zemědělského účtu za rok 2010* vykázalo zemědělství ČR jako celek v tomto roce **zisk 6,2 miliardy Kč**, produkce vyjádřená v běžných cenách vzrostla meziročně o 0,8 miliardy na **98,5 mld. Kč**. Vývoj hospodářských výsledků zemědělství ČR v běžných cenách od roku 2000 dosud zachycuje následující graf, z něhož je zřejmé, že od vstupu do EU v roce 2004 tuzemské zemědělství jako celek vykazuje zisk.

Graf 7 Hospodářské výsledky zemědělství ČR v letech 2000 – 2010 (v mld. Kč, běžné ceny)

Pramen: Český statistický úřad. Souhrnný zemědělský účet za rok 2010. [online]. [cit. 2011-03-25]. Vlastní zpracování. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/tab/400034E00D>>.

Legislativa České republiky upravující zemědělskou politiku je poměrně rozsáhlá, pokrývá veškerá odvětví agrárního sektoru, tedy rostlinnou a živočišnou výrobu, potravinářskou výrobu, vodní hospodářství, lesnictví, myslivost, rybářství, včelařství apod. K zákonům jsou přijímány prováděcí nařízení a vyhlášky.

Obecným právním předpisem pro tuto oblast je **Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství**, ve znění pozdějších předpisů, jež byl novelizován zejména zákonem č. 291/2009 Sb. Účelem zmiňovaného zákona je „*vytváření podmínek pro zajištění schopnosti českého zemědělství zabezpečit základní výživu obyvatel, potravinovou bezpečnost a potřebné nepotravinářské suroviny; vytváření předpokladů pro podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství, které přispívají k ochraně složek životního prostředí jako půdy, vody a ovzduší a k udržování osídlené a kulturní krajiny; vytvoření podmínek pro provádění společné zemědělské politiky a politiky rozvoje venkova Evropské unie, vytváření podmínek pro rozvoj*

rozmanitých hospodářských činností a zvýšení kvality života ve venkovských oblastech a pro rozvoj vesnic.“²¹

2.1.1 Ekologické zemědělství

Nedílnou součástí zemědělské politiky ČR je i ekologické zemědělství (dále též EZ), se kterým se můžeme setkat v našem každodenním životě, např. prostřednictvím stále populárnějších farmářských trhů či velké poptávce po biopotravinách. Ekologické zemědělství je „moderní formou obhospodařování půdy bez používání chemických vstupů s nepříznivými dopady na životní prostředí, zdraví lidí a zdraví hospodářských zvířat.“²² Tento produkční systém umožňuje produkovat vysoce kvalitní potraviny a přispívá k lepším životním podmínkám hospodářských zvířat i k ochraně životního prostředí. Podle Evropské komise patří Česká republika **k pěti členským státům s největším podílem obhospodařované půdy**: v podílu ekologicky obhospodařované půdy jsme čtvrtí a v sektoru ekologicky chovaného skotu dokonce na třetím místě mezi státy evropské sedmadvacítky²³.

Pravidla EZ a výroby biopotravin jsou upravena národní i evropskou legislativou. Z evropské legislativy je klíčovým předpisem Nařízení Rady (ES) 834/2007, o ekologické produkci a označování ekologických produktů, z české legislativy pak Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství. Garantem dodržování pravidel stanovených pro ekologické zemědělství českou i evropskou legislativou je v České republice *Ministerstvo zemědělství*. Vedle toho administruje státní podporu pro ekologické zemědělce v rámci národních dotací a do jeho gesce spadá realizace strategických dokumentů rozvoje ekologického zemědělství. Ministerstvo se rovněž formou finančních podpor podílí na marketingové podpoře a vzdělávání v této oblasti, jako příklad je možno uvést tradiční akci MZe „Září – Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“, v rámci které má každý možnost zdarma zveřejnit informace o zajímavých událostech v oblasti ekologického zemědělství. Kontrolu registrovaných subjektů zajišťují na základě pověření Ministerstva zemědělství tři kontrolní organizace: **KEZ o.p.s., ABCERT AG a Biokont CZ s.r.o.**

Podle údajů zveřejněných v Ročence ekologického zemědělství v České republice 2009²⁴ činila celková výměra ekologicky obhospodařovaných ploch k 31. 12. 2009 **398 407 ha**, což

²¹ § 1 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

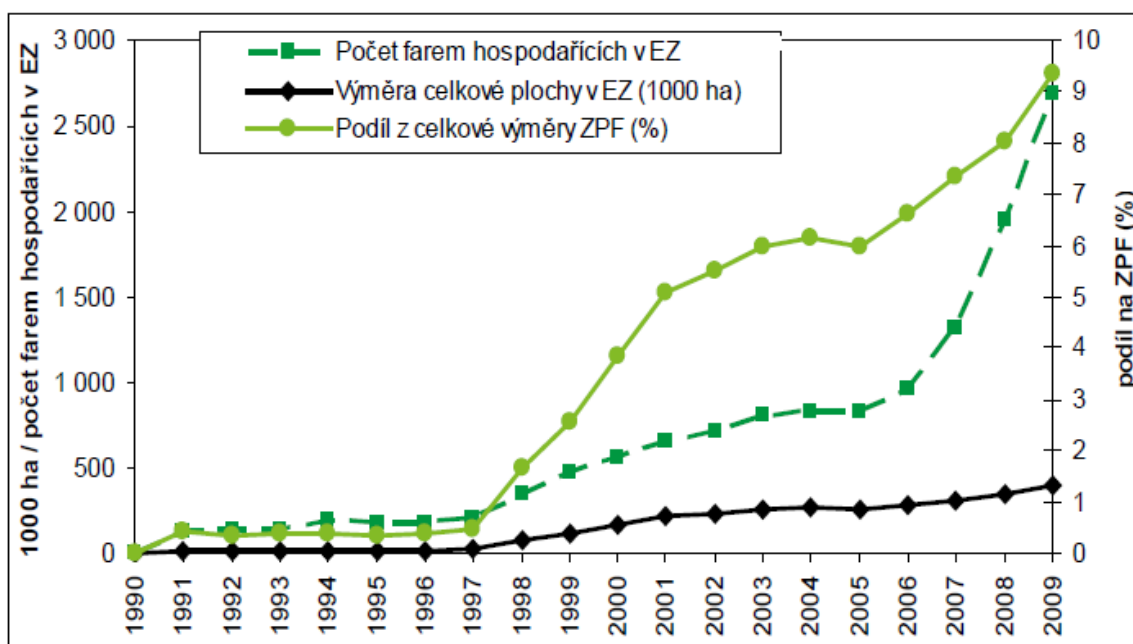
²² Ministerstvo zemědělství: Ekologické zemědělství [online]. [cit. 2010-01-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>>.

²³ Převládají travní porosty. *Zemědělec*. 6. 9. 2010, 37/2010, s. 6.

²⁴ Ročenka ekologického zemědělství v České republice 2009. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2010.

představuje **9,38 % podíl na celkové zemědělské půdě ČR**. Celkový vývoj ekologického zemědělství v ČR od roku 1990 je znázorněn v následujícím grafu, kde je zachycen vývoj počtu farem hospodařících v ekologickém zemědělství v daném období, výměra celkové plochy v ekologickém zemědělství a rovněž podíl z celkové výměry zemědělského půdního fondu.

Graf 8 Vývoj ekologického zemědělství v ČR v letech 1990 - 2009

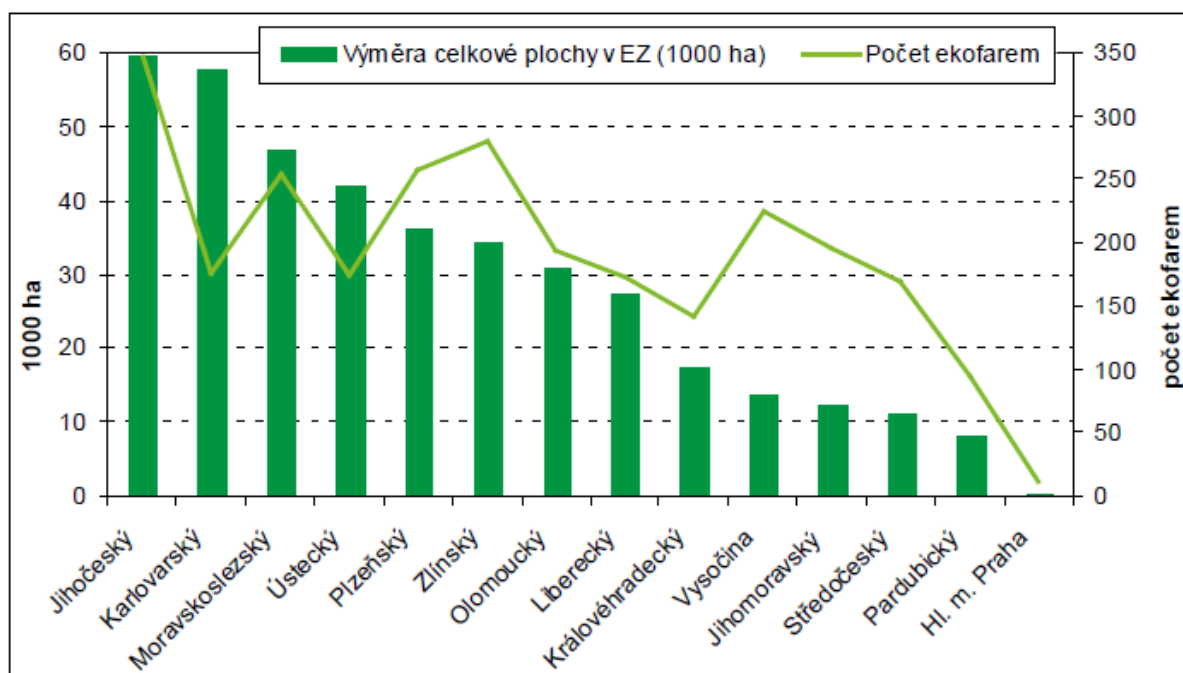
Pramen: Ministerstvo zemědělství. *Ročenka ekologické zemědělství v České republice 2009*. s. 4.

Jak je z grafu zřejmé, počet ekologicky hospodařících zemědělců rapidně narůstá. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán mezi lety 2008 a 2009, podle statistik Ministerstva zemědělství vzrostl v těchto letech počet registrovaných ekologických zemědělců o 743 na celkových **2 689 subjektů**, což představuje **přes 8 % registrovaných zemědělských podnikatelů v ČR**. V roce 1990 přitom v tomto režimu hospodařily pouhé 3 subjekty. Průměrná velikost ekofarem je 148 ha a od roku 2001 trvale klesá, přesto je to dvojnásobek oproti výměrám farem hospodařících v konvenčním zemědělství.

Podle údajů Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, který je od roku 2007 pověřen sběrem údajů o rostlinné a živočišné produkci na ekofarmách, v EZ z pohledu užití půdy dominují trvalé travní porosty (více než 82 % půdního fondu EZ). Hlavními plodinami pěstovanými na orné půdě jsou obiloviny (oves, pšenice) a píce. V živočišné produkci naprosto dominuje chov skotu.

Následující graf znázorňuje *regionální rozmístění* ekofarem v rámci jednotlivých krajů, včetně obhospodařovaných ploch.

Graf 9 Ekologické hospodaření podle krajů v roce 2009

Pramen: Ministerstvo zemědělství. *Ročenka ekologické zemědělství v České republice 2009*, s. 7.

Jak je z grafu zřejmé, největší počet ekofare i největší výměra celkové plochy v ekologickém zemědělství je v Jihočeském kraji, který patří k tradičním zemědělským regionům. Na předních místech jsou dále Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký kraj. **Hlavními oblastmi EZ jsou totiž méně příznivé horské a podhorské oblasti ČR.** V krajích, které se umístily na prvních čtyřech místech, se nachází více než polovina ploch obhospodařovaných v režimu ekologického zemědělství.

Podpora ekologických zemědělců v České republice je realizována v rámci **Osy II Programu rozvoje venkova – „Zlepšování životního prostředí a krajiny“** v rámci tzv. *agroenvironmentálních opatření* (AEO). Veškerá opatření z Programu rozvoje venkova administruje Státní zemědělský intervenční fond. Žadatelé o podporu v rámci AEO mají povinnost plnit²⁵ Standardy Dobrého zemědělského a environmentálního stavu tzv. *GAEC* (z angl. Good Agricultural and Environmental Conditions), Požadavky na hospodaření SMR (z angl. Statutory Management Requirements) a Minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin agroenvironmentálních opatření v rámci tzv. **Systému Kontroly podmínek** (Cross Compliance), který byl zaveden v roce 2003 v rámci řešení negativních dopadů zemědělství na krajinu a životní prostředí.

²⁵ Ministerstvo zemědělství. *Kontrola podmínek. Průvodce zemědělce Kontrolou podmínek platný pro rok 2010*. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2010, s. 5.

Od 1. 7. 2010 jsou všechny členské státy povinny označovat jednotným logem EU (viz levá část obrázku) všechny balené potraviny pocházející z ekologického zemědělství (biovýrobky). Grafická podoba loga je definována nařízením Rady, smyslem je ujistění spotřebitelů o původu a kvalitách nakupovaných potravin a nápojů. Na obalu musí být rovněž uvedeno místo, kde byly vyprodukovány zemědělské suroviny, z nichž se produkt skládá.

Obrázek 2 Označování ekologické produkce

Pramen: Ministerstvo zemědělství. Loga pro ekologické zemědělství. [online]. [cit. 2011-03-24]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/loga-a-znacení>>.

V České republice je vedle toho používána *tzv. biozebra* (viz pravá část obrázku) jako celostátní ochranná známka pro biopotraviny. K jejímu udělení jsou Ministerstvem zemědělství pověřeny kontrolní organizace KEZ o.p.s., ABCERT AG a Biokont CZ, s.r.o.

2.2. Vybrané subjekty realizující zemědělskou politiku

Následující část je věnována činnosti subjektů podílejících se na realizaci zemědělské politiky. Vzhledem k velkému množství institucí, které v ČR v této oblasti působí, je přiblížena činnost jen některých z nich. Pozornost je soustředěna na klíčový subjekt, kterým je v ČR Ministerstvo zemědělství. Činnost SZIF je podrobně rozebrána v kapitole 4.

2.2.1 Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství bylo zřízeno na základě Zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy. Škála činností, které spadají do jeho gesce, je široká, dle 15 citovaného zákona je MZe „ústředním orgánem státní správy pro zemědělství, s výjimkou ochrany zemědělského půdního fondu, pro vodní hospodářství, s výjimkou ochrany přirozené akumulace vod, ochrany vodních zdrojů a ochrany jakosti povrchových a podzemních vod, a pro potravinářský průmysl. Je rovněž ústředním orgánem státní správy lesů, myslivosti a rybářství, s výjimkou území národních parků.“ Vedle toho MZe spravuje i záležitosti, týkající se komoditních burz, či záležitostí veterinární péče, rostlinolékařské péče či péče o potraviny a provádí některé další činnosti.

MZe disponuje třinácti odbory krajských agentur pro zemědělství a venkov, které mají přispět k zlepšení komunikace se zemědělskou veřejností a poskytovat služby zemědělcům. V čele ministerstva ke dni zpracování této části stojí ministr Ing. Ivan Fuksa. Aktuální organizační struktura MZe je uvedena v Příloze B této diplomové práce.

Příjmy a výdaje resortu jsou stanoveny ve státním rozpočtu v kapitole 329. Údaje pro rok 2011 (vybrané části) jsou uvedeny v následující tabulce, z níž vyplývá, že rozpočtované výdaje na společnou zemědělskou politiku činí pro příští rok 41,101 miliard Kč, uvedená částka bude formou dotací přerozdělena prostřednictvím SZIF. Největší část výdajů je určena na přímé platby a podporu venkova (téměř shodný podíl)

Tabulka 4 Vybrané ukazatele kapitoly 329 Ministerstvo zemědělství pro rok 2011

Ukazatel	Rozpočet (tis. Kč)
Souhrnné ukazatele	
Příjmy celkem	37 189 707
Výdaje celkem	51 336 986
Specifické ukazatele - příjmy	
Daňové příjmy	6 200
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfer celkem	37 183 507
v tom: příjmy z rozpočtu EU na realizaci společné zemědělské politiky	35 958 532
Specifické ukazatele – výdaje	
Podpora agropotravinářského komplexu	43 009 750
v tom: dotace Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu	41 101 504
Dotace na činnost Státního zemědělského intervenčního fondu	1 400 000
Podpora lesního hospodářství	350 000
Podpora vodního hospodářství	400 000
Podpora neziskových organizací	50 000
Ostatní výdaje na státní politiku resortu, inspekční, kontrolní a výzkumnou činnost	6 127 236
Průřezové ukazatele	
Výdaje na společnou zemědělskou politiku celkem	41 101 504
v tom: přímé platby	18 604 000
podpora venkova – ze státního rozpočtu	3 500 000
podpora venkova - podíl rozpočtu Evropské unie	18 589 000
Společná organizace trhu – ze státního rozpočtu	144 972
Společná organizace tru – podíl rozpočtu Evropské unie	263 532

Pramen: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2011. Příloha 4.

MZe (ve spolupráci se SZIF) provádí opatření společných organizací trhů Evropské unie, přímé platby, národní doplňkové platby k přímým podporám, programy strukturální podpory a programy rozvoje venkova. Podle údajů zveřejněných

ministerstvem²⁶ bylo zemědělcům v rámci různých programů přiděleno v roce 2010 celkem **41,8 miliardy korun**. Peníze obdržely zemědělci zejména jako platbu na plochu, také se za ně například postavily zábrany proti povodním nebo zbudovaly čistírny odpadních vod, bioplynové stanice a upravily cesty. Největší objem peněz, a to ve výši více než 15 miliard Kč, ministerstvo loni vyplatilo na jednotné platbě na plochu, jejímž cílem je zabezpečit zemědělcům stabilnější příjmy. Téměř stejný objem prostředků byl dle zprávy MZe získán z Evropské unie prostřednictvím Programu rozvoje venkova na zlepšení infrastruktury, životního prostředí i konkurenceschopnosti farmářů.

V posledních letech se naše země potýká s častějšími povodněmi, proto mezi vládní priority patří právě protipovodňová ochrana. Do vodního hospodářství loni MZe vložilo 4,5 miliardy Kč a i v následujících letech by mělo jít na ochranu před povodněmi přes 4 miliardy Kč ročně.²⁷

2.2.2 Ostatní organizace

Ministerstvu zemědělství je **podřízena** řada institucí, lze je rozdělit do následujících sedmi kategorií.

- 1) **Organizační složky státu, které jsou orgány státní správy:** Česká plemenářská inspekce, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Městská veterinární správa/Krajské veterinární správy (13), Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Státní rostlinolékařská správa, Státní veterinární správa ČR.
- 2) **Organizační složky státu, které nejsou orgány státní správy:** Zemědělská vodohospodářská správa, Ústav pro hospodářskou úpravu lesů.
- 3) **Státní příspěvkové organizace:** Česká akademie zemědělských věd, Státní veterinární ústav (5), Ústav zemědělských a potravinářských informací.
- 4) **Státní podniky:** Budějovický Budvar, Mezinárodní testování drůbeže, Národní hřebčín Kladruby n. L., Lesy České republiky, Povodí Vltavy, Povodí Labe, Povodí Ohře, Povodí Moravy, Povodí Odry, Zemský hřebčinec (2), Státní statek Jeneč.

²⁶ Ministerstvo zemědělství: Tisková zpráva, 30. 3 2011 [online]. [cit. 2011-03-31]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/ministerstvo-zemedelstvi/tiskove-zpravy/x2011_ministerstvo-zemedelstvi-loni-rozdelilo.html>.

²⁷ Ministerstvo zemědělství: Tisková zpráva, 22. 3. 2011 [online]. [cit. 2011-03-31]. <http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/ministerstvo-zemedelstvi/tiskove-zpravy/x2011_na-prevenci-pred-povodnemi-do-roku-2013.html>.

- 5) **Státní akciové společnosti:** Jihomoravské pivovary, Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, Státní zkušebna zemědělských, potravinářských a lesnických strojů.
- 6) **Státní fondy:** Státní zemědělský intervenční fond.
- 7) **Veřejné výzkumné instituce:** Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, Výzkumný ústav potravinářský Praha, Výzkumný ústav rostlinné výroby, Výzkumný ústav veterinárního lékařství, Výzkumný ústav zemědělské techniky, Výzkumný ústav živočišné výroby, Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, Jíloviště-Strnady.

MZe přímo řídí Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci, Státní veterinární správu České republiky, Státní rostlinolékařskou správu, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský a Českou plemenářskou inspekci.

Státní zemědělská a potravinářská inspekce se sídlem v Brně je orgánem státního dozoru zejména nad zdravotní nezávadností, jakostí a řádným označováním potravin. Kontroluje potraviny, suroviny k jejich výrobě, zemědělské výrobky a tabákové výrobky, a to pokud jde o jejich výrobu, skladování, přepravu i prodej (včetně dovozu). Postavení a kompetence této instituce stanoví zákon č. 146/2002 Sb. V čele stojí bývalý ministr zemědělství Ing. Jakub Šebesta.

Úkolem **Státní veterinární správy (SVS)** se sídlem v Praze je *„ochrana spotřebitelů před případnými zdravotně závadnými produkty živočišného původu, monitorování a udržování příznivé nakažové situace zvířat, veterinární ochrana státního území České republiky, ochrana pohody zvířat a ochrana před jejich týráním.“*²⁸ Práva a povinnosti SVS jsou vymezeny ve veterinárním zákoně č. 166/1999 Sb.

Správní úřadem rostlinolékařské péče s působností na území ČR je **Státní rostlinolékařská správa (SRS)** se sídlem v Praze, která je zřízena zákonem č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči. Do její kompetence spadá zejména činnost v oblasti ochrany rostlin a opatření proti zavlečení a rozšiřování škodlivých organismů.

Za nejvýznamnější nevládní organizaci důležitou pro venkovské oblasti a zemědělství je možno označit **Agrární komoru České republiky (AK ČR)** se sídlem v Olomouci. Byla zřízena zákonem č. 301/1992 Sb. Sdružuje většinu podnikatelů v zemědělství, lesnictví a potravinářství, cílem je podporovat jejich podnikatelské aktivity, prosazovat jejich zájmy a poskytovat odborné poradenství. Členství v této organizaci je dobrovolné. Prezidentem AK ČR je Ing. Jan Veleba.

²⁸ Státní veterinární správa České republiky: Základní informace [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.svscr.cz/>>.

Mezi další důležité nevládní organizace je možno jmenovat Svaz zemědělských družstev a společností, Asociaci soukromého zemědělství či Svaz vlastníků půdy a soukromých rolníků ČR.

2.3 Předvstupní pomoc – program SAPARD

Program SAPARD patřil spolu s programy ISPA a Phare k hlavním předvstupním nástrojům podpory pro kandidátské země. Agrárního sektoru se týkal program **SAPARD**, jež byl určen pro deset kandidátských zemí střední a východní Evropy²⁹, které přistoupily do Evropské unie 1. 5. 2004, resp. v případě Rumunska a Bulharska 1. 1. 2007. Název programu byl vytvořen z počátečních písmen slov *Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*, což v českém překladu znamená Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova.

Základním právním předpisem pro realizaci programu je Nařízení Rady (ES) č. 1268/1999. Podpora Společenství v rámci programu SAPARD se vztahovala především na „podporu provádění *acquis communautaire* v oblasti společné zemědělské politiky a na řešení prioritních a zvláštních problémů dlouhodobého přizpůsobení zemědělství a venkovských oblastí v kandidátských zemích“³⁰. Kandidátské země mohly program SAPARD využívat v časovém rozmezí let 2000 až 2006, maximálně však do konkrétního data vstupu do Evropské unie, v případě České republiky tedy do 1. 5. 2004.

Následující podkapitoly jsou věnovány implementaci programu SAPARD v prostředí České republiky a stručnému zhodnocení jeho přínosu. Pro zajímavost jsou rovněž uvedeny některé úspěšné projekty známých subjektů realizované z programu SAPARD v Příloze C této diplomové práce.

2.3.1 Implementace v České republice

Za realizaci programu SAPARD v České republice byly spoluzodpovědný Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo financí a Ministerstvo životního prostředí. Úkoly Ministerstva zemědělství spočívaly zejména v přípravě pravidel administrace programu, vybudování nezbytných institucí, spolupodílení se na spolufinancování programu ze své rozpočtové kapitoly a odpovědnosti za účelové využití těchto finančních prostředků

²⁹ Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko.

³⁰ viz článek 2, odstavec 2 Nařízení Rady (ES) č. 1268/1999 o podpoře předvstupních opatření pro rozvoj zemědělství a venkova v kandidátských zemích střední a východní Evropy v předvstupním období.

v oblasti zemědělství. Ministerstvo pro místní rozvoj zodpovídalo zejména za využití finančních prostředků ze státního rozpočtu na program SAPARD v oblasti rozvoje venkova (gestor pro opatření 2.1 a 2.2).

Ministerstvo financí zodpovídalo zejména za finanční toky mezi ČR a Evropskou unií, a pokud jde o Ministerstvo životního prostředí, to se podílelo na monitorování programu a do jeho gesce spadal dohled nad uplatňováním aspektů ochrany životního prostředí při hodnocení a následné realizaci projektů.

Pro implementaci programu SAPARD v České republice byla zřízena **Agentura SAPARD**. Evropská komise ji akreditovala ke dni 15. 4. 2002 jako součást Ministerstva zemědělství. Byla odpovědná za příjem žádostí, administraci projektů, kontrolu, monitorování, platby, atd. Od 1. 1. 2004 byla Agentura SAPARD **transformována do Státního zemědělského intervenčního fondu. Pokračující administraci** programu následně **zajišťovaly regionální odbory SZIF**, v rámci centrálního pracoviště v Praze působil Referát SAPARD jako organizační útvar SZIF do 31. 12. 2010, kdy byl zrušen vzhledem k úplnému ukončení administrace.

Základním programovým dokumentem po program SAPARD byl „*Plán rozvoje zemědělství a venkova České republiky na období 2000-2006*“, který zpracovalo Ministerstvo zemědělství spolu s Ministerstvem pro místní rozvoj a v roce 2000 jej schválila Evropská komise. Účast České republiky na programu SAPARD byla zajištěna na základě *Víceleté finanční dohody*, která představovala technický, právní a procedurální rámec programu. Návazně na tuto dohodu byly uzavírány *Roční finanční dohody*, které stanovovaly konkrétní výši předvstupní pomoci pro Českou republiku v jednotlivých letech. Po vstupu do EU byl program SAPARD nahrazen Operačním programem „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“.

Evropská unie uvolnila na program SAPARD ročně částku 520 mil. EUR pro všech deset kandidátských zemí. Česká republika mohla ročně čerpat **až 22 mil. EUR**; „*podíl spolufinancování programu českou stranou tvořil 12,5 % u projektů vytvářejících výnosy (žadatel musel zajistit spolufinancování 50 % z vlastních zdrojů, 37,5 % financovala EU) a 25 % u projektů nevytvářejících výnosy (zde EU financovala až 75 %, zbývající část by měla být spolufinancována z veřejných zdrojů). Ve výjimečných případech (2 % přidělených finančních prostředků) mohla EU financovat i 100 % nákladů na opatření zaměřená na*

technickou a odbornou pomoc. Předpokládalo se, že finanční prostředky se budou poskytovat v podílu 2:1 mezi projekty v sektorech zemědělství a rozvoje venkova“.³¹

Jak již bylo výše uvedeno, Česká republika mohla program využívat do svého vstupu do Evropské unie, tedy do 1. 5. 2004. V praxi to znamenalo, že všechny smlouvy s žadateli byly uzavřeny do konce roku 2003.

2.3.2 Realizace akreditovaných opatření

Program SAPARD byl v ČR vyhlášen v dubnu roku 2002 a postupně bylo žadateli předloženo více než 3 000 projektů, dle statistik SZIF bylo schváleno 1692 projektů³².

V ČR byl realizován na devět akreditovaných opatření v rámci tří priorit. Přehled priorit a opatření³³ spolu s údaji o celkové proplacené finanční výpomoci je uveden v následující tabulce.

Tabulka 5 Přehled priorit/opatření a objemu podpor programu SAPARD v ČR

Priorita/Opatření	Počet projektů	Finanční pomoc	
		v mil Kč	% podíl
Priorita 1 – Zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství	1 148	2 596,8	62,9
1.1 Investice do zemědělského majetku (3 podopatření)			
1.2 Zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu (2 podopatření)			
1.3 Zlepšování struktur pro kontrolu kvality, pro kvalitu potravin a ochranu spotřebitele (2 podopatření)			
1.4 Meliorace a pozemkové úpravy (2 podopatření)			
Priorita 2 – Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí	409	1 497,2	36,3
2.1 Renovace a rozvoj vesnic a rozvoj venkovské infrastruktury (2 podopatření)			
2.2 Rozvoj a diverzifikace hospodářských činností zajišťujících rozmanitost aktivit a alternativního zdroje příjmů			
2.3 Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny (2 podopatření)			
Priorita 3 – Odborná pomoc	53	32,3	0,8
3.1 Zlepšování profesního vzdělávání			
3.2 Technická pomoc			

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Státní zemědělský intervenční fond: Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard>>.

Z programu SAPARD bylo proplaceno 1 610 projektů v celkové výši finanční pomoci 4 126,3 mil. Kč.

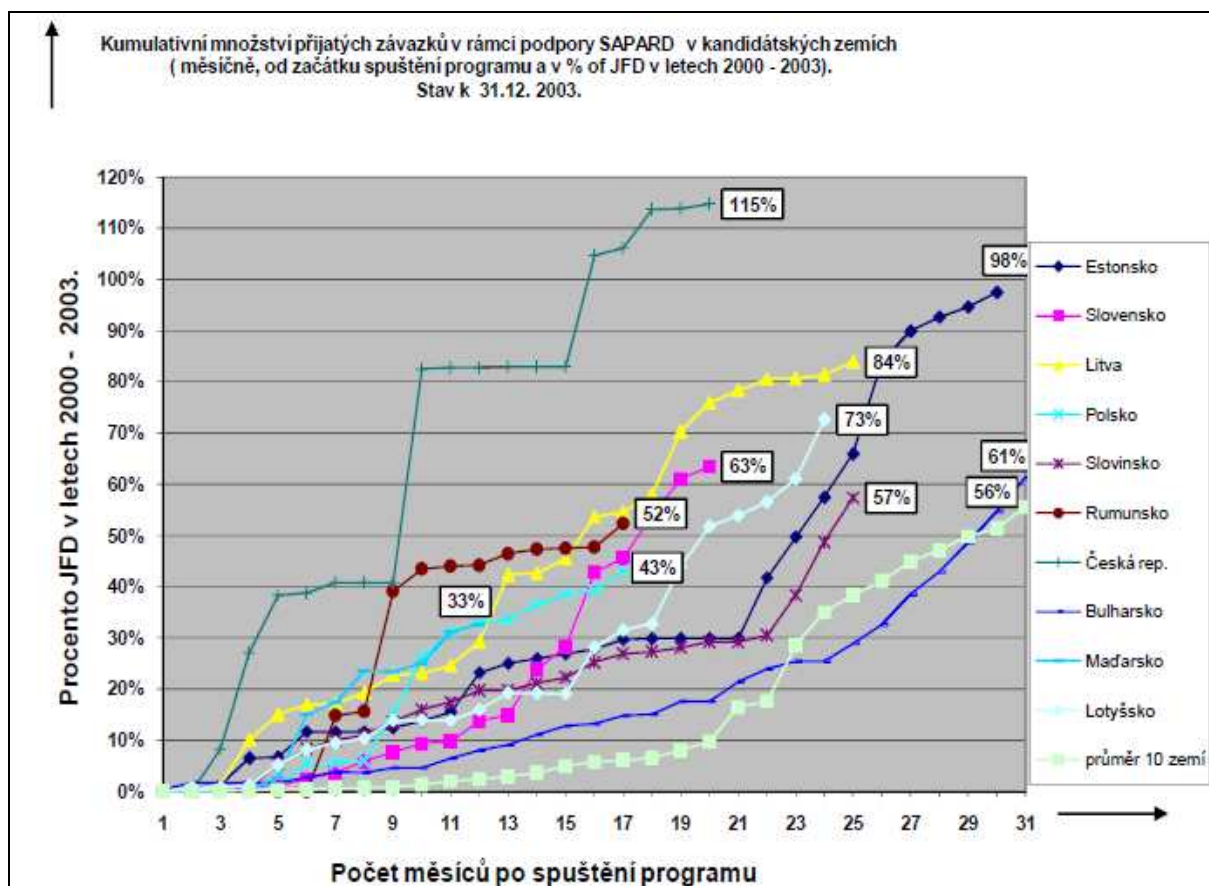
³¹ Ministerstvo financí České republiky: SAPARD [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pom_eu_ukonprogr_sapard.html>.

³² Státní zemědělský intervenční fond. SAPARD. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2005. s. 3.

³³ Jednotlivá opatření se mohou skládat z dílčích podopatření.

Na následujícím grafu je zachyceno srovnání přijatých závazků v rámci programu SAPARD mezi všemi státy, které čerpaly předvstupní pomoc z tohoto programu. Je zřejmé, že Česká republika jako první ze všech států vyčerpala podporu v nejvyšší možné míře.

Graf 10 Množství přijatých závazků z programu SAPARD v kandidátských zemích

Pramen: SZIF: Přínos programu SAPARD pro ČR [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard>>.

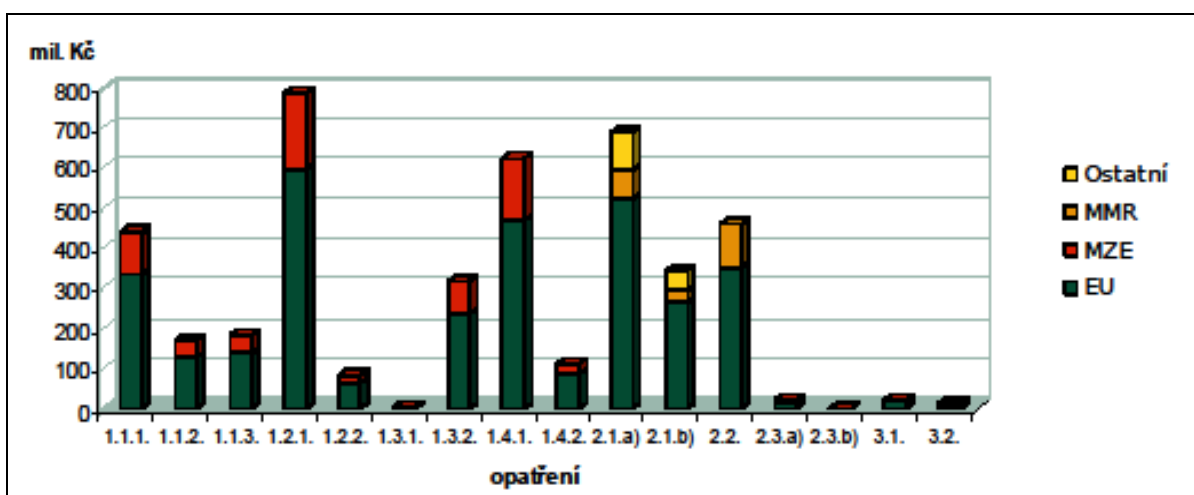
Podle údajů Státního zemědělského intervenčního fondu Česká republika vyčerpala k 24. 11. 2005 100 % všech finančních prostředků, které byly na program SAPARD určeny Víceletou finanční dohodou³⁴. Od tohoto data byl evropský podíl finančních prostředků pro zbylé projekty proplácen v souladu s Nařízením Komise 447/2004 z finančních zdrojů záruční sekce EAGGF v rámci programu Horizontální plán rozvoje venkova – takto bylo proplaceno 115 projektů v částce 231,5 mil. Kč. Jedná se o projekty, které byly původně vybrány a schváleny k financování z programu SAPARD (tzv. „předzávazkové projekty“), ale přesahovaly rámec alokace finančních zdrojů³⁵.

³⁴ Uvedené prostředky vyčerpala ČR jako první z deseti kandidátských zemí..

³⁵ Ve snaze využít veškeré finanční zdroje EU určené na program SAPARD v ČR byly přijaty projekty nad alokaci pro tento program z důvodu předpokládané „úmrtnosti“ (odstoupení od smlouvy z různých důvodů).

Alokace vyplacených prostředků z programu SAPARD mezi jednotlivá opatření za období 2002 - 2005 je znázorněna na následujícím grafu. Nejvíce prostředků bylo proplaceno v rámci opatření 2.1 (součet podopatření 2.1.a) a 2.1.b)), tedy na Renovace a rozvoj vesnic a rozvoj venkovské infrastruktury, jednalo se o 25 % celkových proplacených prostředků.

Graf 11 Projekty proplacené z programu SAPARD podle opatření (2002 – 2005)

Pramen: SZIF: Přínos programu SAPARD pro ČR [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard>>.

Administraci programu SAPARD zajišťovalo **7 regionálních pracovišť SAPARD**³⁶: **Praha** pro region Praha a Střední Čechy, **České Budějovice** pro region Jihozápad, **Ústí nad Labem** pro region Severozápad, **Hradec Králové** pro region Severovýchod, **Brno** pro region Jihovýchod, **Olomouc** pro region Střední Morava a **Opava** pro region Moravskoslezsko.

O proplacených projektech dle regionů celkem za program SAPARD informuje následující tabulka. Nejvíce prostředků bylo čerpáno v regionech Jihovýchod a Jihozápad, nejméně naopak v regionech Severozápad a Moravskoslezsko. Objem proplacených prostředků souvisí s počtem projektů, ale také s charakterem regionu.

³⁶ Dnešní regionální odbory Státního zemědělského intervenčního fondu jsou v sídle bývalých regionálních pracovišť Agentury SAPARD.

Tabulka 6 Proplacené projekty za program SAPARD podle regionů

Region	Proplaceno	
	projektů	celkem Kč
Praha a Střední Čechy	244	607 561 037
Jihozápad	358	842 801 946
Severozápad	83	260 927 500
Severovýchod	193	494 273 680
Jihovýchod	339	962 733 993
Střední Morava	183	467 645 266
Moravskoslezsko	87	258 867 442
Ministerstvo zemědělství	8	
Celkem	1 495	3 894 810 864

Pramen: Státní zemědělský intervenční fond: Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard>>.

2.3.3 Přínos programu

Česká republika využila tohoto předvstupního nástroje v **maximální možné míře**. Byla realizována všechna akreditovaná opatření, která pokryla různé aktivity agrárního i potravinářského sektoru vč. rozvoje venkova. Nejvíce projektů bylo předloženo v tradičně zemědělských regionech.

Program SAPARD pružně reagoval i na nečekané živelní události v podobě rozsáhlých povodní v roce 2002 a následné problémy zemědělců. Bylo vyhlášeno mimořádné „povodňové“ kolo a z programu SAPARD byla podpořena obnova poškozených nebo zničených objektů v postižených regionech. Z Výroční zprávy o programu SAPARD v České republice za rok 2002 vyplývá, že v rámci tohoto kola proběhl příjem žádostí na opatření 1.1, 1.2, 1.3, 2.1 a 2.2 v termínu od 2. prosince do 13. prosince 2002. Toto kolo probíhalo v regionech NUTS II, které byly přímo postiženy povodněmi, označenými jako živelná katastrofa³⁷. Celkově bylo přijato 190 žádostí o finanční podporu. Národní výběrová komise pro SAPARD doporučila k financování z Programu 114 projektů v celkovém objemu finanční podpory 229 mil. Kč. Jako příklad je možno uvést projekt Obnova národní kulturní památky rybník Svět, realizovaná v rámci podopatření 2.2.

Přínosem dotačních podpor, které ČR v rámci programu SAPARD získala, jsou zejména rekonstrukce a modernizace provozů živočišné výroby, modernizace skladovacích technologií, plnění hygienických a veterinárních standardů, obnova vlastnických vztahů a protierozní ochrana v rámci pozemkových úprav, rozvoj agroturistiky na venkově, pomoc

³⁷ Jednalo se o regiony Praha, Střední Čechy, Severozápad, Jihozápad, Jihovýchod.

při zachování kulturního dědictví na českém venkově. Vedle vlastního přínosu pro rozvoj zemědělství a venkova byly realizací programu SAPARD získány **zkušenosti s administrací i v kontrolní oblasti**, které byly využity v návazných programech. Jako jistou zajímavost je možno zmínit také to, že ČR byla první z kandidátských zemí, které se podařilo administrovat uvedený program elektronicky, což se projevilo v počtu administrovaných projektů na jednoho zaměstnance³⁸.

³⁸Dle údajů SZIF to bylo 24,8 projektů na 1 zaměstnance.

3. Zemědělská politika ČR po přistoupení do EU

Základní podmínky zemědělské politiky ČR vycházejí z přístupové smlouvy mezi ČR a EU a z legislativních předpisů ČR i EU. Cílem vlády při jednání o vstupu do EU bylo zachovat a posílit konkurenceschopnost českých zemědělských podniků v rámci evropského trhu a udržet dosavadní rozměr českého zemědělství.

Po vstupu do EU vypracovala vláda ČR „*Koncepci agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004 – 2013)*“, která navázala na koncepci pro předvstupní období a formuluje vize pro tuzemské zemědělství v kontextu celosvětových i evropských agrárních problémů a očekávaného vývoje i vlastní koncepci zemědělské politiky ČR po vstupu do EU. Koncepce zemědělské politiky po vstupu do EU rozlišuje z časového hlediska 3 období³⁹:

- **Vstupní období 2004 – 2006**, ve kterém bude ČR uplatňovat zjednodušený systém přímých plateb (SAPS) včetně podílu kompenzací v sektoru mléka za snížení intervenčních cen, s možností doplňujících národních přímých plateb.
- **Přízpůsobovací období 2007 – 2010** (rok předpokládaného reálného vyrovnání úrovně přímých plateb v ČR s EU-15), ve kterém musí ČR transformovat systém přímých plateb z předchozího období na reformní systém SPS s možností nepovinně uplatňovat komplexní křížové podmínky (*cross compliance*) poskytování přímých plateb při respektování dohodnutých přechodných období.
- **Období 2011 – 2013**, tj. období reálného vyrovnání úrovně přímých plateb ČR s EU-15, ve kterém bude uplatňován systém SPS z předchozího období, avšak při působení povinného *cross compliance* a modulace podpor.

V následujícím textu je nejprve vymezena terminologie užívaná v rámci realizovaných programů a jsou zmíněny nejdůležitější opatření a programy realizované v rámci společné zemědělské politiky ve vstupním období, tedy v letech 2004 až 2006. Politika realizovaná v aktuálním programovém období 2007 – 2013 je analyzována v části 4 této práce, která je věnována aplikaci SZP prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu.

³⁹ Ministerstvo zemědělství: Koncepce agrární politiky ČR pro období vstupu do EU (2004 - 2013) [online]. [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf>.

3.1. Terminologie

Na tomto místě jsou definovány základní pojmy, se kterými se setkáváme ve všech realizovaných operačních programech⁴⁰:

- **Operační program:** Dokument předložený členským státem a přijatý Evropskou komisí, který stanoví strategii rozvoje s uceleným souborem prioritních os v rámci cílů „Konvergence, Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, Evropská územní spolupráce“, jež mají být prováděny s podporou některého fondu.
- **Prioritní osa:** Jedna z priorit strategie rozvoje v operačním programu skládající se ze skupiny operací, které spolu vzájemně souvisejí a mají konkrétní měřitelné cíle.
- **Opatření:** Soubor operací přispívajících k provádění osy.
- **Operace:** Projekt nebo skupina projektů, které byly vybrány řídicím orgánem příslušného programu nebo z jeho pověření, které provádí jeden nebo více příjemců a které umožňují dosažení cílů prioritní osy, k níž se vztahují.
- **Řídicí orgán:** Vládou pověřený ústřední orgán státní správy nebo zákonem určená právnická osoba na úrovni NUTS II zodpovědný/-á za řízení, koordinaci a implementaci programů.
- **Kompetentní orgán:** Uděluje akreditaci platební agentuře pověřené prováděním opatření SZP a sleduje průběžně dodržování podmínek, za nichž byla akreditace udělena. V ČR je kompetentním orgánem Ministerstvo financí.
- **Zprostředkující subjekt:** Veřejný či soukromý subjekt, za jehož činnost odpovídá řídicí orgán a který z jeho pověření plní povinnosti vůči příjemcům provádějícím operace.
- **Platební a certifikační orgán:** Ústřední orgán státní správy zodpovědný za celkové finanční řízení prostředků poskytnutých České republice z rozpočtu EU.
- **Příjemce:** Subjekt realizující projekt spolufinancovaný z rozpočtu EU, který na základě rozhodnutí o poskytnutí dotace žádá řídicí orgán o prostředky a přijímá prostředky na předfinancování výdajů ze SR, které mají být kryty prostředky z rozpočtu EU, a prostředky národního financování.
- **Předfinancování:** Předfinancování výdajů, které mají být kryty prostředky z rozpočtu EU, prostředky státního rozpočtu. V praxi to znamená, že příjemci obdrží prostředky státního rozpočtu, které mají být kryty prostředky z rozpočtu EU,

⁴⁰ Zpracováno podle Ministerstvo financí: Metodika finančních toků a kontroly programů spolufinancovaných z SF/CF/EFF na programové období 2007 – 2013 [online] a Ministerstvo zemědělství: Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 [online].

a po vynaložení tohoto výdaje jsou prostředky z rozpočtu EU převedeny z účtu platebního a certifikačního orgánu do kapitoly státního rozpočtu.

- **Způsobilé výdaje:** Výdaje vynaložené na stanovený účel a v rámci období stanoveného v rozhodnutí o poskytnutí dotace/smlouvě o poskytnutí dotace/smlouvě o projektu, které jsou v souladu s příslušnými předpisy EU a dalšími pravidly stanovenými řídicím orgánem pro daný operační program.
- **Nesrovnalosti:** Porušení předpisů EU nebo předpisů ČR, které upravují použití prostředků z rozpočtu EU nebo veřejných zdrojů ČR, v jehož důsledku jsou, nebo by mohly být, dotčeny veřejné rozpočty ČR nebo souhrnný rozpočet EU formou neoprávněné výdajové položky, tedy se jedná o každé porušení podmínek, za kterých byly prostředky z rozpočtu EU poskytnuty České republice, a každé porušení podmínek, za kterých byly tyto prostředky a prostředky národních veřejných rozpočtů dále poskytnuty příjemcům.
- **Veřejný výdaj:** Jakýkoli příspěvek z veřejných zdrojů na financování operací pocházející z rozpočtu veřejnoprávních subjektů nebo sdružení jednoho nebo více regionálních nebo místních orgánů nebo veřejnoprávních subjektů ve smyslu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004.

3.2 Vstupní období

Vstupní etapa (2004 – 2006) byla postavena *na čtyřech pilířích*⁴¹, byly zacíleny do dílčích oblastí, kterými byla podpora příjmů zemědělců a snižování rizikovosti zemědělské výroby (I), podpora ochrany životního prostředí (II), podpora restrukturalizace podniků agrárního sektoru a rozvoje venkova (III), podpora obecných služeb pro agrární sektor a venkovské obyvatelstvo (IV).

V zemědělství vyjednala česká strana **dvě přechodná období**. Do konce roku 2006 mělo 52 zpracovatelských podniků odklad na přijetí hygienických požadavků platných v zemích EU, do té doby byly jejich výrobky určeny jen po spotřebu na českém trhu. Do konce roku 2009 byl posunut termín pro úpravu klecových systémů pro chov drůbeže. U přímých plateb byla vyjednána možnost dorovnání na vyšší úroveň, než byl původní návrh

⁴¹ FOJTÍKOVÁ, Lenka. LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky Evropské unie: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 34.

Evropské komise, a to s využitím prostředků Evropské unie na rozvoj venkova a prostředků z národních zdroj, a to 55 % úrovně EU v roce 2004, 60 % v roce 2005 a 65 % v roce 2006.⁴²

V následující tabulce jsou pro ilustraci uvedeny kvóty pro některé komodity, a to jak výše nabídky EU, tak výsledná kvóta vyjednaná Českou republikou.

Tabulka 7 Přehled vybraných vyjednaných kvót

Oblast	Původní nabídka EU	Výsledná vyjednaná kvóta
Orná půda – plocha (ha)	2 251 087	2 253 598
Referenční výnos (t/ha) ¹⁾	4,18	4,20
Mléko – dodávky a přímé prodeje (t)	2 505 550	2 682 143
Tučnost mléka (%)	4,18	4,18
Krávy bez tržní produkce mléka (ks)	52 853	90 300
Zvláštní prémie skotu (ks) ²⁾	235 349	244 349
Cukr celkem (t)	445 037	454 862
z toho: cukr pro domácí spotřebu (t)	441 209	441 209
cukr na vývoz (t)	3 828	13 653
Škrob bramborový (t)	16 967	33 660
Ovce (ks)	44 192	66 733

¹⁾ Přímá podpora se vyplácí na základě součinu plocha x referenční výnos x stanovená sazba bez ohledu na to, co se na půdě pěstuje.

²⁾ Prémie vyplácená podle počtu kusů skotu

Pramen: HAD, Miloslav, a kol. *Česká republika v Evropské unii: členství, přínosy, výzvy*. s. 118.

V tomto období byl v ČR uplatňován *zjednodušený způsob poskytování přímých plateb SAPS*. Celkový objem podpor ve zjednodušeném systému se odvíjel od produkčních limitů, sazeb a dalších pravidel. V následující tabulce jsou zachyceny některé základní statistické údaje o zemědělství členských států EU v roce 2004, tedy v roce přistoupení do EU, kdy zároveň došlo k největšímu rozšíření Evropské unie v její historii, a to o 10 nových členských států (NČS). Údaje jsou uvedeny jak celkově za všech (v té době) 25 členských států, tak za země původní evropské patnáctky a za nové členské státy. Do přehledu byly pro srovnání vybrány sousední státy České republiky a Maďarsko, které sice není naším sousedním státem, ale je rovněž členem aliance Visegrádské čtyřky⁴³.

⁴² HAD, Miloslav, a kol. *Česká republika v Evropské unii: členství, přínosy, výzvy*. Praha: Linde, 2006.

⁴³ Visegrádská čtyřka (též V4) je aliance čtyř států střední Evropy: ČR, Maďarsko, Polsko a Slovensko. Je inspirována setkáním tří králů v maďarském městě Visegrád v roce 1335. Novodobá Visegrádsá trojka vznikla 15. 2. 1991 ve Visegrádu, kdy byla podepsána deklarace blízké spolupráce těchto zemí na jejich cestě k evropské integraci. Po rozdělení ČSFR se označení aliance změnilo na V4, neboť se členství převedlo na oba nástupnické státy, Česko i Slovensko.

Tabulka 8 Základní údaje o zemědělství vybraných členských států EU v roce 2004

	Využitá zemědělská plocha (tis. ha)	Počet farem (tis.)*	Průměrná velikost farmy (ha)*	Průměrná zaměstnanost v zemědělství (% pral. síly)	Podíl zemědělství na HDP (%)	Hodnota zemědělské produkce (mil. EUR)	Obchodní bilance zemědělství (mil. EUR)
EU-25	162 393	9 871	15,8	5,0	1,6	330 455	- 2 490
EU-15	128 989	6 284	20,2	3,8	1,6	299 688	- 3 396
10 NČS	33 404	3 587	9,3**	>11,0**	1,6	30 767	+906
ČR	3 631	46	79,4	4,4	1,4	3 623	-12
Maďarsko	5 862	773	5,6	5,3	3,1	6 567	+471
Německo	17 020	412	41,2	2,4	0,9	24 784	-2 973
Polsko	16 301	2 172	6,6	17,6	3,1	14 283	+404
Rakousko	3 254	174	18,7	5,0	1,2	5 804	+442
Slovensko	1 935	72	29,8	5,1	2,0	1 914	+13

Pramen: Zpracováno podle HAD, Miloslav. *Česká republika v Evropské unii: členství, přínosy, výzvy*. Praha: Linde, 2006. s. XXIV. *Údaj za rok 2003; ** Indikativní.

V následující tabulce jsou uvedeny podíly členských států EU na výdajích SZP v posledním roce tohoto období. Celkové výdaje na SZP prostřednictvím EAGGF činily v roce 2006 49 798,8 mil. EUR, do zemí původní EU-15 bylo alokováno 90,96 % prostředků, nejvíce obdržela Francie, následovaná Španělskem a Německem. ČR byla s podílem 1 % na třetím místě mezi novými členskými státy.

Tabulka 9 Podíly členských států EU na výdajích SZP v roce 2006

Členský stát EU	Celkové výdaje na SZP	
	mil. EUR	%
EU-15	45298,8	90,96
v tom: Francie	10 091,7	20,27
Španělsko	6 681,4	13,42
Německo	6 566,9	13,19
Itálie	5 486,0	11,02
Velká Británie	4 307,8	8,65
NČS-10^{*)}	4 500,0	9,04
v tom: Polsko	2 141,6	4,30
Maďarsko	840,9	1,69
Česká republika	498,3	1,00
Celkem EU-25	49798,8	100,00

^{*)} NČS-10: 10 nových členských států, které přistoupily do EU v roce 2004.

Pramen: KÖNIG, Petr, a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 247. Vlastní zpracování.

V průběhu této etapy byly realizovány **dva strukturální programy**, a to Horizontální plán rozvoje venkova a Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.

3.2.1 Horizontální plán rozvoje venkova ČR

Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004 – 2006 (HRDP) implementuje opatření, která jsou stanovena v Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999, o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu⁴⁴, který byl přijat vládou ČR v červenci 2003. V souladu s uvedeným právním předpisem jsou **hlavními cíli HRDP** zejména⁴⁵:

- ochrana a podpora vysoké hodnoty přírody a udržitelného zemědělství, které dodržuje environmentální požadavky;
- zachování a podpora zemědělských systémů s nízkými vstupními náklady;
- ochrana a zlepšování přirozeného prostředí, hygienických podmínek a podmínek spokojené existence zvířat;
- zachování a posílení životaschopné sociální struktury ve venkovských oblastech.

Pro dosažení tohoto cíle byla schválena následující **opatření**⁴⁶:

- **Předčasné ukončení zemědělské činnosti (PUZČ)**. Cílem je zajistit přiměřený příjem a důstojné životní podmínky pro starší zemědělce, kteří se rozhodnou ukončit aktivní zemědělské hospodaření (podnikání). Podstatou opatření je *převod veškeré užívané zemědělské půdy* podnikatelského subjektu na jiný podnikatelský subjekt a *poskytnutí finanční podpory převodci* jako částečnou náhradu příjmů za předpokladu splnění definovaných podmínek oběma podnikatelskými subjekty.
- **Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními (LFA)**. Opatření je zaměřeno na podporu zemědělců hospodařících v oblastech s méně příznivými podmínkami s cílem přispět ke stabilizaci venkovského obyvatelstva v těchto oblastech a pomoci zajistit pro zemědělce odpovídající úroveň příjmů. Podpora má formu vyrovnávacího příspěvku na hektar travního porostu kompenzujícího ze 100 % újmu v hospodaření v daném typu méně příznivé oblasti a v oblasti s ekologickými omezeními.
- **Agroenvironmentální opatření (AEO)**.⁴⁷ Úkolem je podpořit způsoby využití zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí,

⁴⁴ Pozměněno Smlouvou o přistoupení České republiky, Estonska, Kypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Malty, Polska, Slovinska a Slovenska (2003) a nařízením Rady (ES) č. 2223/2004.

⁴⁵ čl. 2 Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999. Dostupný např. z Eur-Lex. *Access to European Union* [online]. [cit. 2011-04-05]. WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.

⁴⁶ zpracováno podle Státní zemědělský intervenční fond: Horizontální plán rozvoje venkova [online]. [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/hrdp>>.

⁴⁷ V současném programovacím období jsou AEO realizována z Programu rozvoje venkova, osa II.

krajiny a jejich vlastností. Dále podporuje zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů, biologické rozmanitosti a údržbu krajiny.

- **Lesnictví.** Opatření se dále člení na 2 podopatření, a to Zalesňování zemědělské půdy a Založení porostů rychle rostoucích dřevin pro energetické využití. Prostřednictvím prvního zmiňovaného podopatření je podporován Fond zalesňování zemědělské půdy, což je důležité s ohledem na využití půdy a ochranu životního prostředí, neboť lesní porosty jsou nejen zdrojem obnovitelné suroviny, ale i krajinnotvorným prvkem, který má vliv na vodní režim, na ochranu půdy a rovněž má i význam sanitární, rekreační, estetický a kulturní.
- **Zakládání skupin výrobců (ZSV).** Umožňuje zemědělcům zvýšit míru konkurenceschopnosti v podmínkách jednotného trhu EU prostřednictvím vytváření obchodních skupin zemědělských prvovýrobců za účelem společného odbytu základních zemědělských výrobků. Podpora je poskytována pouze u komodit, které nejsou zabezpečeny zvláštními tržními předpisy specifických komodit platných v rámci Společenství.
- **Technická pomoc (TP).** Cílem opatření je zajistit účinné monitorování programu, jeho hodnocení nezávislým hodnotitelem, tok informací mezi EU a ČR o naplňování programu, informovanost potenciálních žadatelů a poradenství.

Evropské zdroje se podílely na financování dílčích opatření 80 % a zbylých 20 % bylo financováno ze státního rozpočtu ČR. Řídícím orgánem, zodpovědným za úspěšnou realizaci programu, bylo Ministerstvo zemědělství⁴⁸, program byl administrován Státním zemědělským intervenčním fondem. Postup administrace HRDP shrnuje Nejvyšší kontrolní úřad: „*Ministerstvo zemědělství poskytuje ve smyslu § 14 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, dotace na bankovní účty SZIF na výplatu oprávněných nároků konečným příjemcům. SZIF z těchto účtů poskytuje dotace jednotlivým žadatelům na základě výsledků správního řízení o poskytnutí dotace. Na základě skutečně vyplacených prostředků konečným příjemcům SZIF zasílá Komisi požadavek na částku odpovídající příspěvku ze záruční sekce EZOZF. Platby z EU jsou příjmem SR prostřednictvím kapitoly 329 – Ministerstvo zemědělství. K zabezpečení financování HRDP vydalo MZe Pokyny k řízení finančních toků prostředků na financování opatření Společné zemědělské politiky EU ze*

⁴⁸ VILAMOVÁ, Šárka. *Jak získat finanční zdroje Evropské unie*. Praha : GRADA Publishing, 2004, s. 118.

záruční sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, které jsou závazné pro MZe i SZIF.“⁴⁹

Opatření HRDP byla **uplatňována na celém území ČR**. Poslední finanční prostředky z tohoto programu vyplatil SZIF v roce 2008, kdy došlo k uzavření „finanční obálky“ a současně k ex-post zhodnocení celého programu. V tomto roce se již nemohli do programu zařadit noví zájemci o podporu a bylo umožněno pouze podávat žádosti o dotaci žadatelům, kteří byli zařazeni do programu HRDP v letech 2004–2006. Noví uchazeči o podporu mohli nově podat své žádosti o zařazení prostřednictvím Programu rozvoje venkova ČR na období 2007–2013.⁵⁰

Rozpočtované a skutečné výdaje na opatření HRDP za celé období programu jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 10 Výdaje na opatření HRDP v letech 2004 – 2006 (v tis. Kč)

Rok	Rozpočet		Skutečné čerpání	
	schválený	upravený		
2004	celkem	2 300 000	2 600 000	2 162 816
	v tom: ze SR	460 000	760 000	432 563
	z EU	1 840 000	1 840 000	1 730 253
2005	celkem	7 070 000	8 640 900	6 027 453
	v tom: ze SR	1 465 000	1 770 180	1 205 491
	z EU	5 614 000	6 870 720	4 821 962
2006	celkem	9 015 000	7 444 100	6 490 276
	v tom: ze SR	1 803 000	1 488 820	1 298 066
	z EU	7 212 000	5 955 280	5 192 210
Celkem 2004 – 2006		18 385 000	18 685 000	14 680 545
v tom: ze SR		3 719 000	4 019 000	2 936 120
z EU		14 666 000	14 666 000	11 744 425

Pozn.: V rámci HRDP byly od roku 2005 financovány zbylé projekty z programu SAPARD. V této tabulce nejsou zahrnuty, činily 216 377 tis. Kč.

Pramen: Nejvyšší kontrolní úřad: Kontrolní závěr z kontrolní akce č. 06/26 – Finanční prostředky určené na realizaci Společné zemědělské politiky [online]. [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: < <http://www.nku.cz/kon-zavery/K06026.pdf>>.

⁴⁹ Nejvyšší kontrolní úřad: *Kontrolní závěr z kontrolní akce č. 06/26 – Finanční prostředky určené na realizaci Společné zemědělské politiky* [online]. [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: < <http://www.nku.cz/kon-zavery/K06026.pdf>>.

⁵⁰ Ministerstvo zemědělství: *Výroční hodnotící zpráva o programu Horizontální plán rozvoje venkova za rok 2008* [online]. [cit. 2011-04-06]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/1025/Vyrocnni_zprava_o_programu_HRDP_za_rok_2008.pdf>.

3.2.2 Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP Zemědělství) navázal na opatření předvstupního programu SAPARD a jeho cílem bylo, obdobně jako u programu SAPARD, zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova, podpora zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů. Navíc zahrnoval i podporu lesního a vodního hospodářství.

OP Zemědělství představoval základní koncepční rámec pro poskytování projektových podpor pro české zemědělství a venkov v období po přistoupení ČR do EU, jednalo se o rozpracování 5. prioritní osy Národního rozvojového plánu České republiky na období 2004 – 2006⁵¹. Program pokrýval oblasti České republiky *kromě hlavního města Prahy*. Spolufinancování projektů realizovaných v rámci tohoto OP bylo hrazeno z orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF) a z Finančního nástroje pro podporu rybolovu (FIFG). V rámci OP Zemědělství byly financovány 3 priority s osmi opatřeními. V následující tabulce je zachycena celková alokace mezi jednotlivé priority/opatření za celé období 2004 – 2006.

Tabulka 11 Celková alokace OP RVMZ v letech 2004 – 2006

Priorita/Opatření	Celková alokace 2004-2006	
	EUR	%
Priorita I - Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství	153 908 936	61,34
1.1 Investice do zemědělského majetku / zemědělských podniků	128 107 891	51,06
1.2 Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing	14 280 179	5,69
1.3 Lesní hospodářství	11 520 866	4,59
Priorita II - Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání	94 690 665	37,74
2.1 Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí	88 202 710	35,15
2.2 Odborné vzdělávání	854 418	0,34
2.3 Rybářství	5 633 537	2,25
Priorita III - Technická pomoc	2 322 715	0,92
3.1a Technická pomoc EAGGF	2 099 252	0,84
3.1b Technická pomoc FIFG	223 463	0,08
Celkem	250 922 316	100,00

Pramen: Ministerstvo zemědělství: Výroční zpráva OP Zemědělství za rok 2007, Příloha č. 1 [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/operacni-program-zemedelstvi-2004-2006/hodnoceni-a-monitoring/vyrocnizprava-op-zemedelstvi-za-rok-2.html>>. Vlastní zpracování.

⁵¹ Vypracování NRP bylo základní podmínkou pro získání předvstupní pomoci Evropské unie. NRP představuje zevrubné zdůvodnění potřeby podpory a definuje cíle, jichž má být dosaženo. Detailní cíle a podmínky čerpání podpory na jejich dosažení v jednotlivých oblastech jsou pak specifikovány v operačních programech.

Z údajů v tabulce je zřejmé, že více než polovina prostředků byla alokována na opatření I.1.1 Investice do zemědělského majetku/zemědělských podniků, více než 35 % pak plynulo do opatření II.2.1 Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí.

Finanční pomoc z OP Zemědělství byla poskytnuta **zpětně** (tedy příjemce podpory si musel nejprve veškeré výdaje hradit sám) **v podobě konečné jednorázové platby**⁵². Poskytování finanční pomoci z OP Zemědělství 2004 – 2006 bylo ukončeno k 31.12.2008. Vybrané projekty financované z tohoto programu jsou uvedeny v Příloze D.

3.2.3 Přímé platby

Nejvýznamnější podíl na zemědělských výdajích rozpočtu EU tvoří přímé podpory, nejprve byly vázány k produkci a od roku 2003 jsou vázány na hektar zemědělské plochy. V České republice jsou přímé platby poskytované nejméně na 1 ha obhospodařované zemědělské půdy používány od vstupu do EU. „*Přístupová smlouva a nařízení Rady (ES) č. 1782/2003 stanovuje postupné navyšování přímých podpor (tzv. phasing in) v modelu 25 % v roce 2004, 30 % v roce 2005, 35 % v roce 2006, 40 % v roce 2007 a následně každoročně se zvýšením o 10 % až do dosažení 100% výše v roce 2013, tj. stejné úrovně plateb ve starých členských státech Evropské unie (EU 15) aplikovaných k 30. 4. 2004.*“⁵³ Hlavním cílem jednotné platby je zabezpečit zemědělcům stabilnější příjmy. Zemědělcům je zaručena stejná výše podpory nezávisle na tom, co produkují, což jim umožňuje lépe se přizpůsobit změnám v poptávce po zemědělské produkci.

Česká republika aplikuje pro výplatu přímých plateb **zjednodušený systém přímých plateb SAPS** (z angl. Single Area Payment Scheme). O platbu SAPS (a Top-Up) může žádat fyzická či právnická osoba obhospodařující zemědělskou půdu, vedená v Evidenci využití zemědělské půdy podle užívatelských vztahů (LPIS), která splňuje podmínky stanovené českými i evropskými právními předpisy. V souladu s přístupovou smlouvou mohou členské státy dorovnávat přímé platby formou **národních doplňkových plateb**, v ČR tzv. *Top-Up*⁵⁴, a to do výše 30 % unijního průměru.

Přímé platby **administruje SZIF**. Sazby Top-Up stanovuje **Ministerstvo zemědělství**. Sazby Top-UP pro rok 2006 jsou uvedeny v následující tabulce.

⁵² Pouze v případě podopatření I.3.4 a II.3.3 byla finanční pomoc poskytnuta v podobě dílčích plateb.

⁵³ Ministerstvo zemědělství: Přímé platby [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: < <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/>>.

⁵⁴ Pokud není žadateli přiznána platba SAPS, není mu poskytnuta ani platba Top-Up.

Tabulka 12 Sazby národních doplňkových plateb v roce 2006

Komodita	Jednotka	Sazba v Kč na jednotku	Počet jednotek
Chmel	ha	6 302,8	5 582,86
Len na vlákno	ha	4 321,1	2 756,77
Některé plodiny na orné půdě	ha	2 240,4	2 056 818,43
Bramborový škrob	tuna	2 765,5	33 051,35
Přežvýkavci	VDJ ^{*)}	2 581,6	1 025 335,25

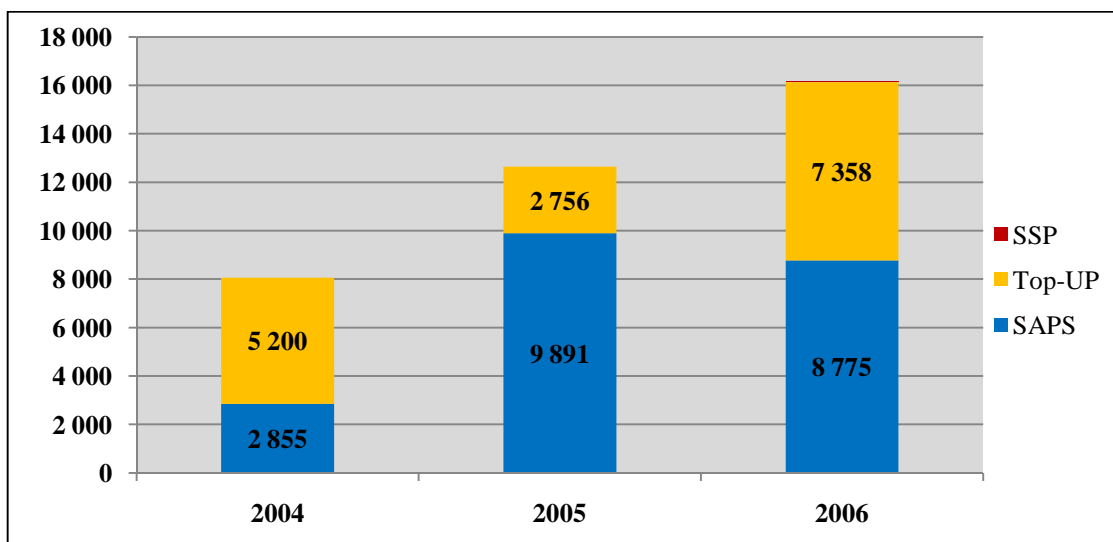
^{*)} velká dobytčí jednotka představuje 500 kg živé váhy zvířete. Přepočet je dán koeficientem podle tabulek a průměrné hmotnosti zvířete

Pramen: SZIF: Výroční zpráva 2006 [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

Vedle SAPS a Top-Up je mezi přímé platby považována také **oddělená platba za cukr SSP** (z angl. Separate Sugar Payment), realizovaná v ČR od roku 2006.

V následujícím grafu jsou znázorněny prostředky vyplacené na přímé platby v letech 2004 až 2006. V roce 2004 byly platby vypláceny od 1. 10. do 31. 12. Jak již bylo uvedeno, platby za cukr jsou vypláceny až od roku 2006, v tomto roce bylo vyplaceno 25 mil. Kč, vzhledem k tomu, že se jednalo pouze o 0,15 % k objemu vyplacených přímých plateb, není tento podíl v grafickém vyjádření téměř patrný.

Graf 12 Vyplacené prostředky na přímé platby v ČR letech 2004 – 2006 (v mil. Kč)

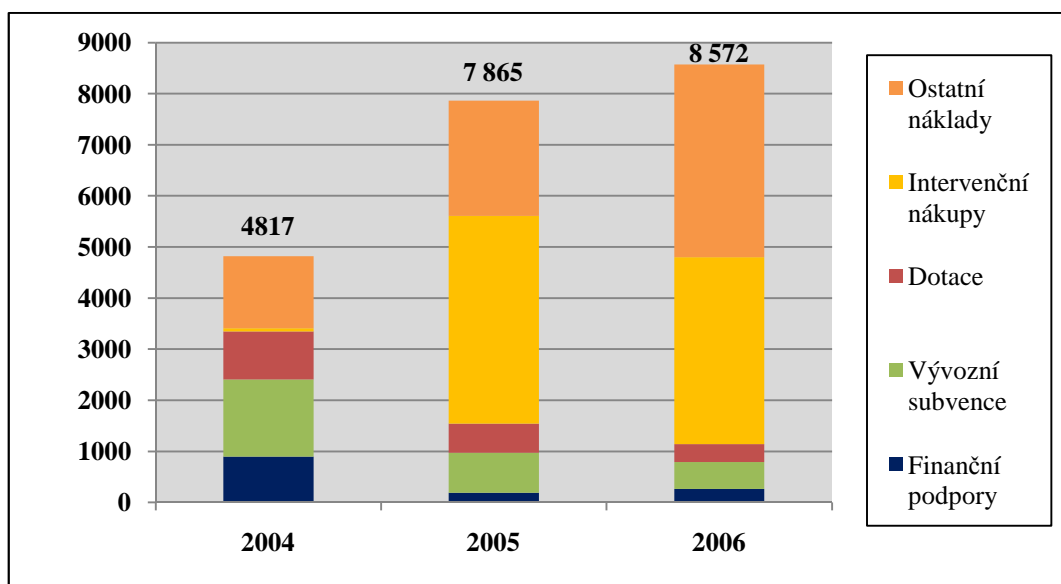
Pramen: Státní zemědělský intervenční fond: Přehled vyplacených prostředků v letech 2004 až 2010 [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/uvod>>. Vlastní zpracování.

V daném období tedy bylo na přímých platbách, zahrnujících SAPS, Top-UP i SSP, vyplaceno celkem **36,86 mld. Kč**.

3.2.4 Další opatření

Ve sledovaném období byla rovněž prováděna tzv. **společná organizace trhu (SOT)**, která je nejstarším nástrojem společné zemědělské politiky. Cílem SOT je regulace nabídky výrobků tak, aby nedocházelo k jejímu kolísání. SOT se dělí na dva základní okruhy, a to rostlinnou a živočišnou výrobu. Týká se jednotlivých prvovýrobků a výrobků po prvním zpracování. V období 2004 až 2006 byla opatření SOT spolufinancována ze záruční sekce EAGGF. „SOT tvoří velmi složitý systém opatření, skládající se z intervenčních nákupů, skladování a prodeje, z dovozních přírážek a vývozních subvencí, ze systémů kvót a dotací, odvodů, výrobních náhrad a dalších plateb⁵⁵“. Úloha Ministerstva zemědělství spočívá zejména v rozpočtování prostředků státního rozpočtu na předfinancování a spolufinancování výdajů na SOT, dále ve zpracování návrhů nařízení vlády v této oblasti a v informační a kontrolní činnosti. **SZIF vykonává implementační a platební funkce** pro všechna opatření SZP, tedy i pro SOT. O výdajích na SOT v daném období informuje následující graf.

Graf 13 Výdaje na SOT v ČR letech 2004 – 2006 (v mil. Kč)

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Výročních zpráv SZIF 2004, 2005 a 2006. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

Celkem bylo ve vstupním období 2004 – 2006 na opatření SOT vynaloženo **21,254 mld. Kč**. V roce 2005 a 2006 byla největší část vynaložena na intervenční nákupy, konkrétně se jednalo o IN másla, sušeného odstředěného mléka, cukru a obilovin. V rámci „ostatních

⁵⁵ Nejvyšší kontrolní úřad: Kontrolní závěr z kontrolní akce č. 08/05 – Finanční prostředky určené na platby realizované v rámci Společné zemědělské politiky – společné organizace trhu [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.nku.cz/kon-zavery/K08005.pdf>>.

nákladů“ jde o splácení úvěrů na předfinancování SOT z EU a splácení úvěrů na intervenční nákupy z tržeb za jejich prodej.

Pro úplnost je třeba zmínit se o aktivitě **LEADER**⁵⁶. Tato iniciativa vznikla od roku 1991 s cílem *přispět k rozvoji venkovských oblastí pomocí zapojení místních subjektů*. Evropská unie uznala tuto metodu za nejlepší metodu rozvoje venkova. V České republice jsou principy LEADER uplatňovány od roku 2000, zpočátku jako projekty MMR a později MZe. Po vstupu do EU v roce 2004 bylo v České republice vybráno prvních deset místních akčních skupin, které získaly na období 2004 – 2006 možnost čerpat dotaci z OP Zemědělství.⁵⁷ V současném programovém období se stal LEADER IV. osou Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.

⁵⁶ Pojem LEADER je zkratkou z francouzského „*Liaison Entrée Action de Développement de l'Economie Rurale*“, tedy „Propojení rozvojových aktivit a venkovské ekonomiky.“

⁵⁷ LEADER – budoucnost venkova 2009 – Jihočeský kraj. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2009. s. 6.

4. Aplikace společné zemědělské politiky prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu

Státní zemědělský intervenční fond je výkonným orgánem, který provádí konkrétní opatření společné zemědělské politiky a plní i další funkce, které jsou mu svěřeny právními předpisy. V oblasti SZP je jedinou akreditovanou platební agenturou, která zprostředkovává finanční podporu z Evropské unie i národních zdrojů. Činnost SZIF byla zmíněna již v předchozím textu analyzujícím opatření realizovaná v předvstupním období⁵⁸ a v předchozím programovém období.

V této kapitole je vymezena působnost SZIF, jeho současná organizační podoba, jakož i právní, institucionální a finanční rámec. **Jsou analyzovány cíle a nástroje SZP prováděné prostřednictvím SZIF v aktuálním programovém období 2007 - 2013.** Největší pozornost je věnována analýze Programu rozvoje venkova.

4.1 Vymezení SZIF

4.1.1 Právní a institucionální rámec

Státní zemědělský intervenční fond je právnickou osobou se sídlem v Praze, jež náleží do působnosti Ministerstva zemědělství. Byl zřízen zákonem č. 256/2000 Sb. ze dne 14. 7. 2000, o Státním zemědělském intervenčním fondu, ve znění pozdějších předpisů. Předchůdcem SZIF byl *Státní fond tržní regulace*⁵⁹. Dnem 11. 8. 2000 vstoupil v platnost jmenovaný zákon č. 256/2000 Sb., který změnil a rozšířil působnost SFTR a změnil jeho název na Státní zemědělský intervenční fond. Daný zákon upravuje zejména postavení SZIF, jeho působnost, financování, práva a povinnosti. Zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, byla Fondu uložena obecná působnost při provádění SZP. V souladu s právními předpisy, právem EU a mezinárodními smlouvami, jimiž je ČR vázána, SZIF zejména⁶⁰:

- rozhoduje o poskytnutí dotace a kontroluje plnění podmínek poskytnutí dotace;
- provádí intervenční nákupy zemědělských výrobků a potravin a zajišťuje jejich skladování, případně zpracování;

⁵⁸ Jak již bylo uvedeno v kapitole 3.3.1, byla dnem 1. 1. 2004 do SZIF transformována Agentura SAPARD.

⁵⁹ SFTR vznikl 1. 1. 1993 při rozdělení ČSFR, jeho úkolem byla regulace zemědělských a potravinářských trhů, a to v sektoru obilí a mléka.

⁶⁰ § 1, odst. 2 zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu.

- prodává nebo jiným způsobem převádí intervenčně nakoupené zemědělské výrobky a potraviny, případně výrobky, které vznikly zpracováním intervenčně nakoupených zemědělských výrobků nebo potravin;
- provádí vládou schválené programy zaměřené na nepotravinářské využití a zpracování zemědělských výrobků;
- rozhoduje o poskytnutí licence při dovozu a vývozu zemědělských výrobků a potravin a kontroluje plnění podmínek poskytnutí licence;
- provádí činnosti související se systémem záruk pro zemědělské výrobky a potraviny;
- provádí programy strukturální podpory a Program rozvoje venkova;
- provádí podporu marketingu zemědělských výrobků a potravin;
- provádí činnosti zprostředkujícího subjektu, a některé další činnosti.

Usnesením vlády č. 603 ze dne 24. května 2006 byl SZIF stanoven jako „**jediná platební agentura pro Společnou zemědělskou politiku**, tj. pro Evropský zemědělský záruční fond a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova.⁶¹“ Vláda tímto rozhodnutím rovněž ustavila SZIF zprostředkujícím subjektem pro OP Rybářství. Akreditace pro SZIF byla vydána kompetentním orgánem, kterým je Ministerstvo financí, a to dne 10. října 2007. Pro úplnost je nutno dodat, že v předchozím programovém období byl SZIF akreditován dne 30. 4. 2004 jako platební agentura pro provádění opatření SZP financovaných ze záruční sekce EAGGF. Platební agentura je povinna naplňovat akreditační kritéria dle Nařízení Komise (ES) č. 885/2006.

V souladu se zákonem o SZIF „**orgány Fondu tvoří ředitel Fondu a dozorčí rada Fondu**“⁶². Dozorčí rada, jež je jmenována na čtyřleté funkční období, představuje kontrolní orgán SZIF; kontroluje činnost a hospodaření Fondu a jeho orgánů. Má pět členů, předsedou je poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a místopředsedou senátor Parlamentu ČR. Ředitel je statutárním orgánem Fondu, zastupuje SZIF navenek a jedná jeho jménem. Ředitele jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra zemědělství. V současné době byl vládě předložen návrh, aby ředitele SZIF jmenoval i odvolával přímo ministr zemědělství.

⁶¹ Usnesení vlády České republiky ze dne 24. května 2006 č. 603, k finančním tokům Společné zemědělské politiky a Společné rybářské politiky v České republice pro období let 2007 až 2013 a jejich institucionálnímu zabezpečení. Bod 5.

⁶² § 7 zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu, ve znění pozdějších předpisů.

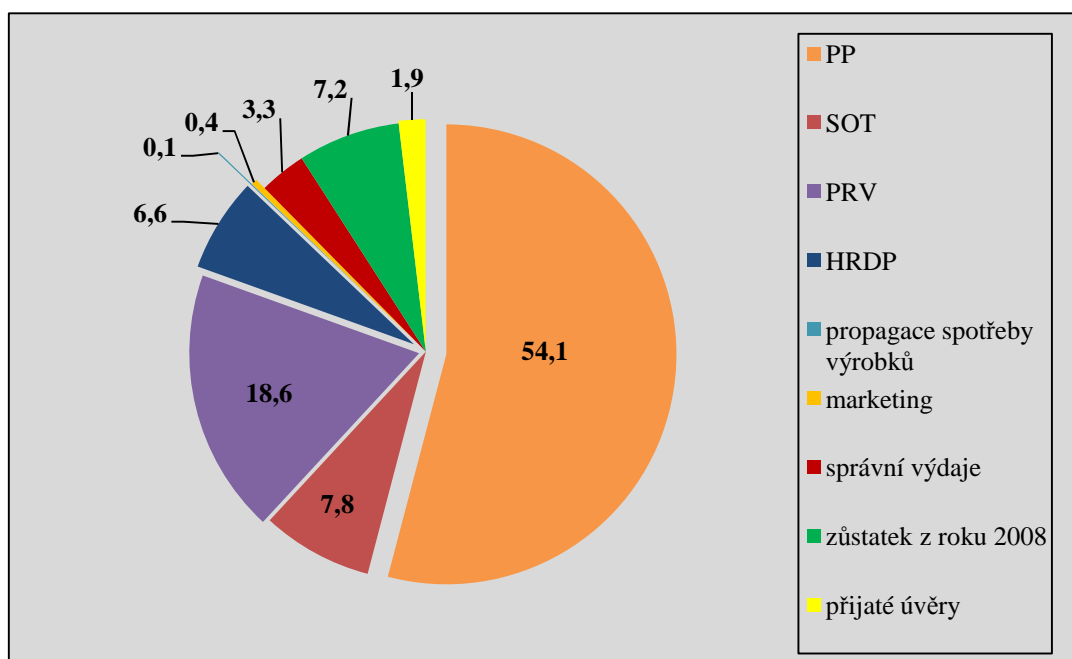
4.1.2 Finanční rámec

Finanční zdroje SZIF a způsob jejich využití určuje zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu. Finančními zdroji Fondu jsou zejména⁶³:

- dotace ze státního rozpočtu účelově určená na provádění činností specifikovaných zákonem;
- dotace ze státního rozpočtu účelově určená na krytí správních výdajů Fondu;
- příjmy z prodeje zemědělských výrobků a potravin nakoupených Fondem;
- podpory poskytnuté Evropskými společenstvími nebo jiným zahraničním subjektem;
- úvěry poskytnuté Fondu na provádění činností stanovených zákonem, úroky z vkladů Fondu, výnosy z cenných papírů, smluvní pokuty, pojistná plnění a jiné příjmy;
- vrácené dotace a penále.

V následujícím grafu je zachycena struktura zdrojů SZIF v roce 2009 podle účelu. Jak je z grafu patrné, více než polovina příjmů byla určena na přímé platby. Druhou největší položku představovaly příjmy na Program rozvoje venkova.

Graf 14 Struktura zdrojů SZIF v roce 2009

Pramen: Státní zemědělský intervenční fond: Výroční zpráva o činnosti SZIF za rok 2009 [online]. [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

Fond sestavuje na každý rozpočtový rok návrh svého rozpočtu a předkládá jej vládě prostřednictvím Ministerstva zemědělství. Rozpočet SZIF je součástí státního rozpočtu,

⁶³ § 6a zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu.

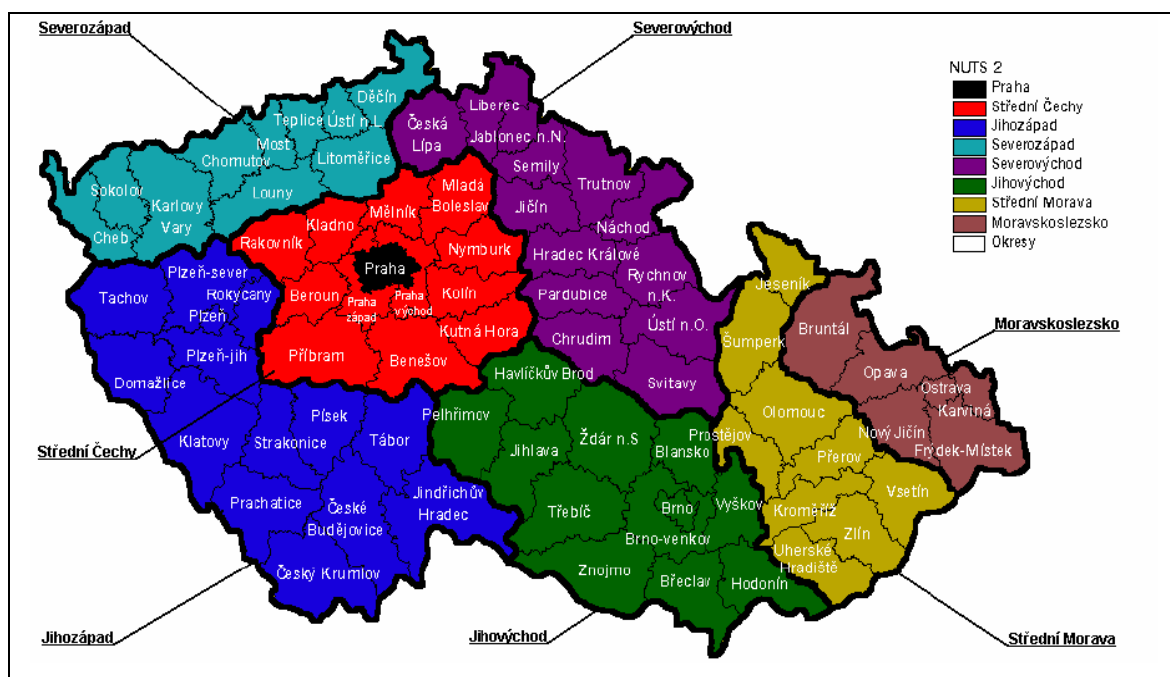
kapitola 329 Ministerstvo zemědělství. Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.2.1, na rok 2011 zákonem o státním rozpočtu byla SZIF stanovena na provádění společné zemědělské politiky **dotace ve výši 41,1 mld. Kč., z toho nejvíce prostředků na Program rozvoje venkova** (2,209 mld. Kč, tedy cca 54 %). Dotace stanovená na správní činnost činí pro tento rok 1,4 mld. Kč.

4.1.3 Současná organizační podoba SZIF

SZIF v současné době tvoří **centrální pracoviště se sídlem v Praze 1 a sedm regionálních odborů na úrovni NUTS 2, které mají sídlo v Praze, v Českých Budějovicích, v Ústí nad Labem, v Hradci Králové, v Brně, v Olomouci a v Opavě.**

Územní jednotky NUTS 2 – sdružené kraje – slouží ke statistickým a analytickým účelům a pro potřeby EU. Mapa území ČR rozdělená na NUTS 2 je uvedena na následujícím obrázku.

Obrázek 3 Mapa regionů NUTS 2 v České republice

Pramen: SZIF: OP RVMZ. Mapa regionů NUTS 2 [online]. [cit. 2011-04-11]. Dostupný z WWW: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fop%2F1092419159921.pdf>.

Působnost regionálních odborů SZIF je shrnuta v následující tabulce, první údaj uvádí NUTS 2, druhý údaj pak kraje, které daná jednotka NUTS 2 sdružuje.

Tabulka 13 Působnost regionálních odborů SZIF

Sídlo RO	Působnost RO
Praha	Praha, Střední Čechy (hl.m. Praha a Středočeský kraj)
České Budějovice	Jihozápad (Jihočeský kraj, Plzeňský kraj)
Ústí nad Labem	Severozápad (Karlovarský kraj, Ústecký kraj)
Hradec Králové	Severovýchod (Liberecký kraj, Královehradecký kraj, Pardubický kraj)
Brno	Jihovýchod (Jihomoravský kraj, kraj Vysočina)
Olomouc	Střední Morava (Olomoucký kraj, Zlínský kraj)
Opava	Moravskoslezsko (Moravskoslezský kraj)

Pramen: Vlastní zpracování s využitím údajů SZIF a s využitím údajů Českého statistického úřadu: Vymezení územních jednotek NUTS 2 v ČR pro potřeby statistické a analytické a pro potřeby EU [online].

Organizační uspořádání, působnost jednotlivých organizačních složek Fondu, jejich vzájemné vazby, práva a povinnosti zaměstnanců jsou upraveny vnitřním předpisem, kterým je *Organizační řád SZIF*. Základní organizační struktura SZIF platná k 1. 4. 2011 je uvedena v Příloze E. Organizačními útvary Fondu, které tvoří jeho organizační strukturu, jsou sekce, odbory v přímé působnosti ředitele Fondu nebo náměstka sekce, samostatná oddělení v přímé působnosti ředitele Fondu nebo náměstka sekce, oddělení a referáty.

Řediteli SZIF je přímo podřízeno Samostatné oddělení marketingu, Samostatné oddělení bezpečnostní politiky a Odbor interního auditu. Další organizační útvary jsou členěny do pěti sekcí (jejichž náměstci jsou rovněž přímo podřízeni řediteli SZIF): sekce 1. náměstka ředitele Fondu, Sekce ekonomická, Sekce pro zemědělské komodity a zahraniční obchod, Sekce přímých plateb a rozvoje venkova a Sekce ředitele Fondu. Pozice ředitele SZIF nebyla v době zpracování této části diplomové práce obsazena. Usnesením vlády ČR ze dne 7. 12. 2010⁶⁴ byl z funkce odvolán dosavadní ředitel Ing. Tomáš Révész a vedením SZIF byl pověřen náměstek ministra zemědělství pro ekonomiku Ing. Oldřich Černoch, CSc. Termín pro předložení návrhu na jmenování nového ředitele SZIF byl stanoven do 30. 6. 2011.

V SZIF je zaměstnáno přibližně 800 zaměstnanců, jak informuje SZIF na svých webových stránkách, zhruba polovina je zaměstnána na centrále v Praze a polovina na regionálních pracovištích. Autorce textu je z praxe známo, že více než tři čtvrtiny zaměstnanců Fondu má univerzitní vzdělání.

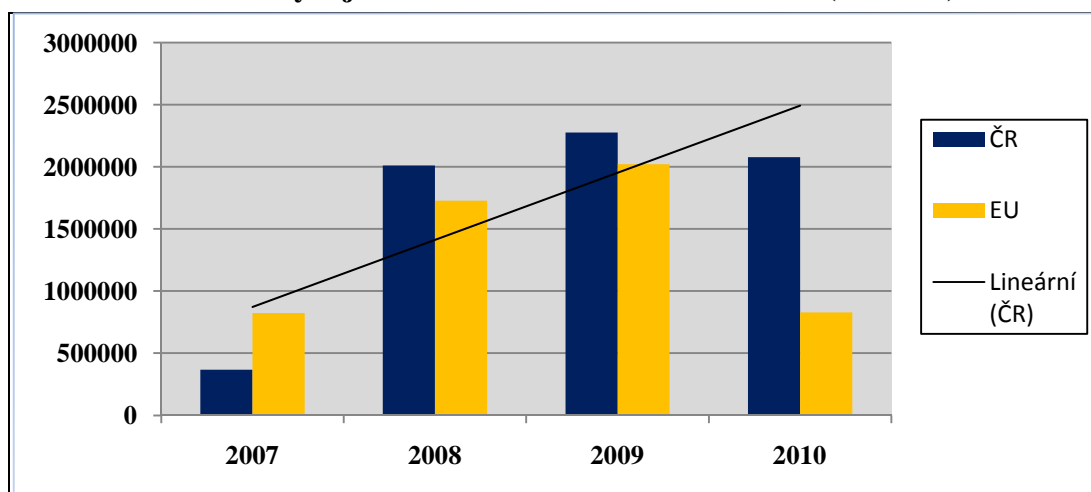
⁶⁴ Usnesení vlády ČR ze dne 7. prosince 2010 č. 895 k návrhu na odvolání ředitele SZIF. Dostupný např. z WWW: <[http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/4289FF8B59394C46C12577F8003779B0/\\$FILE/895%20uv101207.0895.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/4289FF8B59394C46C12577F8003779B0/$FILE/895%20uv101207.0895.pdf)>.

4.2 Provádění opatření Společné organizace trhu

Nástrojem financování opatření SOT je v aktuálním programovém období *Evropský zemědělský záruční fond*. Základním právním předpisem upravujícím tuto oblast je Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, dále je každé jednotlivé opatření upraveno zvláštními legislativními předpisy evropskými i českými. EU u vybraných komodit stanovuje řadu regulativních nástrojů, limitů, omezuje produkci a reguluje obchod s třetími zeměmi. **Cílem SOT je regulace nabídky výrobků tak, aby nedocházelo k jejímu kolísání.**

SZIF pro všechna opatření SOT plní funkci platební agentury. V rámci SZIF spadá provádění opatření SOT zejména do gesce Sekce pro zemědělské komodity a zahraniční obchod v součinnosti se Sekcí ekonomickou. Mechanismus financování popisuje například NKÚ: „Výdaje na předfinancování plateb **vývozních subvencí** jsou na základě žádosti SZIF o poskytnutí finančních prostředků uvolňovány z kapitoly 329 – MZe na běžné účty SZIF, které jsou samostatně zřízeny pro účely opatření SOT... Realizaci **intervenčních nákupů** vyhláší EK nepravidelně. Z tohoto důvodu nelze rozpočtovat peněžní prostředky na IN, a proto jsou zajištěny z bankovního úvěru, který čerpá SZIF. Úvěr je průběžně splácen z tržeb za prodej intervenčních zásob, z peněžních prostředků poskytnutých z EZZF a částečně z rozpočtu ČR.“⁶⁵ Následující graf poskytuje přehled výdajů vynaložených na SOT v letech 2007 až 2010, a to ze státního rozpočtu ČR i z rozpočtu EU. Údaj za rok 2010 je předběžný.

Graf 15 Výdaje na SOT v ČR letech 2007 – 2010 (v tis. Kč)

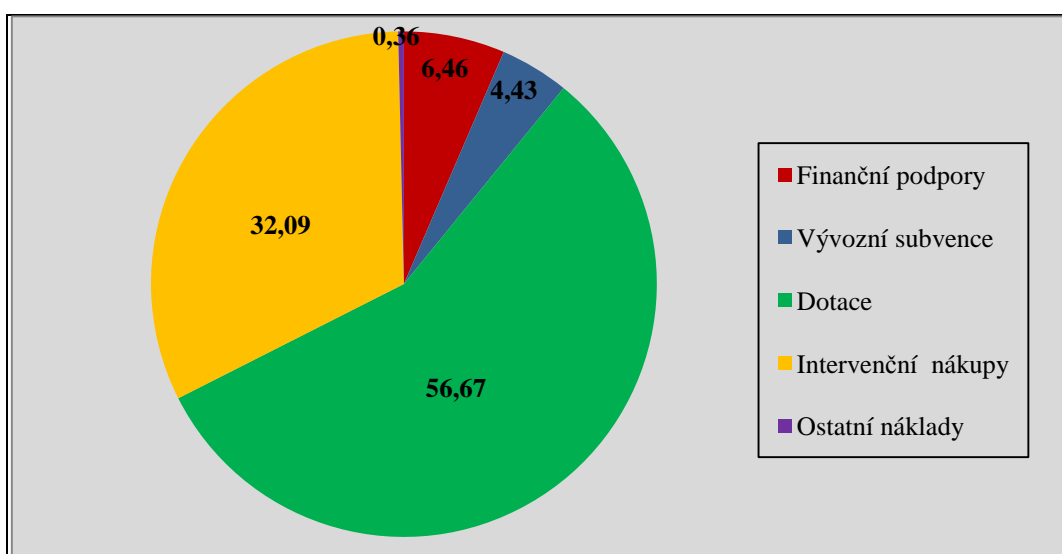

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Výročních zpráv SZIF 2007, 2008, 2009 a z informací SZIF. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

⁶⁵ Nejvyšší kontrolní úřad: Kontrolní závěr z kontrolní akce č. 10/01 – Peněžní prostředky určené k úhradě nákladů intervencí na trhu a vývozních subvencí v rámci společné organizace trhu [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.nku.cz/kon-zavery/K10001.pdf>>.

Celkově bylo na opatření SOT v aktuálním programovém období dosud vynaloženo **12,129 mld. Kč**, z toho 6,73 mld. Kč z rozpočtu ČR (55,5 %) a 5,399 mld. Kč z rozpočtu EU (44,5 %). Nejvíce finančních prostředků bylo vynaloženo v roce 2009 (35,4 % všech výdajů na SOT za sledované období). Překvapivý se jeví pokles v posledním časovém období (2009-2010), kdy došlo k snížení výdajů o 32,3 % - jak je z grafu patrné, pokles se projevuje zejména v unijním rozpočtu a konkrétně se jedná zejména o vývozní subvence. Ve výši vyplacených prostředků na vývozní subvence se **odráží reforma SZP a dohody v rámci WTO**; na jejich základě jsou totiž sazby vývozních subvencí postupně snižovány. O struktuře výdajů na SOT v rámci celého období vypovídá následující graf.

Graf 16 Struktura výdajů na SOT v ČR v letech 2007 – 2010 (v %)

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Výročních zpráv SZIF 2007, 2008, 2009 a z informací SZIF. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

Jak je z grafu patrné, největší část prostředků v aktuálním programovém období plynula na dotace (56,67 %) a na intervenční nákupy (32,09 %). V rámci dotací byly vypláceny finanční prostředky především na restrukturalizační podporu, podporu na restrukturalizaci a přeměnu vinic, podporu na zpracování sušených krmiv či prémie pro výrobce bramborového škrobu (všechny tituly výhradně z rozpočtu EU), z národních zdrojů se jednalo především o doplňkovou platbu pro pěstitele brambor.

Intervenční nákupy se týkaly obilovin, sušeného odstředěného mléka, másla (vypláceno z rozpočtu ČR i z rozpočtu EU). Do této položky jsou zahrnovány i náklady na naskladnění, skladování a vyskladnění těchto komodit. V daném období nebyl realizován intervenční nákup cukru, nicméně mezi výdaje jsou zahrnovány i prostředky vyplacené za skladování a vyskladnění jeho intervenčních zásob (vypláceno výhradně z rozpočtu EU).

Finanční podpory, které se na celkových výdajích na SOT podílely 6,46 %, plynuly například na známé projekty Podpora spotřeby školního mléka, Ovoce do škol a dále třeba na zlepšení výroby včelařských produktů a jejich uvádění na trh

4.3 Přímé platby

Jak již bylo zmíněno v předcházejícím textu, přímé platby tvoří velmi významný nástroj a pilíř společné zemědělské politiky. Česká republika aplikuje pro výplatu přímých plateb od roku 2004 systém jednotné platby na plochu (SAPS). Současně přímé podpory dorovnáva z národních zdrojů prostřednictvím tzv. národních doplňkových plateb k přímým podporám, Top-Up.

Základním právním předpisem je aktuálně Nařízení Rady (ES) č. 73/2009 ze dne 19. ledna 2009, které stanovuje společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci SZP. V souladu s nařízením o financování společné zemědělské politiky⁶⁶ jsou výdaje na přímé platby financovány z *Evropského zemědělského záručního fondu*.

V následující tabulce je uveden přehled dotačních titulů vyplácených v rámci přímých plateb, včetně aktuálních sazeb, které jsou vypláceny.

Tabulka 14 Sazby dotačních titulů přímých plateb pro rok 2010

Opatření	Sazba dotace (Kč)	Jednotka
Jednotná platba na plochu (SAPS)	4060,80	ha
Oddělená platba za cukr (SSP)	341,65	t
Oddělená platba za rajčata (STP)	853,67	t
Národní doplňková platba (Top-Up):		
Zemědělská půda	514,1	ha
Chmel – decoupl.	8126,8	ha
Přežvýkavci	1310,1	VDJ
Krávy bez tržní produkce mléka	2119,6	VDJ
Ovce/kozy	1000,0	VDJ
Brambory – škrob – decoupl.	465,3	t
Brambory – škrob – coupl.	1631,2	t

Pramen: Státní zemědělský intervenční fond: Platby na základě jednotné žádosti [online]. [cit. 2011-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/jz>>.

Žádost o přímé podpory je podávána v rámci tzv. *Jednotné žádosti*⁶⁷ příslušné Agentuře pro zemědělství a venkov (organizační jednotka Ministerstva zemědělství). Žádost se podává

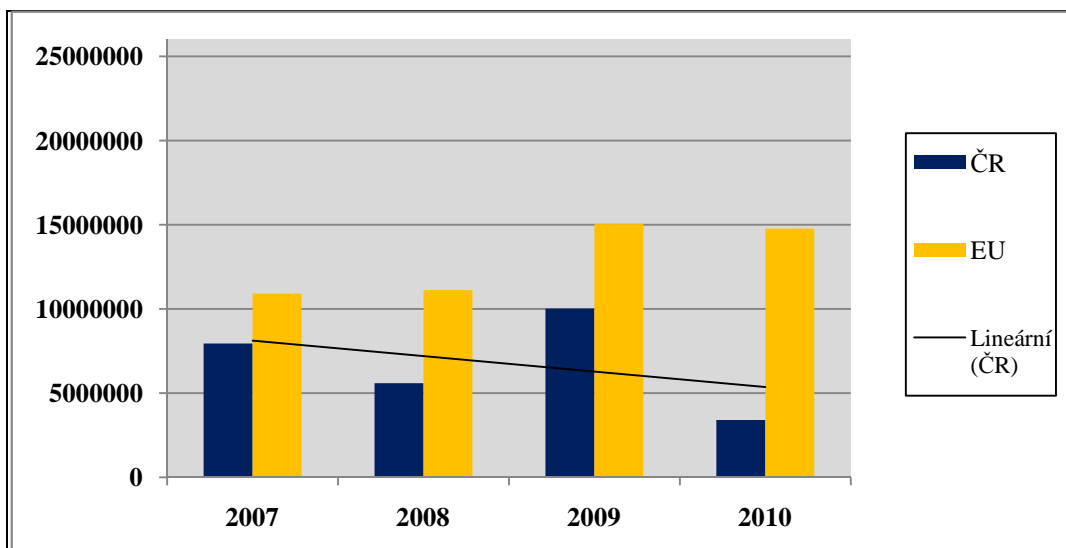
⁶⁶ viz čl. 3 odst. 1, písm. c) Nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005, o financování SZP.

⁶⁷ V rámci jednotné žádosti je vedle přímých plateb žádáno o podporu LFA, AEO a platby v rámci oblastí NATURA 2000.

do 15. května daného roku⁶⁸. V SZIF spadá tato problematika zejména do gesce Sekce přímých plateb a rozvoje venkova.

V následujícím grafu je zachycen vývoj finančních prostředků vynaložených na přímé platby v České republice v aktuálním programovém období. Jsou odděleně znázorněny prostředky vyplacené z národních zdrojů a z evropských zdrojů. Údaje za rok 2010 jsou předběžné.

Graf 17 Výdaje na přímé platby v ČR v letech 2007 – 2010 (v tis. Kč)

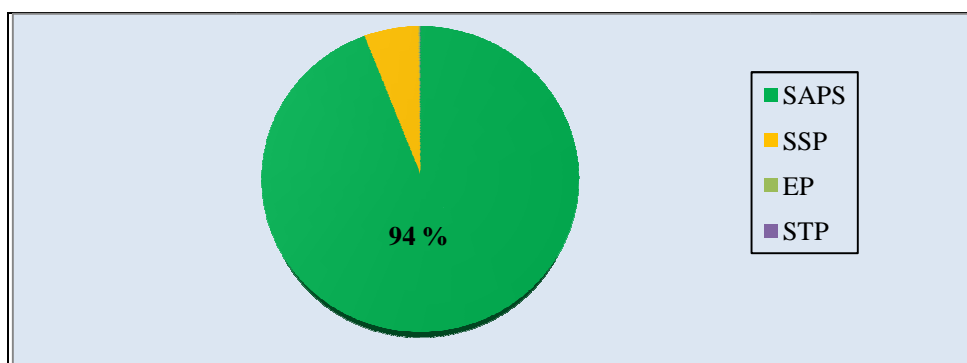
Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Výročních zpráv SZIF 2007, 2008, 2009 a z informací SZIF. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

Na PP bylo v těchto letech vynaloženo **78,8 mld. Kč**, z toho 65,8 % tvořily prostředky EU a zbývajících 34,2 % prostředky ČR, které byly vynaloženy výhradně na platby Top-Up. Pokles výdajů prostředků ČR na přímé platby mezi lety 2009 a 2010 je tedy výhradně způsoben menším objemem poskytnutých podpor Top-Up. Prostředky EU byly ve všech uvedených letech vynaloženy na PP na plochu SAPS a oddělené platby za cukr SSP. Od roku 2008 byly podpory vypláceny i na platbu za energetické plodiny (EP), od roku 2009 též na oddělenou platbu za rajčata STP.

Struktura prostředků vyplacených na přímé platby z evropských zdrojů za celé období je zachycena v následujícím grafu, z něhož je zřejmé, že naprosto dominují platby na plochu SAPS.

⁶⁸ Případá-li 15. květen na víkend, je nejzazším termínem nejbližší následující pracovní den. viz Státní zemědělský intervenční fond: Platby na základě jednotné žádosti [online]. [cit. 2011-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/jz>>.

Graf 18 Struktura zdrojů EU na PP v ČR v letech 2007 – 2010 (v %)

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Výročních zpráv SZIF 2007, 2008, 2009 a z informací SZIF. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

4.4 Program rozvoje venkova

„Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013“ (dále též PRV) byl schválen 23. května 2007 Výborem pro rozvoj venkova Evropské Komise. Je **nástrojem pro získání podpory** poskytované Evropskou unií z **Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova**. Program určuje politiku rozvoje venkova, vztahuje se na venkovské regiony, mezi něž patří *celé území České republiky kromě regionu Praha*. Venkovské regiony jsou současně evropskými regiony spadajícími do Cíle Konvergence. Region Praha, spadající do Cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, je podporován pouze v rámci Agroenvironmentálních opatření, osa II.

Obrázek 4 Logo PRV

Pramen: Ministerstvo zemědělství: PRV [online].

4.4.1 Východiska programu

Program rozvoje venkova vychází z Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a z Národního strategického plánu rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013 (dále též NSPRV).

Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, v platném znění, stanoví obecná pravidla pro podporu poskytovanou pro rozvoj venkova, vymezuje cíle, k nimž má politika pro rozvoj venkova přispívat, strategický kontext politiky rozvoje venkova a priority a opatření. Rovněž stanoví pravidla pro partnerství, programování, hodnocení, finanční řízení, monitorování a kontrolu na základě pravomocí sdílených členskými státy a Komisí. Jsou stanoveny tyto **cíle, k nimž přispívá podpora pro rozvoj venkova⁶⁹**:

- zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví podporou restrukturalizace, rozvoje a inovací;
- zlepšování životního prostředí a krajiny podporou hospodaření s půdou;
- zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a povzbuzení diverzifikace hospodářské činnosti.

Tyto vytyčené cíle jsou dosahovány **prostřednictvím čtyř os⁷⁰**:

- Osa I: Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví;
- Osa II: Zlepšování životního prostředí a krajiny;
- Osa III: Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova;
- Osa IV: Leader.

Z uvedeného právního předpisu vyplynula pro každý členský stát povinnost předložit národní strategický plán. NSPRV ČR byl přijat v prosinci 2006. „*NSPRV ČR zajišťuje vazby mezi obecnými cíli rozvoje evropského venkova⁷¹ a cíli rozvoje venkova ČR, odpovídajícími „evropským strategickým směrům“, třem strategickým rozvojovým osám (konkurenceschopnost, ochrana přírody, životního prostředí a krajiny, a rozvoj a diverzifikace venkovského života). NSPRV také zajišťuje spolupráci a koordinaci s ostatními nástroji politiky ČR a EU s cílem zabránit překryvům ve využívání těchto nástrojů a jejich účinným využíváním vytvářet synergické efekty. Existence a realizace NSPRV bude přínosem k orientaci ČR jako členského státu EU směrem k požadavkům rozvoje společného trhu v souladu s revidovanou Společnou zemědělskou politikou... NSPRV bude realizován v období let 2007 – 2013 prostřednictvím Programu rozvoje venkova.*“⁷² NSPRV byl v dubnu 2010 aktualizován s ohledem na stanovení nových výzev pro evropské zemědělství: změnu

⁶⁹ Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, Hlava I, čl. 3.

⁷⁰ Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, Hlava IV.

⁷¹ Vyjádřené Nařízením Rady (ES) č. 1698/2005.

⁷² Ministerstvo zemědělství České republiky: Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, s. 1 [online]. [cit. 2011-04-19]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/programove-dokumenty/narodni-strategicky-plan-2007-2013.html>>.

klimatu, obnovitelné zdroje energie, vodní hospodářství, biologickou rozmanitost a restrukturalizaci odvětví mléka a mléčných výrobků.

PRV navazuje na předcházející realizované programy, resp. programové dokumenty: SAPARD, Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004–2006, OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství v ČR a Leader ČR, které již byly analyzovány v předcházejícím textu.

Řídícím orgánem PRV bylo stanoveno Ministerstvo zemědělství ČR. Státní zemědělský intervenční fond je v postavení platební agentury. PRV spadá do gesce Sekce přímých plateb a rozvoje venkova v součinnosti s dalšími útvary, zejména regionálními odbory a Sekcí ekonomickou.

4.4.2 Realizovaná opatření

Jak již bylo výše uvedeno, je Program rozvoje venkova tvořen čtyřmi osami a technickou pomocí.⁷³

Osa I je zaměřena na podporu konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví a posílení dynamiky podnikání v zemědělské výrobě a v navazujícím potravinářství. Prioritní oblastí je modernizace zemědělských podniků, dále pozemkové úpravy a přidávání hodnoty zemědělským produktům.

OSA II je zaměřena na zlepšování životního prostředí a krajiny. Hlavní prioritou je zvýšení biologické rozmanitosti, zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přidanou hodnotou a tradičních zemědělských krajin. Dále se podporuje ochrana vody a půdy (zejména zachování kvalitního přirozeného vodního režimu) a snižování emisí skleníkových plynů.

Osa III podporuje rozvoj životních podmínek ve venkovských oblastech a diverzifikaci ekonomických aktivit na venkově. Mezi hlavní priority patří tvorba pracovních příležitostí, podpora využívání obnovitelných zdrojů energie, zlepšení podmínek kvality života ve venkovských oblastech, včetně vzdělávání a informování hospodářských subjektů a ochrana kulturních památek.

Osa IV je osou metodickou a je uskutečňována prostřednictvím realizace cílů jednotlivých opatření os I – III. Hlavním přínosem této osy je způsob, jakým jsou akce

⁷³ Kapitola 5.4.2 zpracována podle informací MZe: Program rozvoje venkova [online]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>> a podle informací SZIF: Program rozvoje venkova [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/eafrd>>.

rozvoje venkova realizovány a vzájemně propojeny. Účelem osy je především zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického potenciálu a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví venkova, spolu s posílením řídicích a administrativních schopností na venkově. Místní akční skupiny, využívající principu Leaderu, nejsou protikladem k místní samosprávě, ale doplňují ji v úsilí o obnovu a rozvoj obcí a přispívají k rozvoji zemědělství a péči o přírodu a krajinu.

Přehled opatření realizovaných v rámci všech čtyř os je uveden v následující tabulce. Jednotlivá opatření se dále mohou členit na podopatření či tituly.

Tabulka 15 Přehled opatření realizovaných v rámci PRV

Přehled opatření realizovaných v rámci PRV	
OSA I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví	
I.1. Opatření zaměřená na restrukturalizaci a rozvoj fyzického kapitálu a podporu inovací	
I.1.1. Modernizace zemědělských podniků	
I.1.2. Investice do lesů	
I.1.3. Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům	
I.1.4. Pozemkové úpravy	
I.2. Opatření přechodná pro Českou republiku a ostatní nové členské státy EU	
I.2.1. Seskupení producentů	
I.3. Opatření zaměřená na podporu vědomostí a zdokonalování lidského potenciálu	
I.3.1. Další odborné vzdělávání a informační činnost	
I.3.2. Zahájení činnosti mladých zemědělců	
I.3.3. Předčasné ukončení zemědělské činnosti	
I.3.4. Využívání poradenských služeb	
OSA II – Zlepšování životního prostředí a krajiny	
II.1. Opatření zaměřená na udržitelné využívání zemědělské půdy	
II.1.1. Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech (LFA)	
II.1.2. Platby v rámci Natury 2000 a Rámcové směrnice pro vodní politiku	
II.1.3. Agroenvironmentální opatření	
II.2. Opatření zaměřená na udržitelné využívání lesní půdy	
II.2.1. Zalesňování zemědělské půdy	
II.2.2. Platby v rámci NATURA 2000 v lesích	
II.2.3. Lesnicko-environmentální platby	
II.2.4. Obnova lesního potenciálu po kalamitách a popora společenských funkcí lesů	
OSA III – Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova	
III.1. Opatření k diverzifikaci hospodářství venkova	
III.1.1. Diverzifikace činností nezemědělské povahy	
III.1.2. Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje	
III.1.3. Podpora cestovního ruchu	
III.2. Opatření ke zlepšení kvality života ve venkovských oblastech	
III.2.1. Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby	
III.2.2. Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova	
III.3. Opatření týkající se vzdělávání a informování hospodářských subjektů působících v oblastech, na něž se vztahuje OSA III	
III.3.1. Vzdělávání a informace	

Přehled opatření realizovaných v rámci PRV
OSA IV – Leader
IV.1.1. Místní akční skupina
IV.1.2. Realizace místní rozvojové strategie
IV.2.1. Realizace projektů spolupráce

Pramen: SZIF: PRV [online]. [cit. 2011-04-20]. Dostupný z WWW:
< <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/eafrd>>.

Opatření Programu rozvoje venkova je možno rozdělit na 2 skupiny, a to na projektová a neprojektová opatření. Mezi neprojektová patří opatření osy II (s výjimkou dvou podopatření).

4.4.3 Financování

Program rozvoje venkova je financován ze dvou zdrojů, a to z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a dále ze státního rozpočtu ČR. **Celková alokace** na PRV na celé programové období činí **90 173 mil. Kč**, z toho příspěvek z EZFRV byl stanoven na 70 267 mil. Kč, zbývající část je hrazena z národních zdrojů. O alokaci zdrojů podává přehled následující tabulka.

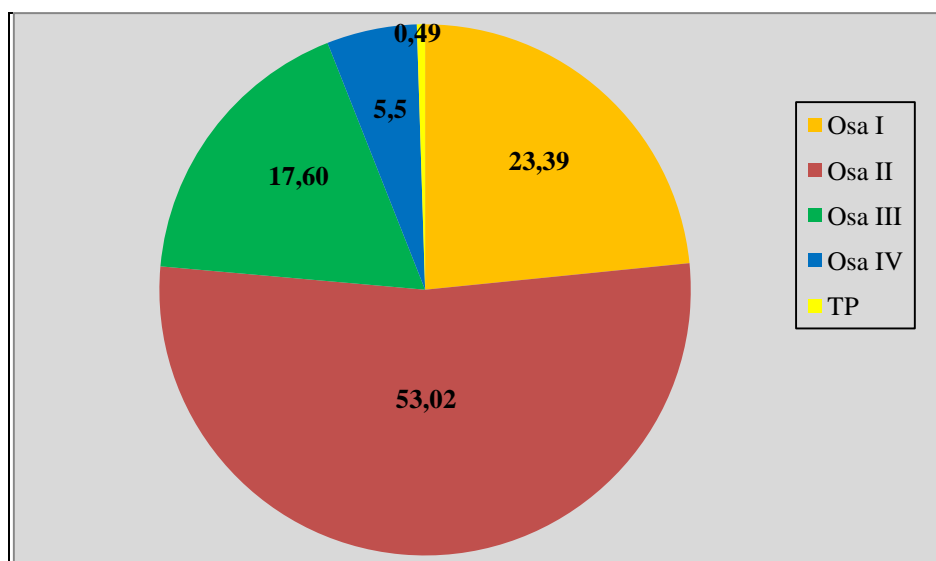
Tabulka 16 Finanční alokace Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 - 2013

Osa	Celkem veřejné zdroje (mil. Kč)	Podíl spolufinancování z EZFRV	
		%	(mil. Kč)
Osa I	21 090	75	15 817,5
Osa II	47 806	80	38 244,8
Osa III	15 870	75	11 902,5
Osa IV	4 963	80	3 970,4
Technická pomoc	442	75	331,5
CELKEM	90 173	77,87	70 266,7

Pramen: Ministerstvo zemědělství: Program rozvoje venkova [online]. [cit. 2011-04-19]. Dostupný z WWW:
<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/zakladni-informace/>>.

Pro přehlednost je alokace finančních prostředků mezi jednotlivé Osy, resp. technickou pomoc znázorněna v následujícím grafu. Jak je zřejmé, více než polovina prostředků plyne na opatření v rámci Osy II – Zlepšování životního prostředí a krajiny. Téměř čtvrtina všech prostředků je alokována na opatření Osy I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví.

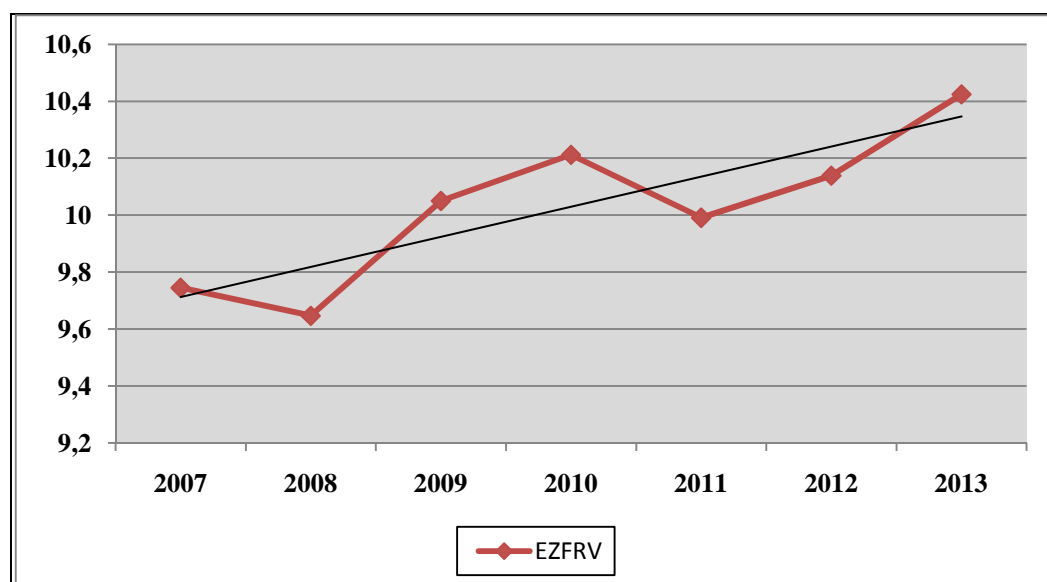
Graf 19 Alokace finančních prostředků PRV mezi Osy (v %)

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z předchozí tabulky.

O rozložení finančních prostředků z EZFRV na Program rozvoje venkova v jednotlivých letech vypovídá následující graf. Je zřejmé, že prostředky nejsou rozvrženy zcela rovnoměrně, navíc lze konstatovat, že alokace má rostoucí trend. Z celkové částky 70 267 mil. Kč je nejméně rozpočtováno na druhý rok programového období (13,74 %), naopak nejvíce na rok 2013, kdy bude program ukončen (14,85 %).

Graf 20 Alokace prostředků z EZFRV na PRV v letech 2007 – 2013 (v tis. Kč)

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Ministerstvo zemědělství: PRV [online].

Rozpočtové prostředky jsou poskytovány Evropskou komisí v podobě měsíčních plateb. Příjemcem prostředků je Ministerstvo zemědělství, SZIF dotaci od MZe přijímá na základě žádosti. Za skutečně vyčerpané evropské dotace jsou považovány teprve takzvané certifikované výdaje. Certifikace označuje v celém procesu čerpání dotací fázi, která následuje až po proplacení peněz příjemcům. V souvislosti s výdaji z EZFRV⁷⁴ **SZIF jako platební agentura zodpovídá za schvalování a kontrolu plateb, provádí platby žadatelům o dotaci, zaúčtovává platby v informačním systému a souhrny výdajů pravidelně reportuje EK.**

4.4.4 Implementace a aktuální stav čerpání prostředků

Výzvy o vyhlášení kola příjmu žádostí jsou vyhlašovány ministrem zemědělství. Žadatelé předkládají žádost ve stanoveném termínu a na předepsaném formuláři spolu s vyžadovanými přílohami, a to *na příslušný regionální odbor SZIF*. Pokud žadatel splní všechny předepsané náležitosti, je jeho žádost zaregistrována a probíhá administrativní kontrola žádosti, kontrola přijatelnosti a hodnocení projektů. Je-li projekt schválen ke spolufinancování, je s žadatelem sepsána Dohoda, která znamená příslib dotace za podmínky, že žadatel neporuší stanovená pravidla. Žadatel si musí projekt nejprve financovat sám, neboť dotace je u většiny opatření poskytována zpětně na základě předložené žádosti o proplacení a proplacených faktur.

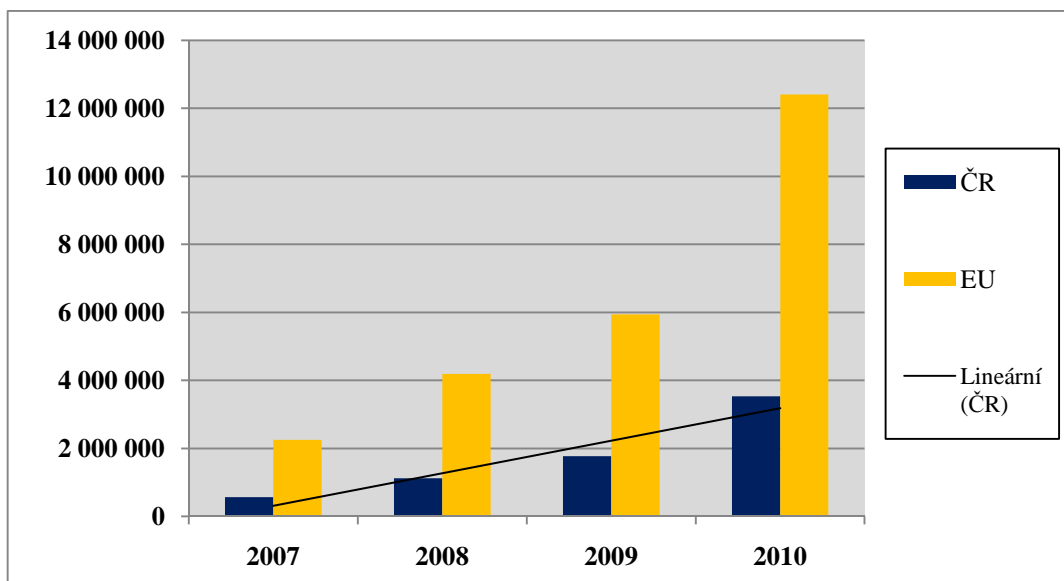
Příjem žádostí byl zahájen v květnu roku 2007 pro některá opatření osy II následovaný příjmem žádostí v červenci pro vybraná opatření osy I a III, v každém dalším roce proběhly shodně tři kola příjmu žádostí, do konce roku 2010 tedy **celkem 11 kol**. Podle *Harmonogramu předpokládané administrace podpor z PRV v letech 2008 - 2011*⁷⁵ proběhnou v roce 2011 další tři kola příjmu žádostí na vybraná opatření PRV, a to v únoru, červnu a říjnu. Vybrané projekty realizované v rámci PRV jsou uvedeny v Příloze F.

Vývoj prostředků proplacených příjemcům dotací v rámci Programu rozvoje venkova od počátku běhu programu je zachycen v následujícím grafu. Jsou zachyceny prostředky vyplacené ze státního rozpočtu ČR i prostředky EU vyplacené prostřednictvím EZFRV. Údaje za rok 2010 jsou předběžné.

⁷⁴ Uvedené funkce platí i pro výdaje na přímé platby a SOT, financované z EZZF.

⁷⁵ SZIF: Program rozvoje venkova [online]. [cit. 2011-04-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/eafrd>>.

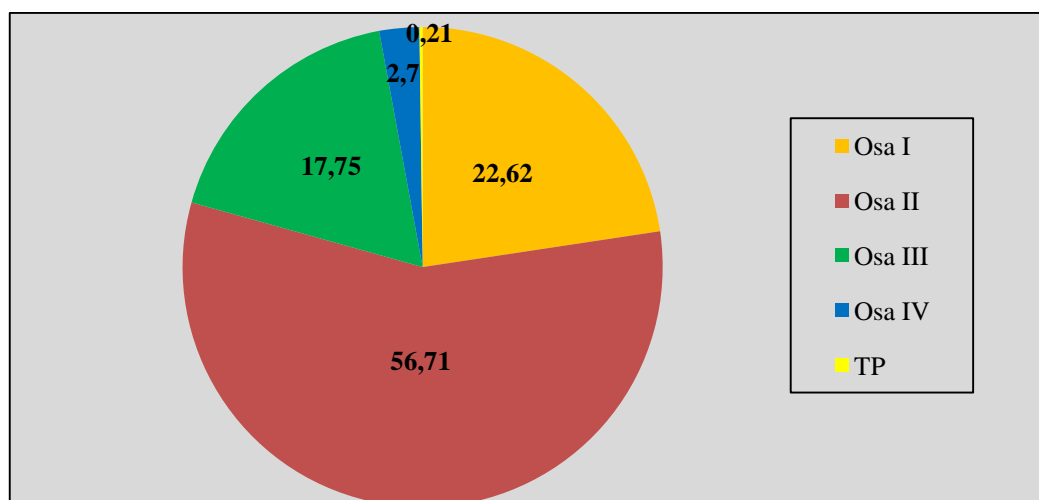
Graf 21 Proplacené výdaje v rámci PRV v letech 2007 – 2010 (v tis. Kč)

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Výročních zpráv SZIF 2007, 2008, 2009 a z informací SZIF. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

Na Program rozvoje venkova bylo k 31. 12. 2010 vyplaceno celkem 31 806 mil. Kč, tedy přibližně 35 % z rozpočtované částky 90 173 mil. Kč. Z časové komparace analyzovaných dat je zřejmý rostoucí trend vyplacených prostředků, což je také v souladu s rozpočtovanou alokací na celé období programu. O rozložení vyplacených prostředků mezi opatření v rámci jednotlivých os pak vypovídá následující graf.

Graf 22 Rozložení celkově vyplacených prostředků PRV mezi Osy (v %)

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Výročních zpráv SZIF 2007, 2008, 2009 a z informací SZIF. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

Z grafu je zřejmé, že rozložení dosud vyplacených prostředků z Programu rozvoje venkova mezi opatření zařazené do jednotlivých os rámcově odpovídá struktuře celkové alokace na celé programové období (viz Graf 19). Za analyzované časové období bylo vyplaceno méně prostředků, než je rozpočtováno, na opatření v rámci osy IV (o 2,8 %), naopak dosud bylo vyplaceno více o 3,69 % na opatření v rámci Osy II.

4.4.5 Hodnocení programu

Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 stanovuje členským státům povinnost zavést pro každý program rozvoje venkova systém průběžného hodnocení, který má za úkol kontinuálně sledovat implementaci programu a změny vnějšího prostředí a podle potřeby navrhnout nápravná opatření, aby se cíle programu podařilo dosáhnout.

V říjnu 2010 byla zpracována a Evropské komisi předložena *Zpráva o střednědobém hodnocení PRV*⁷⁶, z níž vyplývá, že **PRV směřuje k naplňování stanovených cílů ve všech Osách**. Potvrdila se důležitost dotací PRV s ohledem **na mírnění negativních dopadů současné ekonomické krize** na zemědělský a potravinářský sektor a venkov jako takový. Některá opatření v rámci Osy I vykazují pozitivní vliv na konkurenceschopnost podpořených podniků a mají významný vliv na jejich modernizaci z hlediska zavádění nových technologií. Dle uváděných údajů vedla podpora u téměř poloviny podniků k zavedení nových produktů. Opatření Osy II celkově podporují zachování udržitelných systémů zemědělského hospodaření z hlediska ochrany přírody a krajiny. Opatření přispívají k udržení hospodaření na podporovaných plochách a zabraňují tak jejich opouštění, čímž se jednak udržuje venkovská krajina, ale také se vytváří atraktivní prostředí pro život lidí na venkově. Akce realizované v rámci Osy III dle jmenované Zprávy přispívají ke zlepšování vybavenosti a využívání různorodosti poskytovaných služeb na venkově. Nejvýznamnější příspěvek je spatřován v obnově nevyužívaných objektů a budov a řešení havarijních stavů objektů kulturního dědictví venkova. Opatření Osy IV mají pozitivní vliv na rozvoj venkova, pozitivní výsledky jsou zachyceny v oblasti vzdělávání a informování.

Program rozvoje venkova je již za polovinou vymezeného období, podle Ministerstva zemědělství v některých opatřeních, o které je mezi zemědělci zájem, zůstávají peníze na závazkování již pouze pro jedno kolo příjmu žádostí, např. u opatření modernizace zemědělských podniků v ose I bude v červnu 2011 pravděpodobně vypsáno poslední kolo

⁷⁶ Ministerstvo zemědělství: Průběžné hodnocení PRV [online]. [cit. 2011-04-21]. Zpracovalo Sdružení DHV CR, spol. s r.o. a TIMA Liberec, s.r.o. Dostupný z WWW: < http://eagri.cz/public/web/file/109376/Zaverecna_zprava_EK_151210.pdf>.

příjmu žádostí. Velký zájem je i o opatření Diverzifikace činnosti nezemědělské povahy či Zahájení činnosti mladých zemědělců. Právě mladí farmáři představují budoucnost evropského zemědělství, v celé EU je podle statistik pouhých 7 % farmářů mladších 35 let. K hlavním problémům této skupiny farmářů patří problematické získávání půdy, bankovních úvěrů či problémy s vysokými náklady při přebírání hospodářství, proto je třeba tyto začínající podnikatele podporovat.

Naopak existují opatření, která jsou zazávazkována jen z 20 až 30 %. Zhruba na polovině jsou zazávazkována opatření týkající se lesů. Zajímavé je, že asi na 45 % jsou zazávazkovány pozemkové úpravy, na 40 % seskupení producentů, zalesňování na 20 % a na lesnicko-environmentální platby nula žádostí.⁷⁷

Doporučením by tedy mohlo být umožnění přesunutí peněžních prostředků z opatření, o která není mezi zemědělci velký zájem, na opatření potýkající se trvale s převisem poptávky.

4.5 Komparace nástrojů SZP v aktuálním období

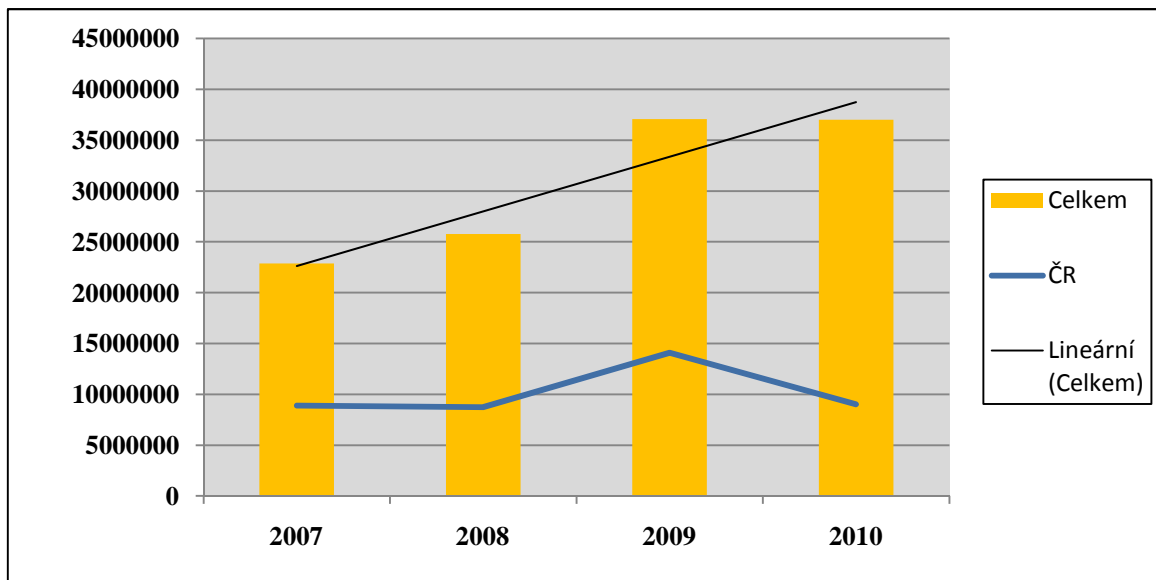
V předchozím textu kapitoly 5 byly jednotlivě analyzovány hlavní nástroje společné zemědělské politiky, které jsou aplikovány v aktuálním programovém období na území ČR prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu a financovány jak z rozpočtu Evropské unie (s využitím prostředků EZZF a EZFRV), tak ze zdrojů národních (státní rozpočet ČR) a analyzovány cíle, k nimž je s využitím těchto nástrojů směřováno. Byla provedena časová komparace těchto nástrojů za všechny roky aktuálního programového období nejen z hlediska celkového čerpání, ale také podle podílu EU, resp. ČR na celkovém financování. Rovněž byla u všech nástrojů zkoumána struktura výdajů za období jako celek. Pro úplnost je nutno dodat, že v tomto programovém období byla v rámci SZP ještě využívána podpora spotřeby výrobků (marketing), tato nebyla analyzována, neboť ve srovnání s ostatními nástroji na ni plynou malé prostředky (např. v roce 2009 šlo o 7 mil. Kč). Nebyly ani sledovány výdaje „doplácené“ na program HRDP, neboť se nejedná primárně o nástroj tohoto programového období.

V následujícím grafu jsou zachyceny celkové výdaje vynaložené na SOT, přímé platby a Program rozvoje venkova za aktuální programové období. Údaje za rok 2010 jsou předběžné. Jak je z grafu patrné, výdaje mají rostoucí trend s výjimkou posledního období, kdy došlo k mírnému poklesu výdajů o cca 47,5 mil. Kč (0,23 %). Tento pokles je způsoben snížením

⁷⁷Bude dostatek peněz na program rozvoje? *Zemědělec*. 29. 11. 2010, 49/2010, s. 4. ISSN 1211-3816.

výdajů ze státního rozpočtu ČR, jak již bylo v předchozím textu uvedeno, došlo v této době k významnému poklesu vyplácených podpor Top-Up.

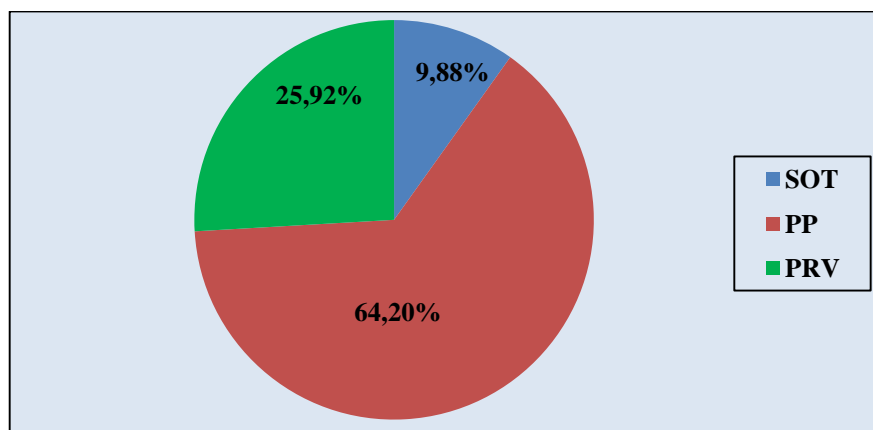
Graf 23 Celkové výdaje na SOT, PP a PRV v letech 2007 – 2010 (v mil. Kč)

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Výročních zpráv SZIF 2007, 2008, 2009 a z informací SZIF. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

O rozložení výdajů mezi jednotlivé nástroje vypovídá následující graf. Analýza dat potvrdila, že nejvýznamnější část prostředků plyne na jeden z pilířů společné zemědělské politiky – přímé platby.

Graf 24 Rozložení výdajů SZP v letech 2007 – 2010 (v %)

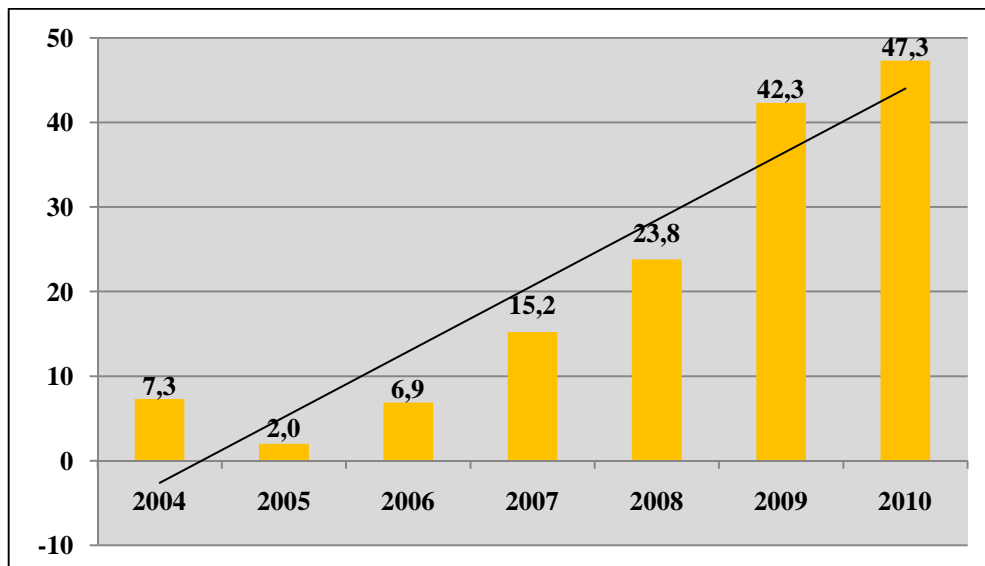

Pramen: Vlastní zpracování. Data čerpána z Výročních zpráv SZIF 2007, 2008, 2009 a z informací SZIF. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

Z analyzovaných dat rovněž vyplynulo, že se každoročně zvyšují příjmy českého zemědělství z evropských zdrojů. Kromě agrární oblasti běží u nás řada jiných programů

v gesci různých resortů či regionů. Naskýtá se tedy otázka, jaký je rozdíl mezi příjmy plynoucí České republice z Evropské unie a výdaji plynoucími ze státních zdrojů do unijního rozpočtu. Odpověď dává následující graf.

Graf 25 Vývoj rozdílu mezi příjmem z EU a odvody do EU (v mld. Kč)

Pramen: Zemědělec. 7. 2. 2011, 6/2011, s. 6. ISSN 1211-3816.

ČR za celé období od vstupu do EU až dosud čerpá z unijního rozpočtu více, než do něj odvádí. Nejlepší výsledek byl dosažen v loňském roce 2010, kdy ČR získala z rozpočtu EU o 47,3 miliardy Kč více, než do něj odvedla.

5. Perspektivy společné zemědělské politiky

Programové období 2007 – 2013 se dostává do své poslední třetiny a do popředí vyvstává otázka budoucího směřování společné zemědělské politiky v dalším programovém období 2014 – 2020. V současné době je předmětem mnoha odborných diskuzí. Evropská komise představila dne 18. 11. 2010 *první návrh reformy* společné zemědělské politiky, který by měl být realizován od roku 2014, kdy začíná nové programové období. Předpokládá se, že i do budoucna by měly zůstat dva pilíře společné zemědělské politiky. První pilíř bude pokrývat přímé platby a tržní opatření, do druhého budou patřit víceletá opatření na rozvoj venkova.

Třemi možnými **hlavními cíly** pro budoucí období byly shledány⁷⁸:

- životaschopná produkce potravin,
- udržitelné nakládání s přírodními zdroji a ochrana klimatu,
- vyrovnaný územní rozvoj.

Hlavní změnou má být **spravedlivější nastavení dotací** pro farmáře ze starých a nových členských zemí. V současné době jsou totiž značně zvýhodňováni zemědělci ze starých členských zemí. Ani v budoucnu by sice neměly být dotace stejné pro všechny členské země, rozdíl by se však měly výrazně snížit a navíc by zemědělci ze všech členských států měli mít nárok na určitý minimální podíl průměrné sazby⁷⁹. Kritéria pro přidělování přímých plateb jsou nyní stále diskutovány; nejjednodušším řešením by zřejmě bylo vyplácet PP na základě jednotné sazby na hektar, z provedených analýz však vyplynulo, že by tento systém nejenže nepřinesl kýženou rovnost, ale naopak by ještě prohloubil rozdíly mezi státy. Důvodem jsou rozdíly plynoucí z velikosti farmy. Navíc v rámci EU hospodaří rolníci v různých přírodních i ekonomických podmínkách a vyplácení uniformní podpory by nebylo spravedlivé a objektivní, neboť stejná výše platby neznamená stejné dopady na farmáře ve všech státech.

Přímé platby mají pomoci dosáhnout příjmů nutných pro zachování zemědělství na celém území unie, je proto třeba zabezpečit aby tato veřejná podpora se zaměřovala na aktivní zemědělce, kteří skutečně hospodaří. Současný komisař pro zemědělství a rozvoj venkova Dacian Cioloș prosazuje, aby do legislativy byl zakomponován termín „**aktivní farmář**“, a aby v následujícím období byli ze systému přímých plateb eliminováni ti zemědělci, kteří

⁷⁸ Jedná se o závěry maďarského předsednictví, které již vzala na vědomí rada ministrů zemědělství. Blíže viz O krůček blíž k reformě. *Zemědělec*. 28. 3. 2011, 13/2011, s. 6. ISSN 1211-3816.

⁷⁹ Evropská unie – portál o EU: Zemědělské dotace mají být spravedlivější vůči nováčkům [online]. [cit. 2010-11-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/clanek/dotace-ze-zemedelske-politiky-eu-maji-byt-spravedlivejsi-vuci-novackum-008128>>.

sice vlastní půdu, ale nevykonávají na ni zemědělskou činnost. Podle slov komisaře totiž „je důležité, aby takoví vlastníci nebo správci půdy nemohli dostávat stejné podpory jako ti, kteří skutečně vykonávají zemědělskou činnost a vytvářejí pracovní místa⁸⁰“.

Dalším reformním opatřením má být **finanční zvýhodnění malých farem**, což dle názoru Evropské komise má zabránit tomu, aby velké firmy odčerpaly z fondů dotace na úkor menším zemědělcům. Česká republika prostřednictvím ministra zemědělství Ivana Fuksy zaujímá k tomuto opatření výrazně zamítavé stanovisko, neboť by to znevýhodnilo české zemědělce; průměrný zemědělský podnik totiž hospodaří na výměře 84 hektarů, unijní průměr je 13 hektarů a byla-li by přijata jedna z navrhovaných variant zastropování, poškodilo by to zemědělský sektor v rozmezí 6 až 12 miliard korun ročně⁸¹.

Podle komisaře pro ochranu životního prostředí Janeze Potočnika musí být budoucí SZP také **zelenější**: „Pokud bude SZP i v budoucnosti, musí být zelená. A my nesmíme jen sankcionovat farmáře, kteří nerespektují pravidla ochrany životního prostředí, ale musíme také odměnit ty, kteří poskytují environmentální veřejné zboží, protože trh jim za ně neplatí.⁸²“ Podpory z prvního pilíře, tedy přímé platby, by měly být vázány na plnění základních požadavků na ochranu životního prostředí a měly by podpořit využívání zeleného pokryvu a správnou rotaci plodin. Rovněž pilíř rozvoje venkova musí nabídnout vhodná opatření a odpovídající financování za jejich splnění.

Diskutovány jsou také možné nástroje pro řízení trhu. Do roku 2015 musí skončit mléčné kvóty, rovněž exportní subvence se po roce 2013 stanou minulostí. Podle názoru Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova Evropského parlamentu⁸³, který připravuje podklady pro stanovisko k návrhům komise k budoucí SZP, tlak konkurence ze třetích zemí a otevírající se trh unie vyžaduje vytvoření „záchranné sítě“ pro evropské farmáře. Novým nástrojem by mohly být i deriváty komoditních trhů, jakými jsou třeba termínované obchody na burze.

Při stanovení nových nástrojů bude třeba vzít rovněž v potaz vliv možných klimatických změn; již dnes pozorujeme rostoucí počet povodní, sucha či vichřic, které mohou vážně narušit stabilitu zemědělského podnikání. Do budoucna by proto jedním z důležitých nástrojů SZP měla být podpora pojištění zemědělcům.

⁸⁰ Aktivní farmář a strop. *Zemědělec*. 18. 4. 2011, 16/2011, s. 6. ISSN 1211-3816.

⁸¹ Reformy nesníží obálku. *Zemědělec*. 18. 4. 2011, 16/2011, s. 1. ISSN 1211-3816.

⁸² Zemědělská politika musí být zelenější. *Zemědělec*. 21. 3. 2011, 12/2011, s. 6. ISSN 1211-3816.

⁸³ Klíčové budou platby. *Zemědělec*. 21. 2. 2011, 8/2011, s. 6. ISSN 1211-3816.

Dánsko a Nizozemsko předložilo následující návrh pro **zjednodušení SZP**⁸⁴:

- SZP by měla být jednodušší a levnější pro státní orgány a pro příjemce méně administrativně náročná,
- kontroly správy a příjemců by měly vycházet z hodnocení rizika,
- jednotlivé členské státy by měly mít volnost pro plánování a vymezení drobných kontrol a sledování i hodnocení programů,
- kontroly a sankce by měly být přiměřenější,
- pro plnou transparentnost je třeba zvážit a ujasnit role a odpovědnost,
- podporovat by se mělo lepší využití technologií.

Z dosavadních diskuzí o budoucí podobě společné zemědělské politiky a prvních vytyčených rámců tedy vyplývá, že evropské zemědělství musí pokračovat v posilování konkurenceschopnosti. SZP by měla být i v budoucnu silnou společnou politikou a silným nástrojem pro podporu inovací. Pro spravedlivější rozdělení podpor se musí postupně snižovat vazba na historické reference. Nová SZP by měla být zjednodušena a má být rovněž šetrnější k životnímu prostředí. Farmářům musí být dány k dispozici odpovídající nástroje proti rostoucímu riziku kolísání cen a příjmu.

⁸⁴ O krůček blíž k reformě. *Zemědělec*. 28. 3. 2011, 13/2011, s. 6. ISSN 1211-3816.

Závěr

Zemědělství je součástí primárního sektoru ekonomiky a má svá výrazná specifika. Kromě rovnoměrného a udržitelného zajištění potravin za vlivu nepředvídatelných přírodních faktorů též výrazným způsobem ovlivňuje a pomáhá formovat ráz krajiny a život obyvatel, zejména na venkově. Z evropské zkušenosti posledních padesáti let jednoznačně vyplývá, že zemědělství je nutno regulovat a usměrňovat. Rozsah a forma této regulace je a bude předmětem diskuzí na úrovni vrcholné politické reprezentace, přes různé zájmové skupiny až po zemědělce a veřejnost v jednotlivých zemích.

Vstup do Evropské unie znamenal pro zemědělství ČR výraznou změnu, jak v oblasti uvolnění trhu se zemědělskými komoditami se všemi pozitivními i negativními vlivy pro české zemědělce, tak i v implementaci legislativy a zemědělské politiky EU do českého prostředí. Bylo jistě rozumnou volbou, že tomuto předcházelo předvstupní období ve formě programu SAPARD. Dnes již lze s určitým ohlédnutím říci, že tento program byl v České republice využit efektivně a množství realizovaných investičních projektů pomohlo připravit české zemědělství na vstup do EU.

V současné době je evropská zemědělská politika postavena zejména na těchto nástrojích: společná organizace trhu, systém přímých plateb a aktuálně probíhající Program rozvoje venkova (2007 – 2013). Všechny tyto politiky v České republice prakticky implementuje platební agentura Státní zemědělský intervenční fond, která je tak jednou z klíčových institucí pro výkonná opatření zemědělské politiky u nás a pro zemědělce často jejím synonymem, protože právě s touto institucí přicházejí nejvíce do kontaktu.

Agenda Státního zemědělského intervenčního fondu je poměrně rozsáhlá a různorodá a zahrnuje v sobě komplex činností od finančních a administrativních (intervenční nákupy a prodeje, vyplácení dotací), přes činnosti regulatorní (poskytování licencí) a kontrolní (oblast dotací a licencí) až po činnosti marketingové (propagace vybraných zemědělských výrobků – administrace značky kvality Klasa). Jako u mnohých dalších státních institucí, i zde existuje tlak na vyšší efektivitu a postupné zeštíhlení tohoto úřadu v rámci státní politiky úspor ve veřejné správě. Inspirací v tomto případě mohou být i podobné instituce v některých dalších zemích EU, které mají pro danou agendu srovnatelně menší počet zaměstnanců (např. Dánsko).

Domnívám se, že stanoveného cíle diplomové práce bylo dosaženo. Analýzou historických a současných nástrojů zemědělské politiky Evropské unie a její implementací v prostředí České republiky jsem dospěla k názoru, že se jedná o poměrně složité

strukturovaný a dynamický proces, prosazovaný prostřednictvím komplexu různých nástrojů (politik) a s menším či větším zpožděním reagující na aktuální potřeby jejich koncových subjektů, kterými jsou čeští zemědělci, ale i široká veřejnost.

Čeští zemědělci se cítí poškozování některými konkrétními projevy zemědělské politiky EU u nás, kdy je zřejmé, že politické reprezentace okolních zemí mají logicky snahu podporovat své vlastní zemědělské výrobce. Na základě nastavených národních zemědělských politik v rámci okruhu, stanoveného společnou zemědělskou politikou EU často výrazně ovlivňují přirozené tržní prostředí svých trhů i v rámci celé Evropské unie, a tím omezují možnosti odbytu českých výrobků nejen v zahraničí, ale i na českém trhu. Zde je zejména na české politické reprezentaci, aby se pokoušela tyto negativní projevy společné zemědělské politiky korigovat, ať už v rámci jednání o společné zemědělské politice na úrovni EU, tak i vhodnými regulačními nástroji na našem trhu.

Na druhou stranu společná zemědělská politika EU přináší českým zemědělcům rovněž výrazné pozitivní efekty. V rámci jednotlivých opatření například Programu rozvoje venkova již mnozí z nich čerpali dotační tituly na investice do svého vybavení. Společný trh, i když zatím spíše v příhraničních oblastech, přináší nové možnosti odbytu pro české zemědělce. V některých komoditách, jako je např. potravinářský mák se dokonce kombinací vhodné legislativy a místní tradice podařilo českému zemědělství mimořádně v rámci EU mimořádně prosadit⁸⁵.

Zajímavou oblastí, kde je vliv EU na české prostředí zjevně pozitivní, je oblast ekologického zemědělství. Podpora této formy zemědělské výroby propagující současné trendy zdravého životního stylu přinesla pro řadu zemědělců nové příležitosti pro rozvoj. V návaznosti na pěstování zemědělských plodin v režimu „eko“ lze již pozorovat další trend, kdy se ekologičtí malozpracovatelé zaměřují rovněž na finalizaci svých produktů (přidávání ekonomické hodnoty jejich prvotním zpracováním – čištění, loupání, mletí) a jejich distribucí ať už prostřednictvím specializovaných obchodů nebo v rámci přímého doplňkového prodeje konečným uživatelům, jako je tomu např. v sousedním Rakousku.

Jak jsem nastínila v poslední kapitole této práce, společná zemědělská politika EU začíná formulovat další programové období pro roky 2014 – 2020. Jeho cíle se opět o něco dále mají posunout k principům trvale udržitelného rozvoje, ať už v oblasti produkce potravin, tak i v oblasti ochrany klimatu a udržitelného územního rozvoje. Pro Českou republiku, ale i další

⁸⁵ Česká republika se v minulém desetiletí postupně stala největším světovým producentem potravinářského máku. V roce 2008 dle FAO celková produkce činila bezmála 50 tis. tun, což představovalo cca 62 % světové produkce, druhé Turecko vyprodukovalo cca 13 % světové produkce.

země z řad „nových členských států EU“ je zde myslím i další úkol – přispět v jednáních na úrovni EU k tomu, aby společná politika Evropské unie byla vyvážená, rozumně nastavená pro zachování konkurenceschopnosti zemědělských producentů a v neposlední řadě důvěryhodná pro obyvatele ČR i ostatních zemí EU.

Seznam literatury

- [1] Baldwin, Richard. Wyplosz, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
- [2] CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav, a kol. *Evropská integrace – Evropská unie*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 377 s. ISBN 80-245-0854-0.
- [3] Český statistický úřad. *Statistická ročenka České republiky 2010*. 1. vyd. Praha: Scientia, 2010. ISBN 978-80-250-2033-3.
- [4] DOUCHA, Tomáš, a kol. *Vývoj agrárního sektoru ČR v období 1989-1997*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1998. 54 s. ISBN 808589875-6.
- [5] European Commission. *Europe in figures - Eurostat yearbook 2010*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. 657 s. ISBN 978-92-79-14884-2.
- [6] FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2.
- [7] FINGLEON, B. *European Regional Growth*. Springer, Cambridge, 2008.
- [8] FOJTÍKOVÁ, Lenka. LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.
- [9] HAD, Miloslav, a kol. *Česká republika v Evropské unii: členství, přínosy, výzvy*. Praha: Linde, 2006. 200 s. ISBN: 80-7201-611-3.
- [10] KÖNIG, Petr, a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie. Příležitost pro změnu*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9.
- [11] Ministerstvo zemědělství. *LEADER – budoucnost venkova 2009 – Jihočeský kraj*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2009. 40 s. ISBN 978-80-7084-879-1.
- [12] Ministerstvo zemědělství. *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2009*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2010. 238 s. ISBN 978-80-7084-940-8.
- [13] Ministerstvo zemědělství. *Ročenka ekologické zemědělství v České republice 2009*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2010. 39 s. ISBN 978-80-7084-927-9.
- [14] Ministerstvo zemědělství. *Kontrola podmíněnosti. Průvodce zemědělce Kontrolou podmíněnosti platný pro rok 2010*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2010. ISBN 978-80-7084-890-6.
- [15] NEUMANN, Pavel. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2004, 66 s. ISBN 80-245-0814-1.
- [16] Státní zemědělský intervenční fond. *SAPARD*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2005. ISBN neuvedeno.

- [17] ŠREIN, Zdeněk. *Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie*. Dotisk. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. 369 s. ISBN 80-7079-946-3.
- [18] VILAMOŤÁ, Šárka. *Jak získat finanční zdroje Evropské unie*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0828-0.

Legislativa

- [19] Nařízení Rady (ES) č. 1268/1999, o podpoře předvstupních opatření pro rozvoj zemědělství a venkova v kandidátských zemích střední a východní Evropy v předvstupním období, v platném znění.
- [20] Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999, o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, v platném znění.
- [21] Nařízení Rady (ES) č. 1290/2005, o financování společné zemědělské politiky, v platném znění.
- [22] Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, v platném znění.
- [23] Smlouva o založení Evropského společenství.
- [24] Usnesení vlády České republiky ze dne 24. května 2006 č. 603, k finančním tokům Společné zemědělské politiky a Společné rybářské politiky v České republice pro období let 2007 až 2013 a jejich institucionálnímu zabezpečení.
- [25] Usnesení vlády ČR ze dne 7. prosince 2010 č. 895 k návrhu na odvolání ředitele SZIF.
- [26] Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, v platném znění.
- [27] Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, v platném znění.
- [28] Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2011. Příloha 4.
- [29] Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu, v platném znění.

Internetové zdroje

- [30] BusinessInfo.cz: Společné organizace trhu (vybrané komodity) [online]. [cit. 2010-11-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/spolecne-organizace-trhu-komodity/1000521/53172/>>.
- [31] BusinessInfo.cz: Historie společné zemědělské politiky [online]. 2010 [cit. 2010-11-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/#financ3>>.

- [32] Evropská unie – portál o EU: Zemědělské dotace mají být spravedlivější vůči nováčkům [online]. [cit. 2010-11-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/clanek/dotace-ze-zemedelske-politiky-eu-maji-byt-spravedlivejsi-vuci-novackum-008128>>.
- [33] European Commision: Agricultural and Rural Development [online]. [cit. 2010-11-21]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/2009/table_en/>.
- [34] Ministerstvo financí: SAPARD [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pom_eu_ukonprogr_sapard.html>.
- [35] Ministerstvo financí: Metodika finančních toků a kontroly programů spolufinancovaných z SF/CF/EFF na programové období 2007 – 2013 [online]. [cit. 2011-04-04]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Methodika_2007-2013_s_platnosti_od_01062008_pdf.pdf>.
- [36] Ministerstvo zemědělství: Ekologické zemědělství [online]. [cit. 2010-01-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>>.
- [37] Ministerstvo zemědělství: Loga pro ekologické zemědělství [online]. [cit. 2011-03-24]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/loga-a-znaceni>>.
- [38] Ministerstvo zemědělství: Tisková zpráva, 30. 3 2011 [online]. [cit. 2011-03-31]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/ministerstvo-zemedelstvi/tiskove-zpravy/x2011_ministerstvo-zemedelstvi-loni-rozdelilo.html>.
- [39] Ministerstvo zemědělství: Tisková zpráva, 22. 3. 2011 [online]. [cit. 2011-03-31]. <http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/ministerstvo-zemedelstvi/tiskove-zpravy/x2011_na-prevenci-pred-povodnemi-do-roku-2013.html>.
- [40] Ministerstvo zemědělství: Koncepce agrární politiky ČR pro období vstupu do EU (2004 - 2013) [online]. [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf>.
- [41] Ministerstvo zemědělství: Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 [online]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/61102/prv_zmeny_cerven2010_web.pdf>.
- [42] Ministerstvo zemědělství České republiky: Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, s. 1 [online]. [cit. 2011-04-19]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/programove-dokumenty/narodni-strategicky-plan-2007-2013.html>>.
- [43] Ministerstvo zemědělství: Výroční hodnotící zpráva o programu Horizontální plán rozvoje venkova za rok 2008 [online]. [cit. 2011-04-06]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/1025/Vyrocní_zpráva_o_programu_HRDP_za_rok_2008.pdf>.

- [44] Ministerstvo zemědělství: Výroční zpráva OP Zemědělství za rok 2007, Příloha č. 1 [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/operacni-program-zemedelstvi-2004-2006/hodnoceni-a-monitoring/vyrocni-zprava-op-zemedelstvi-za-rok-2.html>>.
- [45] Ministerstvo zemědělství: Přímé platby [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/>>.
- [46] Ministerstvo zemědělství: Průběžné hodnocení PRV [online]. [cit. 2011-04-21]. Zpracovalo Sdružení DHV CR, spol. s r.o. a TIMA Liberec, s.r.o. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/109376/Zaverecna_zprava_EK_151210.pdf>.
- [47] Nejvyšší kontrolní úřad: Kontrolní závěr z kontrolní akce č. 06/26 – Finanční prostředky určené na realizaci Společné zemědělské politiky [online]. [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.nku.cz/kon-zavery/K06026.pdf>>.
- [48] Nejvyšší kontrolní úřad: Kontrolní závěr z kontrolní akce č. 08/05 – Finanční prostředky určené na platby realizované v rámci Společné zemědělské politiky – společné organizace trhu [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.nku.cz/kon-zavery/K08005.pdf>>.
- [49] Nejvyšší kontrolní úřad: Kontrolní závěr z kontrolní akce č. 10/01 – Peněžní prostředky určené k úhradě nákladů intervencí na trhu a vývozních subvencí v rámci společné organizace trhu [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.nku.cz/kon-zavery/K10001.pdf>>.
- [50] Státní veterinární správa České republiky: Základní informace [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.svscr.cz/>>.
- [51] Státní zemědělský intervenční fond: Přínos programu SAPARD pro ČR [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard>>.
- [52] Státní zemědělský intervenční fond: Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice [online]. [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard>>.
- [53] Státní zemědělský intervenční fond: Výroční zpráva programu SAPARD za rok 2002 [online]. [cit. 2011-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard>>.
- [54] Státní zemědělský intervenční fond: Horizontální plán rozvoje venkova [online]. [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/hrdp>>.
- [55] Státní zemědělský intervenční fond: Přehled vyplacených prostředků v letech 2004 až 2010 [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/uvod>>.
- [56] SZIF: OP RVMZ. Mapa regionů NUTS 2 [online]. [cit. 2011-04-11]. Dostupný z WWW: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fop%2F1092419159921.pdf>.

- [57] Státní zemědělský intervenční fond: Platby na základě jednotné žádosti, Sazby dotačních titulů pro rok 2010 [online]. [cit. 2011-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/jz>>.
- [58] Státní zemědělský intervenční fond: Výroční zpráva 2004 [online].Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocnizprava>>.
- [59] Státní zemědělský intervenční fond: Výroční zpráva 2005 [online].Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocnizprava>>.
- [60] Státní zemědělský intervenční fond: Výroční zpráva 2006 [online].Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocnizprava>>.
- [61] Státní zemědělský intervenční fond: Výroční zpráva 2007 [online].Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocnizprava>>.
- [62] Státní zemědělský intervenční fond: Výroční zpráva 2008 [online].Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocnizprava>>.
- [63] Státní zemědělský intervenční fond: Výroční zpráva 2009 [online].Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocnizprava>>.

Novinové články

- [64] Aktivní farmář a strop. *Zemědělec*. 18. 4. 2011, 16/2011, s. 6. ISSN 1211-3816.
- [65] Bude dostatek peněz na program rozvoje? *Zemědělec*. 29. 11. 2010, 49/2010, s. 4. ISSN 1211-3816.
- [66] Dostat peníze z unie není zrovna lehké. *Zemědělec*. 7. 2. 2011, 6/2011, s. 6. ISSN 1211-3816.
- [67] O krůček blíž k reformě. *Zemědělec*. 28. 3. 2011, 13/2011, s. 6. ISSN 1211-3816.
- [68] Převládají travní porosty. *Zemědělec*. 6. 9. 2010, 37/2010, s. 6. ISSN 1211-3816.
- [69] Zemědělská politika musí být zelenější. *Zemědělec*. 21. 3. 2011, 12/2011, s. 6. ISSN 1211-3816

Seznam příloh

Příloha A Vymezení LFA od roku 2010

Příloha B Organizační struktura MZe platná od 1. 2. 2011

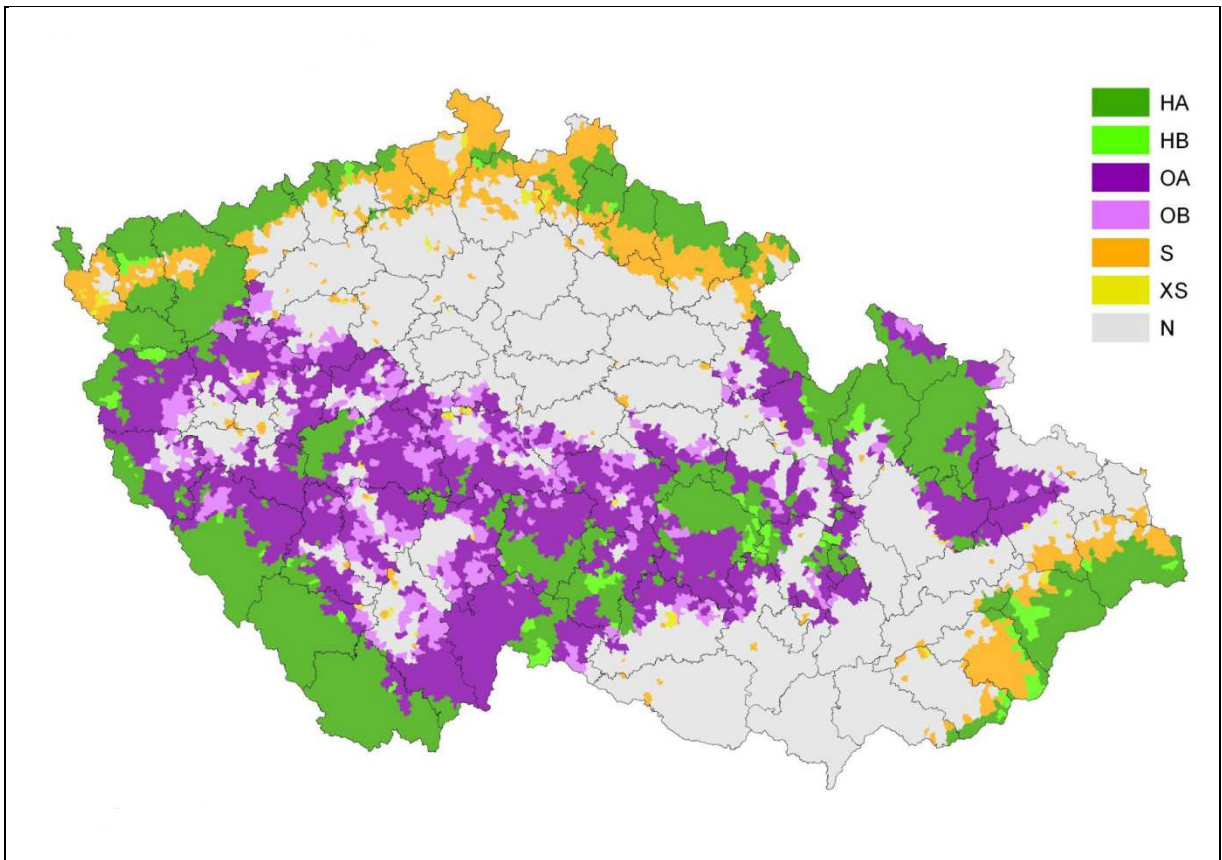
Příloha C Vybrané projekty realizované z programu SAPARD

Příloha D Vybrané projekty realizované z OP RVMZ

Příloha E Organizační struktura SZIF platá od 1. 4. 2011

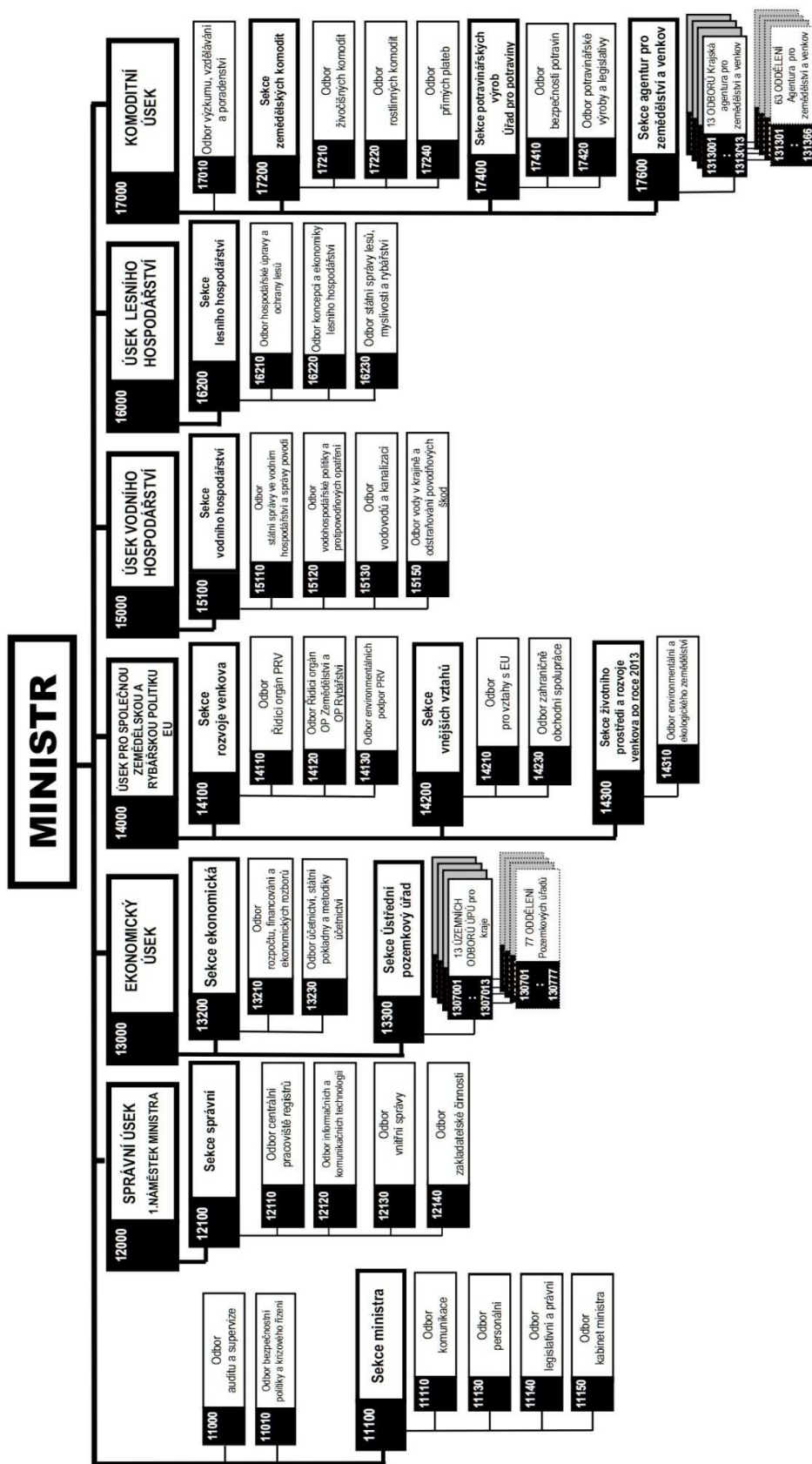
Příloha F Vybrané projekty realizované z Programu rozvoje venkova

Příloha A Vymezení LFA od roku 2010

Pramen: Ministerstvo zemědělství: Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013. Přílohy. [online]. [cit. 2011-04-09]. <http://eagri.cz/public/web/file/61104/prv_prilohy_cervenec_web.pdf>.

Příloha B Organizační struktura MZe platná k 1. 2. 2011

Pramen: Ministerstvo zemědělství: Organizační struktura [online].

Příloha C Vybrané projekty realizované z programu SAPARD

Technologie pro plnění mléka do PET lahví

Příjemce: Mlékárna Kunín, a.s.

Přínos: Cílem tohoto projektu byl nákup technologického zařízení pro plnění čerstvého mléka do PET lahví a následně rozšíření stávajícího sortimentu nabízeného na trhu s mléčnými výrobky.

Nákup balicího zařízení

Příjemce: Povltavské mlékárny, Sedlčany

Přínos: Nákup a instalace balicího zařízení-balení sýrů Lučina.

Rekonstrukce zámku Mcely - Chateau Sapiens

Příjemce: Chateau du Catalyst s.r.o., Mcely

Přínos: Rekonstrukce zchátralé budovy zámku, vytvoření školícího a rekreačního centra o 22 ubytovacích pokojích, 3 salonech, jídelnou a knihovnou.

Nákup vakuového celonerezového kutru

Příjemce: Masokombinát Polička

Přínos: Nově instalované zařízení nahradilo stávající nevyhovující. Splňuje vysoké požadavky na zpracování masa a dodržení správné hygienické praxe.

Pramen: Státní zemědělský intervenční fond: Program SAPARD [online].

Příloha D Vybrané projekty realizované z programu OP RVMZ

Pstruhová farma SALMONEX

Podopatření: 2.3.2. Chov vodních živočichů – akvakultura

Investiční záměr: a) zvýšení produkční kapacity akvakultury a modernizace existujících jednotek

Příjemce pomoci: Martin Píbil

Místo realizace: Jihomoravský kraj

Příspěvek z OP Zemědělství: 720 138,-Kč

Popis: Zavedení nového druhu ryb do akvakultury a optimalizace chovného prostředí ryb.

Obnova lesního potenciálu poškozeného přírodní katastrofou v Poteči

Podopatření: 1.3.1. Obnova lesního potenciálu poškozeného přírodními katastrofami a požárem a zavádění příslušných ochranných preventivních opatření

Příjemce pomoci: obec Poteč

Místo realizace: Zlínský kraj

Příspěvek z OP Zemědělství: 393 514,-Kč

Stáj pro odchov telat

Podopatření: 1.1.1. Investice do zemědělského majetku a podpora mladým začínajícím zemědělcům

Příjemce pomoci: AGRO SLATINY a.s.

Místo realizace: Královéhradecký kraj

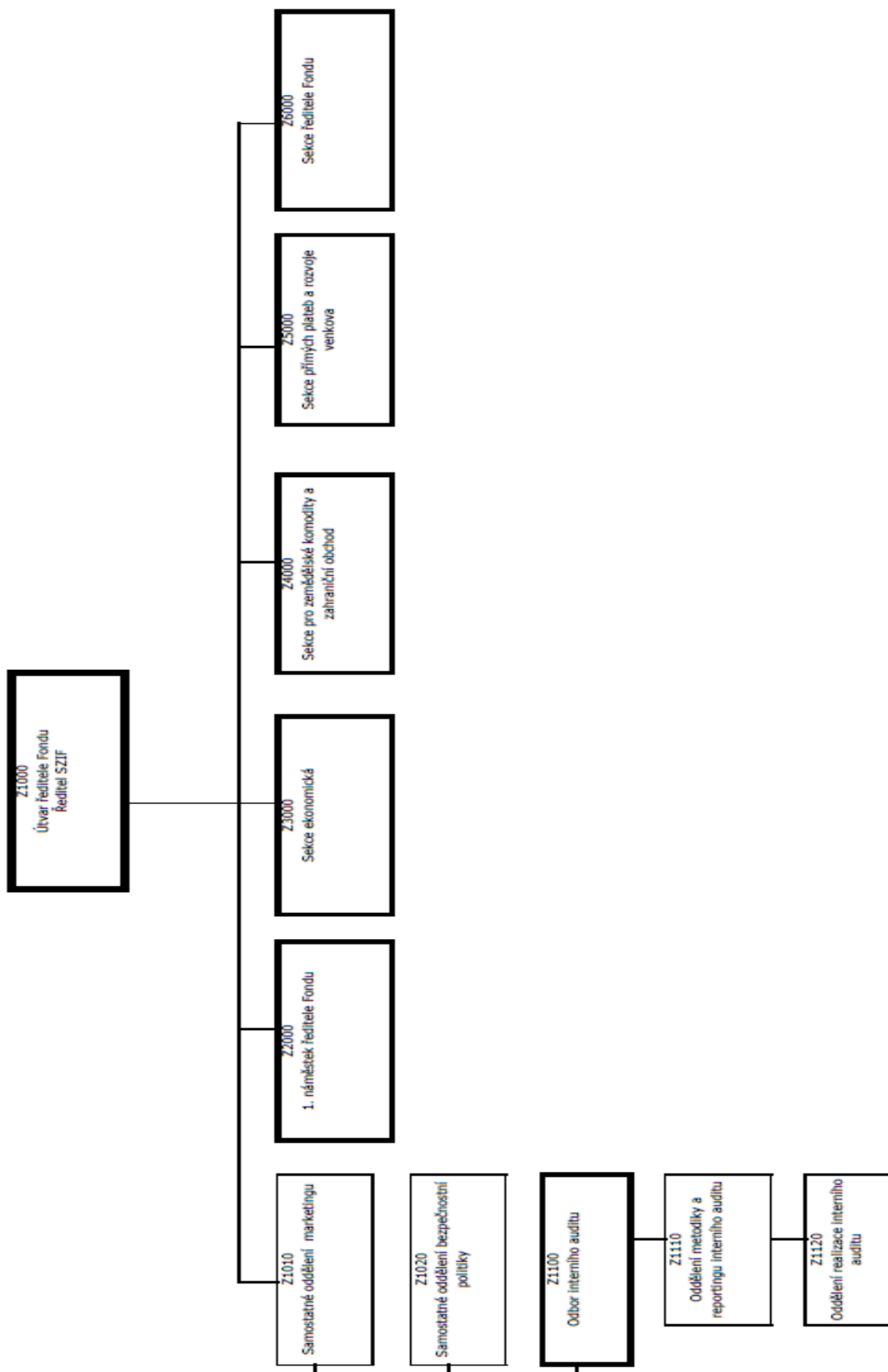
Příspěvek z OP Zemědělství: 765 450,-Kč

Popis: Projekt řeší stavební úpravy původního dvouřadého kravína na lehkou přístřeškovou stáj pro odchov telat. Jsou uplatněny veškeré současné poznatky a principy „welfare“ systémů chovu skotu s důrazem na zachování přírodních ekologických limitů a zlepšení pracovních podmínek obsluhy farmy.

Pramen: SZIF. OP RVMZ [online].

Příloha E Organizační struktura SZIF, platná k 1. 4. 2011

Příloha F Vybrané projekty realizované z Programu rozvoje venkova

Expediční linka na posklizňovou úpravu cibule

Žadatel: Ing. Roman Polák, Královéhradecký kraj, Hradec Králové
Rok registrace: 2007
Rozpočet: Celkové náklady 1.038.896 Kč, reálně proplaceno 305.696 Kč, z toho 229 272 Kč ze zdrojů EU

Rodinná farma byla obnovena roku 1992 po restitučním nároku bývalé porodny prasat. Postupně rodina dokoupila pole a začali s budováním další haly. Obhospodařují cca 90 ha polí, na 28 ha jsou pěstovány brambory, na 15 ha cibule, na 3 ha zelí a na zbývající ploše obiloviny. Pro zvýšení efektivity pracovních činností a zajištění nárůstu expedovaného zboží požádala farma o dotaci z Programu rozvoje venkova. Expediční linka na posklizňovou úpravu cibule byla doplněna o dávkovací zásobník, dalším novým zařízením je spirálový odhliňovač, který slouží k očištění cibulí před zabalením. Technologii doplňuje pásový dopravník, transportující produkci k dvouvrtulové

odnaťovače cibule. Součástí modernizace byly i stavební úpravy skladové haly, umožňující technologickou linku účelně zapojit do expedičního procesu.

Technologické vybavení vinařství

Žadatel: František Polehňa, Jihomoravský kraj, Hodonín
Rok registrace: 2007
Rozpočet: Celkové náklady 3.555.720 Kč, reálně proplaceno 1.195.200 Kč, z toho 298.800 Kč ze zdrojů EU

Firma Františka Polehni vyrábí od roku 1991 vína vysoké kvality a v malých šaržích. Navazuje na rodinnou tradici. Vinařství se nachází v obci Blatnice pod Svatým Antonínkem. Každoročně tu vyprodukuje přes 50 000 láhví přívlastkových vín. Původní technologické řešení neumožňovalo produkovat ekonomicky výhodně vína nejvyšší kvality při zajištění náročných požadavků na hygienu potravin. Tento problém pomohla vyřešit dotace z Programu rozvoje venkova, díky které byla provozovna vybavena nerezovými nádobami s regulací teploty. Nové tanky umožnily produkovat

a skladovat špičková vína, ale také snížit dávky prostředků pro stabilizaci, především síry.

Pramen: Ministerstvo zemědělství: PRV [online].